ΔΙΑΤΜΗΜΑΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ
ΣΤΙΣ ΔΙΕΘΝΕΙΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΚΑΙ ΑΣΦΑΛΕΙΑ

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ

ΤΜΗΜΑ ΔΙΕΘΝΩΝ ΚΑΙ ΕΥΡΩΠΑΪΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ,

ΤΜΗΜΑ ΒΑΛΚΑΝΙΚΩΝ, ΣΛΑΒΙΚΩΝ ΚΑΙ ΑΝΑΤΟΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ,

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Διπλωματική Εργασία με Θέμα:

«Η ΓΑΛΛΙΚΗ ΕΞΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΛΙΤΙΚΗ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ»

του

Χρυσόστομου Δ. Αναστασιλάκη

Επιβλέπων Καθηγητής: Σπυρίδων Λίτσας

Νοέμβριος 2020

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΔΗΛΩΣΗ

«Δηλώνω υπευθύνως ότι όλα τα στοιχεία σε αυτή την εργασία τα απέκτησα, τα επεξεργάσθηκα και τα παρουσιάζω σύμφωνα με τους κανόνες και τις αρχές της ακαδημαϊκής δεοντολογίας, καθώς και τους νόμους που διέπουν την έρευνα και την πνευματική ιδιοκτησία. Δηλώνω επίσης υπευθύνως ότι, όπως απαιτείται από αυτούς τους κανόνες, αναφέρομαι και παραπέμπω στις πηγές όλων των στοιχείων που χρησιμοποιώ και τα οποία δεν συνιστούν πρωτότυπη δημιουργία μου».

Ημερομηνία : 25/11/2020

Ο Δηλών

Χρυσόστομος Αναστασιλάκης

«Στην γυναίκα μου Μαρία

και τα παιδιά μου, Ελένη, Βασιλική, Δημήτρη και Κωνσταντίνο,

για τις ώρες που τους στέρησα.....»

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ.....9
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ 16
2.1 Η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας μετά τον Ναπολέοντα 16
2.2 Η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας πριν και κατά τη διάρκεια
του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου 17
2.3 Η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας μετά τον Δεύτερο
Παγκόσμιο Πόλεμο και κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου 20
2.4 Καταληκτικές επισημάνσεις.....29
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Η ΓΑΛΛΙΑ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ
ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ.....30
3.1 Σχέσεις Γαλλίας και Γερμανίας.....33
3.2 Σχέσεις Γαλλίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης.....36
3.3 Η στάση της Γαλλίας στο ζήτημα του Brexit.....43
3.4 Σχέσεις Γαλλίας και ΗΠΑ / ΝΑΤΟ.....46
3.5 Καταληκτικές επισημάνσεις.....51
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : Η ΓΑΛΛΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΑΠΟ
ΤΟΝ ΨΥΧΡΟ ΠΟΛΕΜΟ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ 53
4.1 Η πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Ανατολική Μεσόγειο.....56
4.2 Η πολιτική της Γαλλίας στην Ανατολική Μεσόγειο.....58
4.2.1 Η Ένωση για τη Μεσόγειο.....58
4.2.2 Summit of the Two Shores.....65
4.2.3 Η κρίση στην Τυνησία 67
4.2.4 Η κρίση στη Λιβύη.....69
4.2.5 Ζητήματα ενεργειακής πολιτικής 74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο : ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ 77
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ 82
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.....89

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Γενικά

«Τὰ πάντα ῥεῖ, πάντα χωρεῖ καὶ οὐδὲν μένει» σύμφωνα με τον μεγάλο Έλληνα φιλόσοφο Ηράκλειτο. Η ζωή διακρίνεται σε όλες τις εκφάνσεις της, από έναν αέναο κύκλο μεταβολών.

‘Οπως το ιικό κύτταρο του κορωνοιού, μεταλλάσεται και εξελίσσεται διαρκώς, επιδιώκοντας την επιβίωσή του αλλά και την επικράτησή του σε ένα μεταβαλλόμενο εχθρικό περιβάλλον, έτσι και ο άνθρωπος ανέκαθεν αγωνιζόταν για την αύξηση των φορτίων ισχύος της δικής του συλλογικότητας, μέσα στο άναρχο και ανταγωνιστικό περιβάλλον των οργανωμένων κοινωνιών. Το ένστικτο της επιβίωσης και αυτοσυντήρησης του ανθρώπου, ώθησε αυτόν, στην ανεύρεση αποτελεσματικότερων, φθηνότερων, ασφαλέστερων και εξυπνότερων τρόπων αμύνης έναντι του εχθρού ή και επίθεσης σε αυτόν.

Έτσι στο σύγχρονο περιβάλλον, με την πρόοδο και τη συμβολή των τεχνολογικών εξελίξεων, επήλθε η εξέλιξη και ανάπτυξη των πολιτικών και διπλωματικών Επιστημών και ως εκ τούτου, μεταβλήθηκε άρδην ο τρόπος επίλυσης των διαφορών στο παγκόσμιο σκηνικό.

Ο μεγάλος Κινέζος Στρατηγός Σουν Τσού, πρέσβευε ότι η απόλυτη επιτυχία είναι, να κερδίζεις έναν πόλεμο χωρίς καν αυτός να διεξαχθεί, δηλαδή να αποκομίσεις τα οφέλη της νίκης μιας αντιπαράθεσης, χωρίς να επωμιστείς την συνεπακόλουθη φθορά.

Με το γενικό όρο πολιτική (politics) εννοείται το σύνολο των μέτρων που λαμβάνονται και των μεθόδων και διαδικασιών που ακολουθούνται, μέσω των οποίων, ομάδες ανθρώπων οργανώνονται και λειτουργούν, προκειμένου να πετύχουν με τον αποτελεσματικότερο τρόπο και με το μικρότερο δυνατό κόστος, τους σκοπούς που επιδιώκουν, σε διάφορους τομείς δραστηριοτήτων.

Ο όρος αυτός της πολιτικής εφαρμόζεται τόσο σε κοινωνικές ομάδες ανθρώπων (κόμματα, οργανώσεις, συνδικάτα, συνελεύσεις κατοίκων κλπ), όσο και σε κυβερνήσεις κρατών για τον τρόπο διακυβέρνησης και χειρισμού των διαφόρων υποθέσεων.

Η πολιτική είναι συνυφασμένη με την εξουσία και τη δύναμη που πηγάζει από αυτή. Η άσκησή της (politics), αποτελεί τέχνη και επιστήμη, που αφορά σε παραγωγή ιδεών και στον τρόπο εφαρμογής τους, τόσο σε ζωτικά ζητήματα της ανθρώπινης ύπαρξης και υπόστασης (ελευθερία, ασφάλεια, δικαιοσύνη, πολιτισμός, κτλ), καθώς επίσης και σε όλα τα υπόλοιπα θέματα που αφορούν στο κοινωνικό σύνολο, στον πολίτη, στον εργαζόμενο, κτλ.

Στο έργο του «Three Faces of Power» (1989), ο Keith Boulding, διέκρινε τις συνήθεις πρακτικές ενάσκησης πολιτικής, στη χρήση βίας ή εκφοβισμού (τη ράβδο), τις εποικοδομητικές συνομιλίες με αμοιβαίο κέρδος (τη συμφωνία), και τη δημιουργία υποχρεώσεων, αφοσίωσης και δέσμευσης (το φιλί).

Σημαντικότατο εργαλείο στην πολιτική και όχι μόνο, αποτελούν οι ΨΕ. Αυτές είναι οι σχεδιασμένες ψυχολογικές εκείνες δραστηριότητες στην ειρήνη και στον πόλεμο, που κατευθύνονται σε εχθρικά, φίλια και ουδέτερα Ακροατήρια-Στόχους (Α-Σ), με σκοπό να δημιουργήσουν τέτοια στάση και συμπεριφορά, που να ευνοεί την επίτευξη πολιτικών και στρατιωτικών ΑΝΣΚ. Αποσκοπούν δηλαδή στον επηρεασμό των αντιλήψεων, των στάσεων και της συμπεριφοράς του Α-Σ, δηλαδή του ατόμου ή της ομάδας ατόμων ή του πλήθους ή μάζας, που έχει επιλεγεί για να επηρεασθούν ή προσβληθούν με ψυχολογικές επιχειρήσεις.

Στις σύγχρονες πολιτικές ενέργειες, επιδιώκεται κυρίως η σύναψη συμμαχιών ή έστω συμφωνιών με στόχο την ενδυνάμωση, η αποτροπή επιβουλευτικών ενεργειών, η αποδοχή μιας άποψης ή η λήψη της ηθικής νομιμοποίησης για μια μελλοντική βίαιη ενέργεια.

Φαινομενικά, στο πέρασμα του χρόνου, τελέστηκαν έντονες και θεμελιώδεις αλλαγές καθεστώτος και πολιτικών προοπτικών και αναδείχθηκαν πολιτικές σκέψεις αντικρουόμενες ή ακόμα και αντιφατικές. Αυτές σημάδεψαν την γαλλική εξωτερική πολιτική, με τον μετασχηματισμό υπό το Πρόεδρο Charles de Gaulle να κατέχει εξέχουσα θέση.

Εν τούτοις, παρατηρείται ένα επαναλαμβανόμενο μοτίβο καθώς τα ιδεολογικά στοιχεία της γαλλικής πολιτικής χαρακτηρίζονται από συνέχεια (Bratberg, 2005, σ. 27). Το αυτό πρεσβεύει και ο Krotz (2000, σ. 1), διαμηνύοντας ότι, η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας, κατά την περίοδο 1950-1990, δε χαρακτηρίζεται από σημαντικές θεμελιώδεις αλλαγές.

Η συνέχεια αυτή παρατηρείται και στη σύγχρονη εποχή, με τον Πρόεδρο Nicola Sarkozy (2007-2012), που ενώ διακήρυξε τη ρήξη με τις παρελθούσες πολιτικές, εξακολούθησε ουσιαστικά την κεντρική ιδέα της εξωτερικής πολιτικής του de Gaulle και του Mitterrand, δηλαδή αυτή μίας 'Ευρωπαϊκής Ευρώπης' σε έναν πολυπολικό κόσμο, με τη Γαλλία, ισχυρό πολιτικά δρώντα στην Ευρώπη και διεθνώς, αξιοσέβαστο σύμμαχο των ΗΠΑ (Holm, 2009, σ. 4). Ο τωρινός Πρόεδρος, Macron (2012-2020), προσβλέποντας σε ισορροπία μεταξύ των συμμάχων, με προβολή των αξιών και κυρίως των συμφερόντων της Γαλλίας, συνεχίζει την ιστορική παράδοση της Γαλλίας στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, δίνοντας παράλληλα στην πολιτική του έναν ευρωπαϊκό προσανατολισμό – κάτι που είχε τονίσει ήδη με μεγάλη έμφαση από την

προεκλογική του εκστρατεία – και ιδίως στην αναθέρμανση των σχέσεων της Γαλλίας με την Γερμανία (Gomart, 2018, σ. 7).

Η Γαλλία ανέκαθεν αποτέλεσε την κινητήρια δύναμη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, ιδίως στον πολιτικό τομέα, σύμφωνα με τον Pachta (2003, σ. 1).Το επίπεδο «ευρωπαϊκοποίησης» (Europeanisation) της εθνικής εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας είναι πολύ υψηλό καθώς αποτελεί έναν από τους πιο δραστήριους παράγοντες στην άσκηση της πολιτική και στη διαμόρφωση των πολιτικών της Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ).

«Ευρωπαϊκοποίηση» είναι μια διαδικασία που περιλαμβάνει δύο διαστάσεις κατά την Martins (2013, σ. 225): α) την προβολή σε ευρωπαϊκό επίπεδο και μεταξύ των κρατών, των εθνικών προτιμήσεων και β) την ενοποίηση σε ευρωπαϊκό επίπεδο, επίσημων και ανεπίσημων κανόνων και διαδικασιών, επιλογών και πεποιθήσεων και εν συνεχεία ενσωμάτωση σε εθνικούς λόγους και πολιτικές.

Στο πλαίσιο αυτό, η γαλλική εξωτερική πολιτική στην Ανατολική Μεσόγειο, παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, τόσο ξεχωριστά, όσο και ως υποσύνολο της εξωτερικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Συγκεκριμένα, στη δύση της δεκαετίας του 1980 και στην αυγή της δεκαετίας του 1990, διαφαινόταν μια διαρκώς αυξανόμενη ανησυχία μεταξύ των νοτίων χωρών της Ευρώπης αναφορικά με την ανάγκη «εξισορρόπησης» της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ προς τη Μεσόγειο. Οραματιζόμενη στο Δ.Σ. έναν ηγετικό ρόλο και συνειδητοποιώντας ότι, ως μεμονωμένος παράγοντας, έχει απωλέσει σταδιακά τη δύναμη επιρροής της στην περιοχή, επιδίωξε τη διάκρισή της στην εξωτερική πολιτική της ΕΕ για τη Μεσόγειο. Συμβαδίζοντας λοιπόν με τις πολιτικές του παρελθόντος και με την συναίνεση των Η.Π.Α. παραμένει η πιο σημαντική πολιτική δύναμη στην περιοχή (Martins, 2013, σ. 227).

Γενικά στον χαρακτηρισμό του Krotz (2000, σ. 14) "υπολειπόμενη παγκόσμια δύναμη", συνοψίζεται η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας στο σύνολό της. Ένα έθνος με αυτοαντίληψη ως ενεργού και ανεξάρτητου περιφερειακού ηγέτη, με φιλοδοξίες παγκόσμιας παρουσίας, στη βάση της ανεξαρτησίας (ικανότητα για λήψη αποφάσεων και ενέργεια σε πληθώρα πολιτικών τομέων χωρίς να απαιτείται η συνδρομή ετέρων) και του ακτιβισμού (αναφορικά με τη διαμόρφωση και τη συμμετοχή στη διαχείριση των διεθνών υποθέσεων, συμπεριλαμβανομένης της χρήσης στρατιωτικής δύναμης).

Οι λέξεις αναφοράς που εκφράζουν το όραμα της εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας είναι το μεγαλείο, η τάξη και η δόξα (grandeur, rang, gloire), όπως και η υπερηφάνεια, το κύρος και η αξιοπρέπεια (Krotz, 2000, σ. 14).

Σκοπός:

Αντικείμενο της παρούσας μελέτης, αποτελούν οι γαλλικές πολιτικές ενέργειες που έλαβαν χώρα στο διεθνές περιβάλλον, με επικέντρωση στην Ανατολική Μεσόγειο, στην εποχή μας. Θα αναφερθούν και θα αναλυθούν εν συντομία μερικές εκ των σπουδαιοτέρων περιπτώσεων σύγχρονων πολιτικών ενεργειών της Γαλλίας στην περιοχή ενδιαφέροντος, καθώς και τα αποτελέσματά τους αλλά και η γενικότερη επίδρασή τους, με επίκεντρο την περιοχή του ελλαδικού χώρου και των γειτνιαζόντων εθνών.

Συνοψίζοντας, στην παρούσα διατριβή, θα διερευνηθεί διεξοδικά η μεταψυχροπολεμική εξωτερική γαλλική πολιτική στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και θα παρατεθούν απτά στοιχεία, η ανάλυση των οποίων θα συντελέσει στην εξαγωγή στέρεων συμπερασμάτων αναφορικά με τους στόχους και τους σκοπούς της Γαλλίας, ως ισχυρού δρώντα στο Διεθνές Σύστημα. Προς τούτο, η εργασία θα δομηθεί στο θεωρητικό πλαίσιο που διαμορφώνεται από τις τρεις εικόνες της θεωρίας του Waltz.

Προϋποθέσεις- Παραδοχές

Στο σημείο αυτό κρίνεται σκόπιμη, μία αρχική προσέγγιση των παραδοχών που πρέπει να ληφθούν υπόψη κατά τη σύνταξη της υπό ανάπτυξη διατριβής, προκειμένου να διασφαλισθεί η επιστημονική της εγκυρότητα και να τεθούν τα αναγκαία για την έρευνα όρια.

1. Όλες οι αναφορές, οι καταγραφές των γεγονότων και τα στοιχεία που παρατίθενται, αφορούν την περίοδο μέχρι και 25 Νοεμβρίου 2020.

2. Στο άμεσο μέλλον, δεν θα απομειωθεί η δυνατότητα της Γαλλίας για άσκηση αντίστοιχης με την παρελθούσα, εξωτερικής πολιτικής, συνυπολογίζοντας τις δυσμενείς οικονομικές και υγειονομικές συγκυρίες, το ασταθές οικονομικό περιβάλλον και τους διαρκώς μειούμενους διαθέσιμους οικονομικούς πόρους.

3. Θα διατηρηθεί το απρόβλεπτο των νεοεμφανιζόμενων απειλών, για τη διεθνή κοινότητα και συγκεκριμένα για τη Γαλλία.

4. Η κύρια σύγχρονη απειλή για τα συμφέροντα της Γαλλίας, αν και μεμακρυσμένη, είναι η Τουρκία.

5. Η Τουρκία δύναται και προτίθεται να χρησιμοποιήσει εναντίον της Γαλλίας, ποικίλες πολιτικές για επίτευξη των ΑΝΣΚ της.

6. Οι εφαρμοζόμενες πολιτικές παρατίθενται σύμφωνα με την εγκυρότητα των πληροφοριών από Internet, Βιβλιογραφία και είναι δεδομένες.

7. Η ισχύς και αποτελεσματικότητα των γαλλικών πολιτικών δύναται να κλιμακώσει ή αποκλιμακώσει μια δεδομένη κατάσταση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1ο: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ

Η ανάλυση του θέματος θα στηριχθεί στην καινοτόμα προσέγγιση και μεθοδολογία του μεγαλύτερου σύγχρονου θεωρητικού του 20ου αιώνα, Kenneth Waltz. Έτσι η γαλλική εξωτερική πολιτική στην Ανατολική Μεσόγειο, θα διερευνηθεί με τη χρήση της θεωρίας του νεορεαλισμού και πιο συγκεκριμένα βάσει του προτύπου των τριών εικόνων του Kenneth Waltz.

Στη «Θεωρία της Διεθνούς Πολιτικής» το 1979, ο Kenneth Waltz, υιοθέτησε έναν νέο-ρεαλιστικό προσανατολισμό (Wæver, 2009, σ. 202). Προέβει στην ουσία στον εκσυγχρονισμό της υπάρχουσας θεωρίας των διεθνών σχέσεων, αποστασιοποιώντας τον ρεαλισμό από τις μέχρι πρότινος πειστικές αλλά αναπόδεικτες υποθέσεις του για την ανθρώπινη φύση. Δημιουργήθηκε έτσι η θεωρητική βάση για τον «νεορεαλισμό» ή «δομικό ρεαλισμό» ο οποίος τόνισε την έννοια της «δομής». Σε αυτόν οι αποφάσεις και οι ενέργειες ενός κράτους δεν βασίζονται αποκλειστικά στην ανθρώπινη φύση, αλλά υλοποιούνται με τη συνεισφορά πληθώρας παραγόντων με κυρίαρχο τον περιορισμό των κρατών από την ύπαρξη των, σε ένα διεθνές άναρχο σύστημα (δομή). Επιπροσθέτως, έκαστη ακολουθούμενη πορεία δράσης βασίζεται στο συσχετισμό δυνάμεων μεταξύ των κρατών (Antunes & Camisão, 2017, σ. 17).

Ο ίδιος ο Waltz ανέφερε χαρακτηριστικά: «Υποθέτω ότι τα κράτη επιδιώκουν να διασφαλίσουν την επιβίωσή τους […] Πέρα από το κίνητρο επιβίωσης, οι στόχοι των κρατών μπορεί να ποικίλλουν. Μπορεί να κυμαίνονται από τη φιλοδοξία να κατακτήσουν τον κόσμο έως την επιθυμία απλώς να μείνουν μόνοι. Η επιβίωση είναι απαραίτητη προϋπόθεση για την επίτευξη οποιωνδήποτε στόχων που μπορεί να έχουν τα κράτη, εκτός από τον στόχο της προώθησης της εξαφάνισής τους ως πολιτικών οντοτήτων. Το κίνητρο επιβίωσης λαμβάνεται ως έδαφος δράσης σε έναν κόσμο όπου η ασφάλεια των κρατών δεν είναι εξασφαλισμένη, παρά ως μια ρεαλιστική περιγραφή της ώθησης που κρύβεται πίσω από κάθε πράξη του κράτους». Σύμφωνα με αυτόν, ο πόλεμος είναι απόλυτα συνυφασμένος με την ανθρώπινη ύπαρξη και ως εκ τούτου δεν δύναται να εξαλειφθεί παρά μόνο να περιοριστεί. Γι αυτό άλλωστε επιστρέφει στο θετικισμό δηλαδή στην παρατήρηση και ανάλυση, διερευνώντας αυτό που είναι δεδομένο κι όχι αυτό που θα θέλαμε να είναι.

Επομένως, στην υπόθεση του Waltz, χωρίς αυτό να σημαίνει ότι τα κράτη δεν μπορούν να έχουν άλλα κίνητρα εκτός από εκείνα της επιβίωσης, η επιθυμία επιβίωσης θεωρείται ως προϋπόθεση για την οικοδόμηση μιας δομικής θεωρίας της διεθνούς πολιτικής, (Lundborg, 2019, σ. 233).

Η διεθνής πολιτική κατά το νεορεαλισμό, δύναται να κατανοηθεί μόνο με την προσθήκη των αποτελεσμάτων της δομής, στις εξηγήσεις σε επίπεδο μονάδας του παραδοσιακού ρεαλισμού. Απορρίπτει δηλαδή ο νεορεαλισμός, την υπόθεση ότι η έμφυτη επιθυμία του ανθρώπου για εξουσία αποτελεί επαρκή αιτία πολέμου εν απουσία ετέρου λόγου, προσδίδοντας τοιουτοτρόπως έμφαση στην επήρεια των δομών στις δράσεις και τα αποτελέσματα. Αναγνωρίζει την αιτιώδη σχέση μεταξύ μονάδων που αλληλεπιδρούν και των διεθνών αποτελεσμάτων. Οι αιτίες στο επίπεδο των μονάδων αλληλεπιδρούν με αυτές στο επίπεδο της δομής (Waltz, 1988, σ. 617). Τα κράτη αποτελούν τις συστατικές μονάδες του συστήματος και θεωρούνται ενιαίοι φορείς που θέλουν τουλάχιστον να επιβιώσουν. Η αναρχία μεταφράζεται ως η απουσία κεντρικού μονοπωλίου νόμιμης δύναμης και αδιαμφισβήτητα είναι η βασική δομική ποιότητα του συστήματος. Το εύρος των αναμενόμενων αποτελεσμάτων συνάγεται από το υποτιθέμενο κίνητρο των μονάδων και τη δομή του συστήματος στο οποίο ενεργούν (Waltz, 1988, σ. 618).

Περαιτέρω, ο Waltz (2000, σ. 5) τονίζει πως, οι αλλαγές στο επίπεδο της μονάδας διαφοροποιούνται από αυτές στη δομή του συστήματος. Έτσι, η προστασία της ασφάλειας των κρατών, επηρεάζεται από μεταβολές στην πολικότητα του συστήματος. Υφίστανται σημαντικές μεταβολές κατά την μετάβαση αυτού στη διπολικότητα ή μονοπολικότητα. Πληθώρα ισχυρών δρώντων οδηγεί τα κράτη να στηρίζουν την ασφάλειά τους, τόσο στις εσωτερικές τους προσπάθειες, όσο και στις συμμαχίες που μπορούν να συνάψουν με έτερα κράτη. Ο ανταγωνισμός στα πολυπολικά συστήματα είναι πιο περίπλοκος από τον ανταγωνισμό σε διπολικά συστήματα, καθώς οι αβεβαιότητες σχετικά με τις συγκριτικές δυνατότητες των κρατών αυξάνονται και συνεπακόλουθα, καθίστανται δυσκολότερες οι εκτιμήσεις για τη συνοχή και τη δύναμη των συνασπισμών. Εξόχως σημαντικές ήταν οι αλλαγές στο καθεστώς κατοχής (πυρηνικών) όπλων και πολικότητας μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου (Waltz, 2000, σ. 5).

Ο νεορεαλισμός υποθέτει ότι όλα τα κράτη επιδιώκουν την αυτοσυντήρηση, επιζητώντας ταυτόχρονα και την επίτευξη των στόχων τους, οι οποίοι ποικίλουν μεταξύ των κρατών. Για το Waltz, η «κατανομή δυνατοτήτων» είναι ένα στοιχείο της δομής του συστήματος (Telbami, 2002, σ. 160). Επομένως, ο νεορεαλισμός δύναται να εξηγεί τη βασική προσπάθεια των κρατών για επίτευξη ασφάλειας και την απόκτηση κάποιας σχετικής δυνάμεως ως μέσο για την εφαρμογή άλλων κινήτρων. Τα λοιπά κίνητρα, περιλαμβάνουν την εσωτερική πολιτική, την ιδεολογία, τις προσωπικές προτιμήσεις των ηγετών και ηθικά ζητήματα (Telbami, 2002, σ. 164). Συνολικά, ο νεορεαλισμός, μπορεί να συμβάλει στην ανάλυση της εξωτερικής πολιτικής, χωρίς ωστόσο να παρέχει μια θεωρία αυτής. Το κίνητρο για ασφάλεια, ιδιαίτερα σημαίνον για τη νεορεαλιστική θεωρία και η σημασία της σχετικής εξουσίας, στην εξήγηση του

βαθμού ευκαιρίας που έχουν τα κράτη στη διεξαγωγή της εξωτερικής πολιτικής, είναι σημαντικοί παράγοντες για την κατανόηση της εξωτερικής πολιτικής οποιουδήποτε κράτους. Επιπλέον, στο βαθμό που η σχετική εξουσία θεωρείται ως πρωταρχικό μέσο πολιτικής, η συσσώρευση εξουσίας είναι επίσης ένα κίνητρο, αν και δεν επιδιώκεται εξίσου από όλα τα κράτη. Η εξουσία και η ασφάλεια από μόνες τους, ωστόσο, δεν μπορούν να εξηγήσουν τα ποικίλα κίνητρα των κρατών, ειδικά τα ισχυρά που έχουν πολλές διεθνείς ευκαιρίες (Telbami, 2002, σ. 170).

Η θεωρία των διεθνών σχέσεων του Kenneth Waltz επικεντρώνεται στην ανάλυση τριών επιπέδων (εικόνων) και υποθέτει τα κράτη ως ενιαίους παράγοντες που είναι λειτουργικά παρόμοιοι. Ο σκοπός της ανάλυσης σε επίπεδο συστήματος είναι να ερμηνεύσει τα εξαγώμενα δεδομένα από τις μη συντονισμένες δράσεις των κρατών ως ένα φαινόμενο ξεχωριστό από τη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής. Το πλαίσιο που δημιουργεί συντελεί στην αντίληψη του τρόπου λειτουργίας των κρατών, λόγω της οργάνωσης του συστήματος και της κατανομής των δυνατοτήτων. Τα επίπεδα ανάλυσης είναι ο άνθρωπος -ανθρώπινη φύση (πρώτη εικόνα), το κράτος -η δομή του κράτους (δεύτερη εικόνα) και το περιβάλλον-διεθνές σύστημα-σύστημα κρατών (τρίτη εικόνα). Άλλωστε η κοινωνία επηρεάζει τον άνθρωπο και η κοινωνία των κρατών τα κράτη, σύμφωνα με τον ίδιο αλλά και με τον Ρουσώ. Το σχήμα τριών εικόνων του Waltz παραλείπει την αλληλεξάρτηση της βίας: ο Waltz εξετάζει τις επιπτώσεις της ίδιας της αναρχίας στα αποτελέσματα, και υποβαθμίζει το γεγονός ότι οι επιπτώσεις της αναρχίας διαφοροποιούνται και διακρίνονται από τα διαφορετικά επίπεδα αλληλεξάρτησης βίας (Deudney, 2011, σ. 29).

Άλλωστε, ο ίδιος ο Waltz αναφέρει ότι «μια εγχώρια πολιτική δομή ορίζεται πρωτίστως σύμφωνα με την αρχή βάσει της οποίας διατάσσεται, δεύτερον, με τον προσδιορισμό των λειτουργιών των τυπικά διαφοροποιημένων μονάδων και τρίτον, με την κατανομή των δυνατοτήτων σε αυτές τις μονάδες» (Waltz, 1979, σ. 82) και πως, ο ορισμός της δομής του περιλαμβάνει μόνο ό,τι απαιτείται για να δείξει πώς τοποθετούνται ή διευθετούνται οι μονάδες του συστήματος. Όλα τα άλλα παραλείπονται […] Παραλείπονται, επειδή θέλουμε να καταλάβουμε τα αναμενόμενα αποτελέσματα της δομής στη διαδικασία και της διαδικασίας στη δομή. Αυτό μπορεί να γίνει μόνο αν η δομή και η διαδικασία προσδιορίζονται με διάκριση μεταξύ τους» (Waltz, 1979, σ. 82).

Οι τρεις εικόνες του Waltz ουσιαστικά αναφέρονται στον προσδιορισμό των αιτιών ενός πολέμου (Suganami, 2009, σ. 376) και έχουν ως εξής:

Το ατομικό επίπεδο αποτελεί την πρώτη εικόνα. Αιτίες πολέμου μπορούν να βρεθούν στη φύση και τη συμπεριφορά των ατόμων (Suganami, 2009, σ.

376; Tamaki, 2019, σ. 87). Για τον Waltz, οι πόλεμοι οφείλονται σε εγωισμό, ή σε επιθετικές παρορμήσεις, επισημαίνοντας ότι η εξάλειψή τους πρέπει να γίνει μέσω της ανύψωσης του πνεύματος και του φωτισμού των ανδρών ή της εξασφάλισης της ψυχοκοινωνικής τους προσαρμογής (Suganami, 2009, σ. 376). Επομένως, πηγές εξωτερικής πολιτικής δράσης σε ένα πρώτο επίπεδο αποτελούν τα άτομα, οι ομάδες, οι κοινωνίες, οι κοινωνικές πεποιθήσεις και οι πρακτικές.

Η δεύτερη εικόνα, ή αλλιώς το δεύτερο επίπεδο στο οποίο λαμβάνουν χώρα οι πόλεμοι, είναι αυτό της εσωτερικής δομής των κρατών. Αυτή επικεντρώνεται στην εσωτερική συγκρότηση του κράτους και κυρίως στις ιδεολογικές του βάσεις. Ο τρόπος με τον οποίο ερμηνεύονται τα διεθνή γεγονότα, καθορίζεται από την ύπαρξη ή ανυπαρξία δημοκρατικών ή άλλων καθεστώτων.

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να αναφερθούμε στον ορισμό του κράτους που σύμφωνα με τον Karl Marx επικεντρώνεται στην έννοια της ιδιοκτησίας, με τον Kant στις αρχές της δικαιοσύνης, ενώ τέλος τον Woodrow Wilson χαρακτηρίζεται από αυτοδιάθεση/σύγχρονη δημοκρατική οργάνωση.

Στόχος της δημιουργίας του κράτους, είναι η εξασφάλιση της ελάχιστης ελευθερίας που προοδευτικά τείνει να αυξηθεί σε σχέση με την εξουσία μέσα από μια λογική συμβολαίου.

Σύμφωνα με τη ρεαλιστική σχολή, το κράτος είναι ο μηχανισμός εξουσίας που διαθέτει το αδιαμφισβήτητο και αδιαπραγμάτευτο νομιμοποιημένο μονοπώλιο της βίας τόσο στο εσωτερικό όσο και στο εξωτερικό του «War made the state and the state made war», ενώ ο Waltz εισάγει και πρεσβεύει την έννοια της επιρροής του διεθνούς περιβάλλοντος και τη σχέση αλληλεπίδρασης μεταξύ αυτού και των κρατών που το απαρτίζουν.

Ο Waltz τονίζει ότι «μια εξήγηση του τύπου δεύτερης εικόνας απεικονίζεται ως εξής: Ο πόλεμος προωθεί συχνά την εσωτερική ενότητα κάθε εμπλεκόμενου κράτους. Το κράτος που μαστίζεται από εσωτερικές διαμάχες μπορεί τότε, αντί να περιμένει τυχαία επίθεση, να αναζητήσει τον πόλεμο που θα φέρει εσωτερική ειρήνη». Έτσι, παρατηρείται μια αλλαγή από ένα ατομικό επίπεδο σε ένα πιο συλλογικό επίπεδο (Tamaki, 2019, σ. 87). Όπως εξηγεί ο Waltz, η ελαττωματική εσωτερική δομή των κρατών ευθύνεται για τους μεταξύ των πολέμους. Οι στερήσεις σε βασικά ή μη αγαθά και ελευθερίες που επιβάλλονται από τους ηγέτες, η εξέγερση ή οι ενέργειες εμφυλίου πολέμου, αποτελούν παραδείγματα τέτοιων ελαττωματικών δομών. Το μαστιζόμενο από εσωτερικές διαμάχες κράτος, δύναται να επιδιώξει μια εξωτερική σύγκρουση για να αποσυμπιέσει τα εσωτερικά προβλήματα και να προωθήσει την εσωτερική ειρήνη και την ενότητα του λαού (Suganami, 2009, σ. 376).

Συνεπώς, στο δεύτερο επίπεδο οι οργανώσεις και οι δομές του κράτους, αποτελούν πηγές εξωτερικής πολιτικής δράσης.

Η τρίτη εικόνα αναφέρεται σε αιτίες συγκρούσεων σε διεθνές επίπεδο. Η διεθνής ισορροπία καθίσταται εύθραυστη καθώς έκαστο κράτος είναι ο τελικός αξιολογητής των ζητημάτων που το ταλανίζουν και ως εκ τούτου δύναται ανά πάσα στιγμή να χρησιμοποιήσει τις δυνάμεις του για να επιτύχει τους στόχους του. Συνεπώς, τα έτερα κράτη οφείλουν να βρίσκονται σε εγρήγορση ώστε να αντισταθούν σε μια επίθεση. Η αναρχία σε διεθνές κρατικό επίπεδο από τη μία πλευρά, δημιουργεί στα άτομα ανασφάλεια. Από την άλλη, οι πόλεμοι αναμένεται να πραγματοποιηθούν μεταξύ κυρίαρχων κρατών, λόγω της ανυπαρξίας συστήματος δικαίου επί αυτών. Έκαστο κράτος διαμορφώνει αλλά και υποβάλλει σε βάσανο τις φιλοδοξίες του, σύμφωνα με τις επιταγές του δικού του λόγου ή επιθυμίας. Οι ανταγωνισμοί που ανακύπτουν μεταξύ των κρατών δεν είναι μόνο σημαντικοί για την ενότητα μεταξύ των λαών, αλλά και επηρεάζουν το σύνολο όταν ένα κράτος πρέπει να κινητοποιήσει πόρους, συμφέροντα και αισθήματα για τη διεξαγωγή ενός πολέμου (Suganami, 2009, σ. 377).

Σε αυτό το επίπεδο, η κύρια ανησυχία δεν είναι ποιοι είναι οι παράγοντες, αλλά το πώς είναι δομημένο το διεθνές σύστημα (Tamaki, 2019, σ. 87). Η αναρχία είναι το καθοριστικό εκείνο γνώρισμα του επιπέδου συστήματος που περιλαμβάνει την τρίτη εικόνα. Για τα κράτη στην αναρχία, η ασφάλεια και η διατήρηση της πολιτικής τάξης του άναρχου κράτους-συστήματος εξαρτώνται από μια ευνοϊκή κατανομή ή ισορροπία εξουσίας και την ικανότητα των κρατών για διατήρηση αυτής (Deudney, 2011, σ. 17). Επομένως, στο τρίτο επίπεδο, το σύστημα και οι σχέσεις μεταξύ κρατών και ομάδων αποτελούν τις πηγές εξωτερικής πολιτικής δράσης.

Η τρίτη εικόνα λοιπόν, περιγράφει το πλαίσιο της παγκόσμιας πολιτικής, αλλά αποκομμένη από την πρώτη και τη δεύτερη εικόνα, δεν δύναται να αναδείξει τις δυνάμεις που καθορίζουν την πολιτική. Η πρώτη και η δεύτερη εικόνα περιγράφουν τις δυνάμεις της παγκόσμιας πολιτικής, αλλά χωρίς την τρίτη εικόνα είναι αδύνατο να εκτιμηθεί η σημασία τους ή να προβλεφθούν τα αποτελέσματά τους (Telbami, 2002, σ. 159).

Προκειμένου να ερμηνευτεί η διαδικασία λήψεως αποφάσεων από τους διεθνείς παράγοντες στην εξωτερική πολιτική, πρέπει ο μελετητής να επικεντρωθεί στην αλληλεπίδραση μεταξύ των διαφόρων επιπέδων: το κράτος στο σύνολό του, στις γραφειοκρατίες και τους περιορισμούς τους, καθώς και την πολιτική μεταξύ των κυβερνήσεων και μεταξύ των ατόμων στις εκάστοτε κυβερνήσεις (Tamaki, 2019, σ. 88).

Με βάση την προηγηθείσα ανάλυση μπορεί κανείς να υποστηρίξει ότι, η εξωτερική πολιτική ενός κράτους ερμηνεύεται από την θεωρία των εικόνων,

καθώς αυτή επιχειρεί να εξηγήσει τους μηχανισμούς λήψης αποφάσεων, τα κίνητρα για τους υπεύθυνους λήψης αποφάσεων σε κρατικό επίπεδο, αλλά και τον τρόπο με τον οποίο ένα κράτος αντιλαμβάνεται το διεθνές περιβάλλον και τον τρόπο που αυτό το περιβάλλον επηρεάζει τη λήψη αποφάσεων.

Συνοψίζοντας, θα λέγαμε ότι τα τρια επίπεδα ανάλυσης ή αλλιώς εικόνες του Waltz, δύνανται να αποδώσουν κατόπιν επισταμένης ανάλυσης τα πραγματικά κίνητρα χάραξης της εξωτερικής πολιτικής ενός κράτους και στην προκειμένη της Γαλλίας στην Ανατολική Μεσόγειο, καθώς κάθε πρόταση πολιτικής, συνδέεται με μία εξ αυτών των εικόνων ή και συνδυασμό τους.

Σε συνέχεια των ανωτέρω, κατά την ανάλυσή μας θα αναφερθούμε αρχικά στον ανθρώπινο παράγοντα ως αιτία άσκησης της γαλλικής εξωτερικής πολιτικής (και με άλλα μέσα/ πόλεμος), λόγω της λήψεως απόφασης και της φθαρτής και πεπερασμένης φύσης του (εγωισμός, σφάλματα, επιδίωξη ανάληψης εξουσίας, φθόνος, μισαλλοδοξία, ανοησία). Θα μελετήσουμε την δυνατότητα αναμόρφωσή του (αισιόδοξοι και απαισιόδοξοι) ή την ανικανότητα αυτής (σύμφωνα και με τον Waltz), ενώ θα επικεντρώσουμε στη θεωρία απόφασης του Θουκυδίδη, όπου η σύγκρουση δύναται να προέλθει από την ορθή ή εσφαλμένη απόφαση των ιθυνόντων.

Ακολούθως τα γεγονότα και οι πολιτικές θα αναλύονται με γνώμονα το κράτος της Γαλλίας αυτό καθ΄ εαυτό. Η εσωτερική του οργάνωση κρίνεται βαρύνουσας σημασίας καθώς αντανακλά και την επίδραση στην αναμόρφωση των μονάδων του δηλαδή των ανθρώπων. Η ιδεολογία, το πολίτευμα αλλά και το ζωτικό συμφέρον είναι αυτό που τελικά θα διαμορφώσουν και θα καθορίσουν την τελική εξωτερική πολιτική του γαλλικού κράτους σε συνάρτηση με την διεθνή επίδραση.

Τέλος, σε τρίτο επίπεδο ανάλυσης, όπως προαναφέρθηκε, θα επικεντρωθούμε στην επίδραση του διεθνούς περιβάλλοντος και των πιέσεων που αυτό ασκεί στα δρώντα κράτη. Σύμφωνα με τον Waltz, η κατανομή ισχύος και η διεθνής επίδραση κατευθύνουν την πολιτική των κρατών και όχι απαραίτητα η επιδίωξη της παγκόσμιας διακυβέρνησης. Προς τούτο, οι ενέργειές της Γαλλίας είναι ορθολογικές και αποσκοπούν στο συμφέρον του κράτους με τη χρήση κάθε μέσου, ακόμα και αυτού της ωμής βίας.

Θα πρέπει τέλος να επαναληφθεί, ότι για την πληρέστερη μελέτη και τη διεξοδική έρευνα, θα αναλυθεί το φαινόμενο και στα τρία επίπεδα του Waltz, καθώς οι τρείς εικόνες αλληλοσυμπληρώνονται. Η μία δεν περιορίζει, ούτε αποκλείει την άλλη, αλλά αλληλοεπικαλύπτονται. Για να πραγματοποιηθεί όμως εις βάθος έρευνα του συστήματος, θα πρέπει να επιλεγεί ένα κάθε φορά επίπεδο ανάλυσης. Τοιουτοτρόπως δύναται να ερμηνευτεί ταχύτερα ή/και ορθότερα το φαινόμενό, ενώ δεν αποκλείεται ο συνδυασμός των τριών επιπέδων ανάλυσης σε επίπεδο μελέτης εργασιών έτερων αναλυτών, για να

επιτευχθεί η πληρέστερη και πολύπλευρη άντληση πληροφοριών και να αποφευχθεί έτσι η μονομερής και λανθασμένη ανάλυση των διεθνών σχέσεων. Σαφώς η τρίτη εικόνα διαμορφώνει εντονότερα τις διεθνείς σχέσεις αλλά πρέπει να αναλύεται όχι μόνο η ενδεχόμενη κίνηση αλλά και η αξία αυτής, σε συνάρτηση με τα έτερα δύο επίπεδα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2ο: ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΑΝΑΔΡΟΜΗ

2.1 Η μεταναπολεόντειος εξωτερική πολιτική της Γαλλίας

Η ανάγκη διατήρησης του Διεθνούς συστήματος και του ισχύοντος status quo, οδήγησε με το πέρας του Συνεδρίου της Βιέννης (Οκτώβριος 1814 - Ιούνιος 1815) και τη συνεπακόλουθη των Ναπολεόντειων Πολέμων αποκατάσταση της διαταραχθείσας ισορροπίας, τη Γαλλία μεταξύ των πέντε κυριοτέρων δυνάμεων του 19ου αιώνα. Η ιουλιανή μοναρχία του 1830, εκκίνησε μια αναπτυξιακή οικονομική περίοδο για τη Γαλλία, με ταυτόχρονη καθιέρωση ως ισχυρής αυτοκρατορικής δύναμης, στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής.

Η προσωρινή διπλωματική απομόνωση από την πολιτική συμμαχία του Bismarck, μετά τον πόλεμο μεταξύ Γαλλίας και Πρωσίας το 1870-1871 και την ενοποίησης της Γερμανίας το 1871, έληξε το 1890 και λίγα χρόνια αργότερα (1894), η Γαλλία συνήψε με τη Ρωσία διμερή διπλωματική συμφωνία. Το δε 1904 εισήλθε στο «Entente Cordiale» με τη Βρετανία (Krotz, 2015, σ. 47)

Γενικότερα, έως και το 1815, η Γαλλία αποτελούσε υπολογίσιμη δύναμη στην Ευρώπη και διεκδικούσε την πρωτοκαθεδρία. Μετά την ήττα αυτής στον Γαλλο-Πρωσικό πόλεμο, η πολιτική της κυριαρχίας στην Ευρώπη έληξε, σηματοδοτώντας την άνοδο της ισχύος της Γερμανίας.

Από το 1871 και μετά η Γαλλία επιδίωξε την επιβίωση και ενδυνάμωση, μέσω ενός συστήματος συμμαχιών, με πρωταρχικό στόχο την εξεύρεση εγγυήσεων για την ασφάλειά της, καθώς έκρινε ότι δεν μπορούσε πλέον να την επιτύχει από μόνη (Keiger, 1983, σ. 4).

2.2 Η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας πριν και κατά τη διάρκεια του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου

Η Γαλλία με το πέρας του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου αναδείχθηκε νικήτρια μεν, αλλά εξαιρετικά αποδυναμωμένη, καθώς αυτονόητα στην προσπάθειά της να επικρατήσει, προέβει στην εξάντληση των φυσικών, στρατιωτικών και οικονομικών της πόρων.

Κατά τη διάρκεια του μεσοπόλεμου, ο καθοδηγητικός ρόλος που χαρακτήριζε την γαλλική εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφάλειας που υιοθετήθηκε, θα αναδείκνυαν την Γαλλία ως εξέχουσα δύναμη του συστήματος, ενώ παράλληλα θα συνέβαλαν στην εδαφική ασφάλειά της.

Στο διεθνές επίπεδο, αυτό συνέβαλε στην ενοποίηση της αυτοκρατορίας και στην επιβεβαίωση της αποικιοκρατικής της ισχύος, με την τελευταία να μεγενθύνεται σημαντικά και να εξαπλώνεται παγκοσμίως κατά τη διάρκεια του δευτέρου μισού του 19^{ου} αιώνα και στις αρχές του 20^{ου} αιώνα. Μέχρι την περίοδο του μεσοπολέμου, η Γαλλική Αυτοκρατορία κατείχε πληθώρα περιοχών ανά τον κόσμο, όπου ακόμα και σήμερα διατηρεί έννομα συμφέροντα. Έτσι εξαπλώθηκε στη Βόρεια Αφρική (Αλγερία, Μαρόκο, Τυνησία), στη Δυτική Αφρική (Τόγκο, Καμερούν), στον Ινδικό Ωκεανό (Νησιά Κομόρο, Μαδαγασκάρη), στην Ινδοκίναα (Annam, Καμπότζη, Λάγος, Tonkin), στον νότιο Ειρηνικό (Πολυνησία) και στη Νότια Αμερική (Γουιάνα) (Krotz, 2015, σ. 48). Στην Ευρώπη, ήταν επιβεβλημένη η διαφύλαξη της ασφάλειας της Γαλλίας, προσδίδοντάς της παράλληλα τον έλεγχο, αν όχι και εξασθενώντας την ισχύ και την παρουσία της Γερμανίας. Ωστόσο, η άνοδος του εθνικοσοσιαλισμού στη Γερμανία τη δεκαετία του 1930, αλλά και το ασταθές, ένεκα της Συνθήκης των Βερσαλλιών, σύστημα συλλογικής ασφάλειας, δεν επέτρεψε να τελεσφορήσουν οι ηγετικές της επί της Γερμανίας επιδιώξεις (Krotz, 2015, σ. 49).

Τα βιώματα του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, τροφοδοτούσαν υποσυνείδητα το αίσθημα της ανασφάλειας και του φόβου στη Γαλλία για επικείμενη επιθετικότητα της Γερμανίας. Υπό το σκιώδες αυτό μεταπολεμικό κλίμα, οι Γάλλοι προέβησαν στη σύναψη, ήδη από τη δεκαετία του 1920,

συμμαχιών για ενδεχόμενο πολέμου. Η ανεπάρκεια άλλωστε μιας συμβιβαστικής διευθέτησης με την υπογραφή της Συνθήκης των Βερσαλλιών, τροφοδοτούσε την γαλλική αυτή πεποίθηση, μιας μελλοντικής σύρραξης. Η επακόλουθη εμμονή με την ασφάλεια, ενέπνευσε μια αέναη προσπάθεια για την αποτροπή και την προετοιμασία. Στρατιωτικές σκέψεις, στρατηγικές ή τακτικές, δογματικές ή τεχνολογικές, οικονομικές ή βιομηχανικές, διεισδύουν συνεχώς στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας. Η επερχόμενη εικοσαετής αναζήτηση για ασφάλεια, συνέδεσαν αδιάρρηκτα τη διπλωματία και τη στρατιωτική δύναμη στην περίπτωση της Γαλλίας (Young, 1978, σ. 11). Το εμφανές αποτέλεσμα αυτών ήταν, έως τη δεκαετία του 1930, η Γαλλία να έχει αποκτήσει εκτεταμένες συμμαχίες.

Το Γαλλικό Υπουργείο Εξωτερικών, Quai d' Orsay, προσανατολίστηκε στο Βέλγιο, την Πολωνία και την Τσεχία, με τις οποίες υπεγράφησαν δεσμευτικές συμμαχίες, αμοιβαίας αρωγής και ανταλλαγής πληροφοριών. Παρα ταύτα, το Υπουργείο εξακολούθησε να αγωνίζεται για να εξασφαλίσει μια αγγλοαμερικανική εγγύηση για τη γαλλική ασφάλεια. Τον Ιανουάριο του 1924 υπεγράφη αρχική συμφωνία με την Τσεχοσλοβακία ελαχίστων γενικών δεσμεύσεων όπως κοινή διαβούλευση για την υπεράσπιση των αντίστοιχων εδαφών τους και μελλοντική συνεργασία μεταξύ των αντίστοιχων γενικών υπαλλήλων. Ωστόσο, τον επόμενο χρόνο στο Λοκάρνο, τα δύο έθνη συμφώνησαν για αμοιβαία συνδρομή σε ενδεχόμενη περίπτωση επιθετική ενέργεια από έτερη χώρα. Ακολούθησε τον Ιούνιο του 1926, η συνθήκη Γαλλίας-Ρουμανίας, η οποία περιελάμβανε υπόσχεση αμοιβαίας αρωγής με ταυτόχρονη πρόβλεψη για κοινές συνομιλίες προσωπικού, κατόπιν συγκλήσεως λόγω σαφούς αιτιολογίας από υφιστάμενους πολιτικούς και στρατιωτικούς όρους. Η Γιουγκοσλαβία σύναψε συνθήκη εγγύησης και ασφάλειας με τη Γαλλία τον Νοέμβριο του 1927, η οποία όμως δεν περιελάμβανε διατάξεις για μελλοντικές κοινές συνομιλίες προσωπικού (Young, 1978, σ. 9-10).

Την άνοιξη του 1940, ο στρατός της Γαλλίας βρέθηκε στη γραμμή Maginot. Τα αντίπαλα γερμανικά στρατεύματα, αφού διέσχισαν γρήγορα το Βέλγιο, υπερέβησαν άνετα τις αμυντικές οχυρώσεις της Γαλλίας, νίκησαν τον

γαλλικό στρατό και κατέλαβαν το Παρίσι εντός ολίγων εβδομάδων, οδηγώντας την Γαλλία σε εθνική ταπείνωση (Krotz, 2015, σ. 49).

Ο Charles de Gaulle προέβλεψε αμέσως ότι, παρά την κατάρρευση του γαλλικού στρατού κατά το γερμανικό Blitzkrieg την περίοδο Μαϊου-Ιουνίου 1940, η Γαλλία έπρεπε να συνεχίσει να μάχεται από τις αποικίες της. Σε διαφορετική περίπτωση κινδύνευε να απωλέσει το διεθνές της status. Ο de Gaulle, σε αντίθεση με τον αντίπαλό του Philippe Pétain, ήταν από την αρχή πεπεισμένος, ότι η Γερμανία τελικά θα συντριβεί από τη Σοβιετική Ένωση και τις Ηνωμένες Πολιτείες. Ωστόσο, είχε επίγνωση τόσο για την υποβάθμιση της χώρας του, όσο και για τον μακρόχρονο αντίκτυπο των ταπεινωτικών αποτελεσμάτων του 1940. Παρ' όλα αυτά, διαφαίνεται αποφασισμένος να ανοικοδομήσει τη γαλλική εξουσία, έστω και υπό την αιγίδα της «αγγλοσαξονικής» και ρωσικής κυριαρχίας. Παράλληλα διακατέχεται από εμμονική συμπεριφορά αναφορικά με τον κίνδυνο αναβίωσης και ενδυνάμωσης της Γερμανίας (Navon, 2017, σ. 1). Στις 18 Ιουνίου 1940, ο de Gaulle, απευθύνθηκε στο γαλλικό λαό μέσω ραδιοφώνου από το Λονδίνο. Επιμένοντας ότι η Γαλλία είχε χάσει μια μάχη, αλλά όχι τον πόλεμο, προέτρεψε τους Γάλλους να μην αποδεχθούν παθητικά ως οριστική την ήττα τους, αλλά να δραστηριοποιηθούν και να συνδράμουν στη συνέχιση του αγώνα ενάντια στους Γερμανούς και το καθεστώς Vichy, μέσω της γαλλικής αντίστασης και του ανορθοδόξου πολέμου. Στόχος του ήταν να εμπλέξει τις γαλλικές δυνάμεις στον στρατιωτικό αγώνα και την ανατροπή της Γερμανίας (Krotz, 2015, σ. 50).

2.3 Η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου

Με τη λήξη του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, η Γαλλία εντάχθηκε στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών. Αποτέλεσε δηλαδή ένα από τα «μόνιμα πέντε» μέλη με δύναμη βέτο στο βασικό θεσμικό όργανο ασφαλείας του νέου αυτού συστήματος των Ηνωμένων Εθνών. Κατέλαβε έτσι μια ηγετική θέση στην παγκόσμια τάξη όπως διαμορφώθηκε από την αμερικανική πολιτική. Σύντομα όμως, η Γαλλία συνειδητοποίησε την υστέρησή της σε σχέση με τις άλλες δυνάμεις, καθώς η ¨κόπωση¨ από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, ήταν εμφανής και κατέληγε σε περιορισμένες δυνατοτήτες. Έτσι οι φρούδες γαλλικές προσδοκίες για έναν κόσμο τεσσάρων μεγάλων δυνάμεων (της ίδιας, των Ηνωμένων Πολιτειών, της Σοβιετικής Ένωσης και της Βρετανίας) αποδείχθηκαν απατηλές. Η Γαλλία εξωθήθηκε να προσδιορίσει τη θέση της στο διαμορφούμενο ψυχροπολεμικό πλαίσιο, το οποίο θα χαρακτηριζόταν από τη διπολικότητα, με ανταγωνισμό μεταξύ των δύο υπερδυνάμεων που απέμεναν: ΗΠΑ και ΕΣΣΔ (Krotz, 2015, σ. 51).

Στο ανασφαλές αυτό περιβάλλον, ο de Gaulle, για να επιτύχει τους στόχους της εξωτερικής πολιτικής του, γνώριζε ότι η Γαλλία έπρεπε να απαλλαγεί από το ασταθές και δυσλειτουργικό πολιτικό σύστημα της Τρίτης Δημοκρατίας. Ο ίδιος οραματίστηκε ένα προεδρικό καθεστώς, με ένα ισχυρό στέλεχος, προστατευμένο από κοινοβουλευτικές διαμάχες, να συγκεντρώνει και να ασκεί την εξουσία. Τα πολιτικά κόμματα της Γαλλίας όμως δεν ήταν διατεθιμένα να αποδεχτούν το όραμα του de Gaulle, με τον τελευταίο να παραιτείται σε ένδειξη διαμαρτυρίας τον Ιανουάριο του 1946 (Navon, 2017, σ. 2). Η εξουσία περιήλθε στα όργανα και τους θεσμούς της Τέταρτης Δημοκρατίας, ένα νέο πολιτικό σύστημα που θεσπίστηκε για να βρει πολιτική σταθερότητα και τη θέση της στην Ευρώπη και τον κόσμο η Γαλλία. Όμως, οι βαθιές αντιθέσεις που δίχαζαν τα πολιτικά κόμματα σε αυτή τη νέα Δημοκρατία, η κυβερνητική αστάθεια που την χαρακτήριζε και οι αποικιοκρατικοί πόλεμοι (πρώτα στην Ινδοκίνα, μετά στην Τυνησία και στο Μαρόκο, και τελικά, και όλο και πιο κλιμακούμενη, στην Αλγερία),

συνετέλεσαν στην καθολική αποτυχία των επιδιωκόμενων στόχων και σκοπών (Krotz, 2015, σ. 51).

Συγκεκριμένα, το 1946, μετά την αποχώρηση του de Gaulle, η Γαλλία καθιέρωσε μια πολυκομματική κοινοβουλευτική δημοκρατία (Τέταρτη Δημοκρατία) που όπως προείπαμε, αποδείχθηκε ακόμη πιο ασταθής από τον προκάτοχό της. Κατά τη διάρκεια της δωδεκαετούς υπάρξεώς της (1946-1958), η Τέταρτη Δημοκρατία διεξήγαγε και ηττήθηκε σε δύο αποικιακούς πολέμους (στην Ινδοκίνα το 1946-1954 και στην Αλγερία από το 1954), ενώ δεν μπόρεσε να αποτρέψει τον επαναπροσδιορισμό της Γερμανίας στη διεθνή σκηνή. Επίσης, κατά την κρίση του Σουέζ το 1956, η στρατιωτική εκστρατεία που ξεκίνησε από κοινού από τη Γαλλία, τη Βρετανία και το Ισραήλ εναντίον της Αιγύπτου, κατέληξε σε μία διπλωματική αποτυχία. Η Σοβιετική Ένωση απείλησε τη Βρετανία και τη Γαλλία με πυρηνικά αντίποινα, ενώ οι ΗΠΑ, φοβούμενες την στροφή περισσότερων αραβικών χωρών προς τη Σοβιετική Ένωση, δεν ανέλαβαν την αναμενόμενη θετική στάση έναντι των δυτικών συμμάχων τους. Ως εκ τούτου, η Γαλλία ένιωσε προδομένη από τον Αμερικανό σύμμαχό της (Navon, 2017, σ. 3).

Τα γεγονότα οδήγησαν τον de Gaulle το 1958, να αναδυθεί εκ νέου στην πολιτική σκηνή με ανάληψη της εξουσίας, για να σώσει τη Γαλλία από τον εμφύλιο πόλεμο και να τερματίσει την κρίση της Αλγερίας. Ηγήθηκε της χώρας για περισσότερο από μια δεκαετία, έως την παραίτησή του το 1969. Η συνεισφορά του στην εξωτερική πολιτική της Γαλλίας χαρακτηρίζεται ιδιαίτερα σημαντική (Navon, 2017, σ. 2).

Ο de Gaulle ήταν πεπεισμένος ότι η Τέταρτη Δημοκρατία είχε αποτύχει και ήταν αποφασισμένος να αποκαταστήσει το μεγαλείο της χώρας του. Ωστόσο, η γαλλική εξωτερική πολιτική στο πλαίσιο της Τέταρτης Δημοκρατίας δεν ήταν πάντα αμυντική. Στην πραγματικότητα, έθεσε τα θεμέλια για το δημιούργημα της Ευρωπαϊκή Ένωση. Η δημιουργία μιας πολιτικά και όχι μόνο ενωμένης Ευρώπης, αποτελεί επιδίωξη της Γαλλίας από το 1950 και μετά. Η Γαλλία ανέκαθεν θεωρούσε και θεωρεί εαυτόν, ως τον σημαντικότερο πολιτικό παράγοντα στην ευρωπαϊκή ήπειρο. Υπό αυτό το πρίσμα, η Ευρώπη, αποτελεί για τη Γαλλία το «άμεσο περιβάλλον» και μια αυστηρά καθορισμένη

οντότητα. Σταθερά στην πορεία του χρόνου, η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση για την Γαλλία αποτελεί προτεραιότητα της εξωτερικής πολιτικής της. Αυτό συμβαίνει διότι για τη Γαλλία η Ευρώπη είναι ένα μέσο προβολής αλλά και διατήρησης του καθεστώτος της παγκόσμιας δύναμής της (Pachta, 2003, σ. 6).

Ο Robert Schuman, ο οποίος υπηρέτησε ως πρωθυπουργός της Γαλλίας τη διετία 1947-1948, και ο Jean Monnet, Γάλλος οικονομολόγος και διπλωμάτης, στοχεύοντας στην αντικατάσταση του παραδοσιακού μοντέλου έθνους-κράτους με ένα αντίστοιχο υπερεθνικό, έθεσαν σε εφαρμογή ένα μοντέλο κατανομής ισχύος, με βάση τον άνθρακα και τον χάλυβα, από κοινού με τη Γερμανία. Ως εκ τούτου, η Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άνθρακα και Χάλυβα (ΕΚΑΧ) ιδρύθηκε το 1951. Περιλάμβανε τη Γαλλία, τη Γερμανία, την Ιταλία, το Βέλγιο, την Ολλανδία και το Λουξεμβούργο. Η βασική στρατηγική του Monnet και του Schuman ήταν η πρόληψη μελλοντικών πολέμων μεταξύ Γαλλίας και Γερμανίας μέσω της αλληλεξάρτησης δηλαδή της επίδρασης της προαναφερθείσας συμμαχίας και κοινών οικονομικών συμφερόντων. Ωστόσο, με την επίσημη ανεξαρτησία της Δυτικής Γερμανίας και τον σχηματισμό του ΝΑΤΟ το 1949, προέκυψαν ζητήματα όπως αυτό του γερμανικού εξοπλισμού, παράλληλα με την αυξανόμενη σοβιετική απειλή που έπρεπε να αντιμετωπιστεί. Οι Γάλλοι ηγέτες, πρόθυμοι να αποτρέψουν έναν αναδυόμενο γερμανικό στρατό, πρότειναν έναν κοινό ευρωπαϊκό στρατό ή Ευρωπαϊκή Κοινότητα Άμυνας, με το σχέδιο αυτό να απορρίπτεται από το ίδιο το γαλλικό κοινοβούλιο το 1954.

Το ίδιο έτος, ξεκίνησε το στρατιωτικό πυρηνικό πρόγραμμα της Γαλλίας, κάτι που ήταν εξόχως σημαντικό για τη Γαλλία, ώστε να το θέσει ως άμεση προτεραιότητα, ιδίως έπειτα από την ήττα στο Σουέζ το 1956 (Navon, 2017, σ. 2). Η Γαλλία επιτάχυνε το πυρηνικό της πρόγραμμα, στηριζόμενη αποκλειστικά στις δικές τις δυνάμεις, ώστε να καταστεί ανεξάρτητη και υπολογίσιμη δύναμη. Ανέπτυξε το δόγμα πυρηνικής αποτροπής την μέλισσας ενώ παράλληλα άρχισε να οραματίζεται την ΕΚΑΧ ως μέσο μετατροπής της Δυτικής Ευρώπης σε γεωπολιτικό αντίβαρο στην αμερικανική κυριαρχία. Στο

πλαίσιο αυτό εντάσσεται και η ίδρυση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής Κοινότητας με τη Συνθήκη της Ρώμης, το 1957 (Navon, 2017, σ. 3).

Καθοριστικό σημείο σταθμό στην γαλλική εξωτερική πολιτική, αποτέλεσε η άνοδος στην προεδρία του de Gaulle και η θεμελίωση του Συντάγματος του 1958 για την ίδρυση της Πέμπτης Δημοκρατίας. Ο de Gaulle αντιπροσώπευε τον συνδετικό κρίκο, της επανένωσης αλλά και της ταυτόχρονης ρήξης με το πολιτικό παρελθόν της Γαλλίας, γεγονός που ενίσχυσε το ηθικό των Γάλλων σε μία δύσκολη περίοδο εξαιτίας του αποικιακού πολέμου στην Αλγερία (Bratberg, 2005, σ. 28). Συγκεκριμένα με το Σύνταγμα του 1958, υιοθετήθηκε ένα ημι-κοινοβουλευτικό προεδρικό σύστημα, έναντι του πρότερου κοινοβουλευτικού. Με χαρακτηριστική πολιτική δεινότητα και παρά το αυταρχικό στυλ διακυβέρνησης, ο de Gaulle, έθεσε ως στόχο την επανάκτηση και ανύψωση της εθνικής αυτοεκτίμησης. Ισχυρίστηκε ότι ενσαρκώνει στοιχεία που εδρεύουν στη γαλλική δημοκρατική ιστορία και διακύρηξε την αναγκαιότητα της ενότητας για την αποκατάσταση των γαλλικών δημοκρατικών ιδανικών. Κατά την ενάσκηση των πολιτικών του καθηκόντων, επικέντρωσε στο διεθνές κύρος της χώρας ως ένα εκ των σημαντικότερων ιδανικών και κατέστησε την εξωτερική πολιτική, ακρογωνιαίο λίθο της πολιτικής του, υπό το πρίσμα της συναίνεσης. Χαρακτηριστικά στοιχεία αυτής της πολιτικής που αξίζει να τονιστούν είναι, αυτά της μεγαλοπρέπειας και της ανεξαρτησίας (Bratberg, 2005, σ. 29-30).

Έτσι η εξωτερική πολιτική του de Gaulle χαρακτηριζόταν από γαλλική μεγαλοπρέπεια (grandeur) και την έννοια του ‘εξαιρετικού’ (exceptionalism). Η Γαλλία είναι ένα έθνος μεγάλης ιστορικής και φιλοσοφικής αξίας και ως εκ τούτου αυτό αποτέλεσε κεντρικό δόγμα της ιδεολογίας του και δικαιολόγησε τις ενέργειες για έντονη παγκόσμια παρουσία. Παράλληλα, συνέβαλε το σημείο αυτό στο έργο της εθνικής αναγέννησης του de Gaulle, με συνέπεια οι εξωτερικές σχέσεις και η ρητορική τους, να φαντάζουν σημαντικότερες για αυτόν από οποιοδήποτε εσωτερικό πρόβλημα ταλάνιζε την Γαλλία. Το όραμα της Γαλλίας, ως έθνους ανώτερης αξίας, δεν αποτέλεσε καινοτομία, καθώς η έκφρασή του χρονολογείται από την Εποχή του Ορθού Λόγου. Ο de Gaulle, ωστόσο, ως άριστος χειραγωγός, κατεύθυνε αυτά τα συναισθήματα, τα οποία

αποτελούσαν ουσιαστικό μέρος της πολιτικής του φιλοσοφίας. Στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής, το μεγαλείο μεταφράστηκε στην επιδίωξη της ανεξαρτησίας και της αίσθησης μιας γαλλικής πολιτιστικής αποστολής.

Επιπρόσθετα, στην εξωτερική γαλλική πολιτική της περιόδου αυτής, δόθηκε έμφαση στην ανεξαρτησία και ιδίως στην υπεράσπιση των εθνικών συμφερόντων. Σύμφωνα με το όραμα του de Gaulle και την αντίστοιχη εξωτερική πολιτική, τα έθνη-κράτη αποτελούσαν οργανωμένους δομικούς παράγοντες με ξεκάθαρη ιεραρχία, μεταξύ των οποίων η Γαλλία προσδοκούσε μια υψηλή θέση. Το δικαίωμα του βέτο στο Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών ήταν μια παράμετρος κύρους. Με τη λογική του de Gaulle, η Γαλλία όφειλε και μπορούσε να παραμερίσει τις ΗΠΑ και τη Βρετανία ως σημαντική δύναμη της Δύσης. Η ανεξαρτησία, ωστόσο, ήταν επίσης συνειδητή συμβολή σε έναν πολυπολικό κόσμο, στον οποίο η Γαλλία θα διαδραμάτιζε έναν ανεξάρτητο, εποικοδομητικό ρόλο στην παγκόσμια πολιτική. Οι πολιτικές αυτές όμως επιδιώξεις, κλόνισαν τη σταθερότητα του δυτικού μπλοκ, με αποκορύφωμα την απόσυρση της Γαλλίας από την ολοκληρωμένη στρατιωτική δομή του ΝΑΤΟ (1966), εξαιτίας της δυσαρέσκειας με τον ηγετικό ρόλο των ΗΠΑ, και την ανάπτυξη μιας ανεξάρτητης πυρηνικής δύναμης, γνωστής ως *force de frappe* (Bratberg, 2005, σ. 29-30).

Είχε προηγηθεί το 1963 η απόρριψη από τον de Gaulle του αιτήματος Kennedy, να τεθούν τα γαλλικά πυρηνικά όπλα υπό τον έλεγχο των ΗΠΑ. Παράλληλα η Γαλλία άσκησε βέτο στην είσοδο της Βρετανίας που αποτελούσε στενό σύμμαχο των ΗΠΑ, στην ΕΟΚ. Επιπρόσθετα, το 1964, η Γαλλία αναγνώρισε την Κομμουνιστική Κίνα, ενάντια στις επιταγές των ΗΠΑ. Έχοντας αμφισβητήσει την «Αγγλοσαξονική ηγεμονία» στη Δύση, ο de Gaulle συνέχισε την επιθετική του στάση απέναντι στις ΗΠΑ: το 1966, καταδίκασε ανοιχτά τη συμμετοχή των ΗΠΑ στο Βιετνάμ και απομάκρυνε τη Γαλλία από τη στρατιωτική διοίκηση του ΝΑΤΟ (Navon, 2017, σ. 3). Τα ανωτέρω είχαν ως αποτέλεσμα να τεθεί στο επίκεντρο της γαλλικής εξωτερικής πολιτικής, η εθνική άμυνα της χώρας και να αποτελέσει έναν παράγοντα συμβολικό του στρατιωτικού της ρόλου (Bratberg, 2005, σ. 29-30). Θα πρέπει στο σημείο αυτό να γίνει ιδιαίτερη μνεία στο γεγονός ότι, στην περίπτωση της Γαλλίας,

υπάρχει ισχυρή συνοχή μεταξύ των υπευθύνων λήψης αποφάσεων και της κοινότητας εμπειρογνωμόνων εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (Pachta, 2003, σ. 4).

Σύμφωνα με τον Krotz (2000, σ. 16-17), (2015, σ. 66-69), τα κύρια στοιχεία της γαλλικής πολιτικής, κατά την Πέμπτη Δημοκρατία του de Gaulle αλλά και μετέπειτα, στη βάση του ρόλου που διαδραματίζει το εν λόγω κράτος είναι τα κάτωθι:

Η ανεξαρτησία, η οποία αποτελεί κύριο στοιχείο της γαλλικής αυτοαντίληψης και ενσωματώνει την πλήρη ανεξαρτησία εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας σε παγκόσμιο επίπεδο, αποκλείοντας την ευθυγράμμιση με ξένα συμφέροντα (όπως των ΗΠΑ), επιτρέποντας παράλληλα τη συνεργασία. Εμπεριέχει ταυτόχρονα την ανεξαρτησία, τον αυτοπροσδιορισμό, τις πιθανές λειτουργίες διαμεσολάβησης και τα ενεργά προγράμματα για την επέκταση των διπλωματικών και εμπορικών σχέσεων σε ποικίλες περιοχές του κόσμου. Καθορίζει τα συμφέροντα και τις εφαρμοζόμενες πολιτικές που συντελούν στη διασφάλιση του συνόλου των επιλογών, ώστε να μην υπάρξει απώλεια στο καθεστώς ανεξαρτησίας. Ως εκ τούτου, περιλαμβάνει το ιδανικό της αυτονομίας των αποφάσεων. Σταθερό δόγμα άλλωστε, όλων των πολιτικών κομμάτων σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής αποτελεί η επιμονή στην ανεξαρτησία και την αυτονομία.

Ο ακτιβισμός που αποκρυσταλλώνεται στο «Memoirs of Hope» του Charles de Gaulle, περιγράφοντας συνοπτικά τον κατάλληλο ρόλο και σκοπό της Γαλλίας. Μετά την επιστροφή του στην εξουσία το 1958 ο de Gaulle και αφού σκιαγράφησε τις πολιτικές καταστάσεις στην Ευρώπη, την Ατλαντική Συμμαχία, τον Τρίτο Κόσμο, την Εγγύς Ανατολή, την Αφρική, την Ασία, τη Λατινική Αμερική και τους διεθνείς θεσμούς, τόνισε πως επιθυμία του ήταν στη βάση της ανεξαρτησίας, να διαδραματίσει ενεργό ρόλο η Γαλλία, σε κάθε έναν από αυτούς τους τομείς. Άλλωστε, ήταν πεπεισμένος για το δικαίωμα αλλά και το καθήκον της Γαλλίας να ενεργεί ως παγκόσμιος επηρεαστής της Ιστορίας. Μετέπειτα, ο François Mitterrand, αντιλαμβανόταν εξίσου τις έννοιες της «ανεξαρτησίας» και του «ακτιβισμού» ως πηγές ενδιαφέρουσας

συμμετοχής στη διεθνή κοινότητα, αλλά με προσωπικούς όρους και σεβασμό στις διεθνείς σχέσεις αλληλεξάρτησης.

Η (ενδεχόμενη) Παρουσία: Η στρατιωτική οργάνωση Loi de Programmation για τα έτη 1990-1993 διατύπωνε ότι: «Η Γαλλία, η μόνη πυρηνική δύναμη της Δυτικής Ευρώπης μαζί με τη Μεγάλη Βρετανία, που υπάρχει σε πέντε ωκεανούς και τέσσερις ηπείρους επέλεξε να διασφαλίσει μόνη της την ασφάλειά της για να εγγυηθεί την ανεξαρτησία της και να διατηρήσει την ταυτότητά της». Αυτή η (πιθανή) παρουσία δεν περιλαμβάνει γεωγραφικούς περιορισμούς, καθώς οι Γάλλοι συνεχίζουν να εφαρμόζουν την εξωτερική τους πολιτική στη βάση της ολοκλήρωσης μιας καθολικής αποστολής. Τα υπερπόντια διαμερίσματα της Γαλλίας, οι αναπόσπαστες πολιτικο-διοικητικές μονάδες της και οι λοιπές εδαφικές της εκμεταλλεύσεις ποικίλων πολιτικών-διοικητικών καταστάσεων, επιβεβαιώνουν το δυνητικό αυτό στοιχείο της παρουσίας σε νησιά (Γουαδελούπη, Μαρτινίκα), ένα τμήμα της Νότιας Αμερικής (Γουιάνα) και ένα νησί στον Ινδικό Ωκεανό (Ρεϋνιόν). Μεταξύ άλλων, η Γαλλία κατέχει ή ελέγχει τη Νέα Καληδονία και τη Γαλλική Πολυνησία στον Ειρηνικό Ωκεανό, τη Μαγιότ στον Ινδικό Ωκεανό και τα νησιά St. Pierre και Miquelon στα ανοικτά των ακτών του Newfoundland. Ωστόσο, η υλική κατοχή ή ο έλεγχος αυτών των - αρκετά δαπανηρών - εδαφικών κατακτήσεων είναι άνευ ουσιαστικής σημασίας εν συγκρίσει με την διαμορφωθείσα αντίληψη αναφορικά με την ταυτότητα και τον ρόλο της Γαλλίας. Η Γαλλία πάντα αντιλαμβανόταν τον εαυτό της ως μια παγκόσμια μεσαία δύναμη, η οποία ηγείται μιας φιλόδοξης εξωτερικής πολιτικής. Υπό αυτό το πρίσμα, η Πέμπτη Δημοκρατία ακολούθησε μια ενεργή εξωτερική πολιτική σε κάθε μέρος του κόσμου και σε κάθε σφαίρα της διεθνούς ζωής.

Συνολικά, η ίδρυση της Πέμπτης Δημοκρατίας επέφερε μεγάλη αλλαγή στη γαλλική εξωτερική πολιτική και την πολιτική ασφάλειας με τις προτεραιότητες της Γαλλίας αυτήν την περίοδο να αντανακλούν στην προσπάθεια: α) για διατήρηση της Γαλλίας ως παγκόσμιας δύναμης (la Grandeur), β) για ανεξαρτησία της εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής (αυτονομία των αποφάσεων και εγκατάλειψη των στρατιωτικών δομών του ΝΑΤΟ), γ) για οικοδόμηση εθνικού προγράμματος ανάπτυξης πυρηνικών

όπλων (force de frappe), δ) για έμφαση στη διπλωματία υπό το πρίσμα της πολιτικής de l´Est), ε) για ισχυρή παγκόσμια δέσμευση (tous azimuts), στ) για ευρωπαϊκοποίηση της πολιτικής (l'Europe de l'Atlantique à l'Oural) (Pachta, 2003, σ. 8).

Έτερο χαρακτηριστικό της εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας υπό τον de Gaulle είναι ότι, ενώ αποσκοπούσε στην προκλητική διαφύλαξη των γαλλικών εθνικών συμφερόντων, έθετε ταυτόχρονα τις βάσεις για πιο συνειδητή επιδίωξη πολυμερών – και ιδιαίτερα ευρωπαϊκών – φιλοδοξιών. Προς τούτο άλλωστε η αυστηρότερη ένταξη κρατών στην ΕΕ αποτελεί προσαρμογή της εθνικιστικής οπτικής του de Gaulle και είναι σύμφωνη με το όραμά του σχετικά με τη γαλλική επιδίωξη της άσκησης παγκόσμιας επιρροής μέσω της Ευρώπης (Bratberg, 2005, σ. 31). Η πολιτική αυτή ασκήθηκε και από τους διαδόχους του [Pompidou (1969-74) και ο Giscard d'Estaing (1974-81)], με ελάχιστες, πλην όμως διακριτές προσαρμογές, όπως μια πιο συνεργατική προσέγγιση στην Ευρώπη, καθώς κατανοούσαν ότι η Γαλλία από μόνη της μπορούσε να διαδραματίσει περιορισμένο μόνο ρόλο στην παγκόσμια σκηνή. Η συνέχεια και η συνεργασία στην εξωτερική πολιτική της Γαλλίας στην Ευρώπη, χαρακτήρισαν και τις προεδρίες των Mitterand (1981-1995) και Chirac (1995-2007).

Πιο συγκεκριμένα, καθώς το Παρίσι προωθούσε από τη δεκαετία του 1970 τα οικονομικά του συμφέροντα στον αραβικό κόσμο, αποστασιοποιήθηκε από την Ουάσιγκτον, με συνέπεια η γαλλική εξωτερική πολιτική στη Μέση Ανατολή να έρθει σε αντίθεση με την πολιτική της Αμερικής και του Ισραήλ. Το επιβαλλόμενο από τα αραβικά κράτη εμπάργκο πετρελαίου, μετά τον πόλεμο Yom Kippur, επέτρεψε στη Γαλλία να επιτύχει υποστήριξη εντός της ΕΟΚ, για την πολιτική της στη Μέση Ανατολή. Ενώ ο υπουργός Εξωτερικών των ΗΠΑ Henry Kissinger προσπάθησε να απομονώσει τα φιλικά προσκείμενα στη Σοβιετική Ένωση κράτη της Μέσης Ανατολής και να καταλήξει σε συμφωνίες μεταξύ του Ισραήλ και των Αράβων συμμάχων της Αμερικής, η Γαλλία υποστήριζε ευθέως τον Οργανισμό Απελευθέρωσης της Παλαιστίνης (PLO). Το Παρίσι δεν χαιρέτισε την ειρηνευτική συμφωνία του 1979 μεταξύ Ισραήλ και Αιγύπτου (η οποία

απέκλεισε τον PLO από μελλοντικές διαπραγματεύσεις για τη Δυτική Όχθη και τη Γάζα) και το 1980, έπεισε τους εταίρους της στην ΕΟΚ να υιοθετήσουν τη Διακήρυξη της Βενετίας, η οποία επιδίωκε ευθέως την προσθήκη του PLO σε μελλοντικές διαπραγματεύσεις (Navon, 2017, σ. 3).

Οι τεταμένες σχέσεις της Γαλλίας με το Ισραήλ και τις ΗΠΑ συνεχίστηκαν και υπό τον Πρόεδρο Giscard d' Estaing (1974-1981). Ο σοσιαλιστής Γάλλος πρόεδρος François Mitterrand αναθέρμανε τις σχέσεις με τις ΗΠΑ και το Ισραήλ, καθώς υιοθέτησε μία πιο σθεναρή αντίθεση στη σοβιετική εισβολή στο Αφγανιστάν και στις επεμβάσεις σοβιετικών πυραύλων στην Ανατολική Ευρώπη. Επιπλέον, ο Mitterrand πραγματοποίησε επίσημη επίσκεψη στο Ισραήλ λίγο μετά την εκλογή του και προώθησε την ομοσπονδία της ΕΟΚ σε συνεργασία με τη Γερμανία. Το 1983, εγκατέλειψε τις πολιτικές δαπανών της σοσιαλιστικής κυβέρνησής του και επέλεξε να υιοθετήσει μια πολιτική δημοσιονομικής πειθαρχίας και οικονομικού συντονισμού με τη Γερμανία. Η συμφωνία του Σένγκεν του 1985 κατάργησε τους συνοριακούς ελέγχους στην ΕΟΚ και η Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη του 1986 δημιούργησε μια ενιαία αγορά και έθεσε τα θεμέλια για μια κοινή εξωτερική πολιτική (Navon, 2017, σ. 3-4).

2.4 Καταληκτικές επισημάνσεις

Ακολούθως του Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου, η Γαλλία υπό την απειλή μίας γερμανικής αναβίωσης, αποφάσισε να επενδύσει σε συμμαχίες στο πλαίσιο της εξωτερικής της πολιτικής (Young, 1978, σ. 11).

Μετά το τέλος του Δευτέρου Παγκοσμίου Πολέμου, επένδυσε στην ανάδειξη και στην ενδυνάμωση του ρόλου της (Krotz, 2015, σ. 51), μέσω της Ευρώπης, καθώς η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση συνδεόταν πάντοτε με τις επιδιώξεις της στο πλαίσιο της εξωτερικής της πολιτικής (Pachta, 2003, σ. 6).

Ο de Gaulle διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο σε αυτήν την προσπάθεια, μέσα από την ίδρυση της Πέμπτης Δημοκρατίας (Bratberg, 2005, σ. 28). Τα κύρια στοιχεία της πολιτικής της Γαλλίας, ιδίως υπό την Πέμπτη Δημοκρατία του de Gaulle αλλά και μετέπειτα της Γαλλίας ήταν (Krotz, 2000, σ. 16; Krotz, 2015, σ. 66) η ανεξαρτησία, ο ακτιβισμός και η (ενδεχόμενη) παρουσία. Έμφαση δόθηκε στην ευρωπαϊκοποίηση της πολιτικής, στην οικοδόμηση εθνικού προγράμματος ανάπτυξης πυρηνικών όπλων, στην ανεξαρτησία εξωτερικής και αμυντικής πολιτικής ακόμα και ως μέλος του ΝΑΤΟ.

Συνολικά, κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η Γαλλία διαδραμάτισε ρόλο τριπλής ισορροπίας, με εξισορρόπηση μεταξύ των δύο ισχυρών πόλων που ανταγωνίζονταν για την επικράτηση στο διεθνές σύστημα, εξισορρόπηση της επιρροής των Ηνωμένων Πολιτειών στη Δυτική Ευρώπη αλλά και εξισορρόπηση μεταξύ των ευρωπαϊκών κρατών.

Η Γαλλία εμφανίστηκε πρόθυμη να συμφιλιωθεί με τη Γερμανία, την οποία και επέλεξε ως στρατηγικό εταίρο στην Ευρώπη, διαβλέποντας την οικονομική της ισχύ. Ο γαλλο-γερμανικός άξονας, παρ' όλο που διακρίνεται από πληθώρα διακυμάνσεων και από περιόδους έντασης, βρίθει ταυτόχρονα και από περιόδους συντονισμού και συνεργασίας, αποτελώντας έτσι την κινητήρια δύναμη της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης και της αναδυόμενης κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας (Pachta, 2003, σ. 8). Ως εκ τούτου, η Ευρώπη και οι μηχανισμοί της αποτελούσαν πάντοτε ένα μέσο για τη Γαλλία ώστε να επιτύχει τις επιδιώξεις της σε επίπεδο άμυνας, ασφάλειας και εξωτερικής πολιτικής.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3ο: Η ΓΑΛΛΙΑ ΣΤΟ ΔΙΕΘΝΕΣ ΣΥΣΤΗΜΑ ΑΠΟ ΤΟ ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΨΥΧΡΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Το κύρος της Γαλλίας στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου, είχε μειωθεί αισθητά τόσο σε παγκόσμιο, όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Αυτό οφειλόταν κυρίως στην επανένωση της Γερμανίας με την πτώση του τείχους του Βερολίνου και στην επακόλουθη ενδυνάμωσή της κατά τη μετα-κομμουνιστική μετάβαση υπό την αμερικανική εποπτεία, που θεωρούνται συχνά ως αποτυχία της μακροπρόθεσμης γαλλικής ευρωπαϊκής πολιτικής.

Μάταια προσπάθησε να αποφύγει την υποβάθμιση του ρόλου της στον ευρωπαϊκό τομέα με την ανάπτυξη ευρωδυνάμεων (Eurocorps) ή την έναρξη έργων στρατιωτικής συνεργασίας μεταξύ ορισμένων ευρωπαϊκών κρατών στο πλαίσιο της Δυτικοευρωπαϊκής Ένωσης (Eurofor, Euromarfor). Αυτό οδήγησε σταδιακά την Γαλλία, στην εγκατάλειψη της αντίληψης μιας «Ευρώπης à la carte» και στην προώθηση του οράματος της Ευρώπης πολλαπλών ταχυτήτων, με την ιδέα να ταυτίζεται την δεδομένη χρονική στιγμή, με τα γαλλικά συμφέροντα. Το νέο όραμα, ενσωματώθηκε στην νομισματική ένωση (κοινοτική μέθοδος), στην ενίσχυση της δικαιοσύνης και της έμφασης σε εσωτερικά ζητήματα του κράτους (διακυβερνητική μέθοδος) και στην κοινή εξωτερική πολιτική και πολιτική ασφάλειας (διακυβερνητική μέθοδος) (Pachta, 2003, σ. 8).

Στο πλαίσιο αυτό, από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και μετά, οι προοπτικές της Γαλλίας, κατευθύνονται περισσότερο μέσω μιας διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης (ΕΕ) αλλά και μέσω του ΝΑΤΟ, στην οικοδόμηση σταθερότητας στο εσωτερικό της Ευρώπης. Η Γαλλία αναλώνεται σε προσπάθειες διάδοσης των γαλλικών αξιών και απόψεων, προασπιζόμενη την δική της αυτο-ταυτότητα, βασιζόμενη στη δημοκρατία και τα ανθρώπινα δικαιώματα. Επίσης, προτιμά κυρίως μέσω της Ευρωπαϊκής Ένωσης, να εμπλέκει διεθνή ζητήματα σε ένα πολυμερές πλαίσιο, στο οποίο αναπτύσσονται ευρωπαϊκές προσπάθειες για τη διαμόρφωση μιας πολιτικής ασφάλειας της ΕΕ, δυνητικά ανεξάρτητες από τις αντίστοιχες του ΝΑΤΟ. Ωστόσο, στο πρόσφατο παρελθόν, οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής σε Γαλλία, Ευρώπη και Ηνωμένες Πολιτείες, έβλεπαν ως συμπλήρωμα και όχι

ως υποκατάστατο του ΝΑΤΟ, έναν ισχυρότερο ευρωπαϊκό αμυντικό βραχίονα (Belkin, 2011, σ. 1).

Ο διάδοχος του Mitterrand, Jacques Chirac, προσπάθησε να αναζωογονήσει τη γαλλική εξωτερική πολιτική της Γαλλίας, αμέσως μετά την εκλογή του το 1995. Η αμερικανική ηγεμονία που στο τέλος του Ψυχρού Πολέμου είχε αντικαταστήσει το διπολικό σύστημα, ήταν μη αποδεκτή από τον Chirac. Προς αυτή την κατεύθυνση, ανανέωσε τις γαλλικές πυρηνικές δοκιμές και αύξησε τη στρατιωτική παρουσία της Γαλλίας στη Βοσνία. Η έκφραση της «υπερ-δυνάμεως» επινοήθηκε για να περιγράψει την ηγεμονική θέση της Αμερικής, από τον γάλλο υπουργό Εξωτερικών, Hubert Védrine. Η Γαλλία απέτυχε να σταματήσει την κρίση στη Γιουγκοσλαβία, με την αμερικανική δύναμη να διαφαίνεται ως διεθνώς δρώντας, που με την ισχύ και το κύρος του, έθεσε συμβιβαστικό τέλος, σε έναν ευρωπαϊκό πόλεμο. Επιπρόσθετα, οι γάλλοι ψηφοφόροι απέρριψαν το ευρωπαϊκό σύνταγμα τον Μάιο του 2005, αναδεικνύοντας την αποτυχία της προσπάθειας του Chirac να μετατρέψει την ΕΕ σε έναν ενοποιημένο διεθνή παράγοντα (Navon, 2017, σ. 4).

Τον Chirac διαδέχτηκε ο Nicolas Sarkozy, στη γαλλική προεδρία τον Μάιο του 2007 και ως φαίνεται συνετέλεσε στην ουσιαστική βελτίωση των σχέσεων ΗΠΑ-Γαλλίας. Ο Sarkozy υιοθέτησε πιο πρακτική προσέγγιση στις σχέσεις ΗΠΑ-Γαλλίας από τον προκάτοχό του, με σημαντικότερη προς τούτο ενέργεια, τον Απρίλιο του 2009, την ανακοίνωση της πλήρους επανένταξης της Γαλλίας στη στρατιωτική δομή διοίκησης του ΝΑΤΟ (περισσότερα από 40 χρόνια αφότου ο πρώην Πρόεδρος Charles de Gaulle αποχώρησε και διέταξε το στρατιωτικό προσωπικό των ΗΠΑ να εγκαταλείψει τη χώρα). Ο Sarkozy έδρασε ως παραδοσιακός Gaullist, αναφορικά με την επιθυμία του, να διαδραματίσει η Γαλλία εξέχοντα ρόλο σε παγκόσμιο επίπεδο. Στην εφαρμογή όμως της εξωτερικής του πολιτικής, η προσέγγισή του αποδείχθηκε λιγότερο δογματική και αποτελεσματική (Navon, 2017, σ. 5). Συντάχθηκε και αυτός με την ιδέα της γαλλικής ενδυνάμωσης και ανάδειξης, διαμέσου της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Πρέσβευε σθεναρά τον ηγετικό ρόλο του Παρισιού στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειας της ΕΕ και για αυτό υπογραμμίζει τον παραδοσιακά ισχυρό ρόλο της Γαλλίας στην υποσαχάρια

Αφρική. Μετατόπισε προς τούτο το κέντρο βάρος της εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας στη Μέση Ανατολή (Belkin, 2011, σ. 1).

Από τα μέσα της δεκαετίας του 1990 και καθ' όλη τη διάρκεια της επόμενης δεκαετίας, η Γαλλία φιλοδοξεί να επιτύχει τόσο την διατήρηση της παραδοσιακής αυτο-εικόνας της, όσο και τον παραδοσιακό της ρόλο στις εξωτερικές υποθέσεις, την ασφάλεια και την άμυνα.

Πλην όμως, σοβαροί υλικοί περιορισμοί, απομειώνουν την ικανότητά της να αντανακλά την ιστορικά ριζωμένη αυτο-εικόνα της, σε αντίστοιχη πολιτική και δράση στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής. Η εμφανής έλλειψη διατιθέμενων πόρων για την επίτευξή των φιλόδοξων στόχων και σκοπών της εξωτερικής γαλλικής πολιτικής, δημιουργεί εντάσεις και κλυδωνίζει τους κύριους τομείς αυτής, όπως και της ασφάλειας και της αμυντικής πολιτικής της. Η ένταση αυτή κορυφώνεται στις αρχές του 21^{ου} αιώνα.

Ο ρεαλισμός στην προσαρμογή της πολιτικής της Γαλλίας, λαμβάνοντας υπόψη τους σοβαρούς περιορισμούς στους πόρους και τις δυνατότητές της από τα μέσα της δεκαετίας του 1990, ενδεχομένως να αποτελεί την βέλτιστη ενδεδειγμένη λύση, ακόμα και στην περίπτωση που αυτός προκύπτει περισσότερο ως επιβεβλημένη ανάγκη, εξαιτίας εσωτερικών και εξωτερικών παραγόντων και λιγότερο ως ελεύθερη επιλογή. Αποτελεί αποδεκτή και προσαρμοσμένη λύση, η επιδίωξη αυξημένης συνεργασίας στο πλαίσιο της Ευρώπης αλλά και του ΝΑΤΟ, ενώ παράλληλα υπερασπίζεται όσο το δυνατόν περισσότερη ανεξαρτησία (Krotz, 2015, σ. 163).

3.1 Σχέσεις Γαλλίας και Γερμανίας

Είναι αδιαμφισβήτητο γεγονός ότι η Γαλλία ήταν η κινητήρια δύναμη πίσω από την οικονομική ολοκλήρωση της Ευρώπης και παρά την ανέλιξη της Γερμανίας, παραμένει ισχυρή και υπολογήσιμη δύναμη στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η αριθμητική αύξηση των συμμετεχόντων κρατών μελών των ευρωπαϊκών θεσμικών οργάνων, οδήγησε σε μειωμένη γαλλική επιρροή. Ωστόσο, η συμβολή της Γαλλίας σε πληθώρα ουσιωδών παραμέτρων όπως στον προϋπολογισμό της ΕΕ, στη διοίκηση προσωπικού αυτής και στη διαμόρφωση του μέλλοντος της, παραμένει σημαντική. Παρά το αίσθημα ανησυχίας και ανασφάλειας για την πρόοδο και την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, που προκλήθηκε με την απόρριψη του συντάγματος της ΕΕ από το γαλλικό εκλογικό σώμα το 2005, η συνταγματική βάση της ΕΕ και η κεντρική θέση της Γαλλίας στην ΕΕ παραμένουν ασφαλείς (Library of Congress - Federal Research Division, 2007).

Πιο αναλυτικά, παρά τις αυτονόητα διαφοροποιούμενες προτεραιότητές τους, η Γαλλία και η Γερμανία, αντιπροσωπεύουν παραδοσιακά έναν ευρω-πολιτικό συνδυασμό, που χαρακτηρίζεται ως «κινητήρας» της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Ως συνέπεια της Συνθήκης των Ηλυσίων τον Ιανουάριο του 1963, οι γαλλογερμανικές σχέσεις ενισχύθηκαν και θεσμοποιήθηκαν, με πολυάριθμες από κοινού πρωτοβουλίες να διαδραματίζονται έκτοτε, αναφορικά με την ευρωπαϊκή πολιτική, κατευθυνόμενες από τους Helmut Schmidt και Giscard d'Estaing, καθώς και από τους Helmut Kohl και François Mitterand (Boekle et al., 2001, σ. 10). Το 2002, οι πολιτικοί ηγέτες της Γαλλίας και της Γερμανίας αναφέρθηκαν στην ανάγκη «προσαρμογής» της Συνθήκης των Ηλυσίων στη νέα πραγματικότητα (Gerhard Shröder) ή και στη σύναψη ενός νέου γαλλο-γερμανικού θεμελιώδους συμφώνου (Jacques Chirac). Εν τέλει, τα γεγονότα και οι διαβουλεύσεις, οδήγησαν σε κοινή δήλωση της 22^{ας} Ιανουαρίου 2003, η οποία καθορίζει την ουσία των γαλλο-γερμανικών σχέσεων στο πλαίσιο μιας διευρυμένης Ευρωπαϊκής Ένωσης (Koopmann, 2018, σ. 13).

Ωστόσο, στα μέσα της δεκαετίας του 1990, οι σχέσεις μεταξύ Παρισιού και Βερολίνου, εντάθηκαν καθώς η γερμανική επανένωση μετέβαλε την

ισορροπία μεταξύ των δύο χωρών, με τους ηγέτες της Γερμανίας να αδυνατούν να παραβλέψουν τα συμφέροντα της Γερμανίας και να καθυποτάξουν αυτά στη γαλλική πολιτική ηγεσία (Library of Congress - Federal Research Division, 2007). Η ισχυρή γαλλο-γερμανική εταιρική σχέση που είχε δημιουργηθεί κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, δοκιμάστηκε από την επανένωση της Γερμανίας το 1990, στην οποία σημειωτέον, υπό τον φόβο της απώλειας της ηγεμονικής της θέσης, είχε αντιταχθεί η Γαλλία. Μόλις κατέστη σαφές ότι η γερμανική ενοποίηση ήταν αναπόφευκτη, ο Mitterrand επινόησε το ενιαίο νόμισμα, ως μοντέλο που αποσκοπούσε να ελαχιστοποιήσει τον ρόλο της Γερμανίας στην Ευρώπη. Το 1991 η Γαλλία συνέδεσε τη νέα ενοποιημένη Γερμανία με την Ευρώπη μέσω του Ευρώ, με την ανεπιθύμητη για την Γερμανία εγκατάλειψη του γερμανικού μάρκου να αποτελεί προϋπόθεση και αντάλλαγμα, σύμφωνα με τον Mitterrand, για την ευρωπαϊκή συναίνεση στη γερμανική επανένωση (Navon, 2017, σ. 4).

Έκτοτε, υπήρξαν περιστασιακά αρκετές προστριβές μεταξύ των δύο χωρών, όπως για παράδειγμα συνέβει με τις αποφάσεις ειδικής πλειοψηφίας στο Συμβούλιο των Υπουργών και με τη διανομή ψήφων στο Συμβούλιο. Ωστόσο, στην πολιτική ασφάλειας, η Γαλλία και η Γερμανία ενίσχυσαν τη συνεργασία τους, ιδίως κατά τη διάρκεια της δεκαετίας του 1980 και 1990 (Boekle et al., 2001, σ. 10) με την εν λόγω συνεργασία να επεκτείνεται και στο πεδίο της οικονομίας.

Τον Ιανουάριο του 2003, το Συμβούλιο Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων («Ecofin») διαπίστωσε, σύμφωνα με το άρθρο 104 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας μεγάλο έλλειμμα στον εθνικό προϋπολογισμό της Γερμανίας. Πέντε μήνες αργότερα, το αυτό ίσχυσε και για τη Γαλλία. Τέσσερα χρόνια μετά την υλοποίηση της Οικονομικής και Νομισματικής Ένωσης (ΟΝΕ), το Συμβούλιο εκκίνησε τις διαδικασίες για την επιβολή οικονομικών κυρώσεων για τα εν λόγω κράτη, με την Ευρωπαϊκή Επιτροπή ωστόσο, να υιοθετεί μια λιγότερο άκαμπτη προσέγγιση. Χρησιμοποιώντας την πλειοψηφία που κατείχαν συνεργαζόμενοι και προς ίδιον όφελος, το Παρίσι και το Βερολίνο κατάφεραν να αναστείλουν προσωρινά τη διαδικασία υπερβολικού ελλείμματος. Κατά τη διάρκεια της

εξέλιξης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης από τη δεκαετία του 1950, η σχέση Γαλλίας-Γερμανίας αποτέλεσε την «κινητήρια δύναμη» της Ευρώπης, ενώ εγγυήθηκε τη «μέθοδο Monnet», καθώς και την επέκταση της κοινοτικής προσέγγισης σε πολιτικούς τομείς. Με την αναστολή της επικριτικής απόφασης, ουσιαστικά τα δυο ισχυρά κράτη, αντί να παραδειγματίσουν με τη στάση και τη συμπεριφορά τους, τα υπόλοιπα κράτη-μέλη, τέθηκαν υπεράνω των ελεγκτικών μηχανισμών που συνιστούν την πεμπτουσία της ΕΕ, αποτελώντας αντικίνητρο στη δοτικότητα τόσο για τα υφιστάμενα μέλη της ΟΝΕ, όσο και για εκείνα που αναμενόταν να προσχωρήσουν σε αυτήν. Υπό αυτό το πρίσμα, διακινδύνευσαν τις ηγετικές τους θέσεις στον τομέα των οικονομικών και νομισματικών πολιτικών. Η ΟΝΕ όμως αποτελούσε ένα πολύ μεγάλο έργο, που προήλθε από την ομαλή συνεργασία Γαλλίας- Γερμανίας, διαμέσου της πρωτοβουλίας του Valéry Giscard d'Estaing και του Helmut Schmidt το 1979 (Koopmann, 2018, σ. 9).

Η Γαλλία και η Γερμανία, παρά τη σύμπλευσή τους στο διεθνές σύστημα, ακολουθούσαν αμφότερες, έτερες οικονομικές και νομισματικές πολιτικές. Το Παρίσι υποστήριξε την ιδέα μιας κεντρικά ελεγχόμενης και συντονισμένης οικονομικής διακυβέρνησης (των εθνικών οικονομικών πολιτικών από το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης), ενώ το Βερολίνο, που παραδοσιακά ήταν περισσότερο φιλελεύθερο, υποστήριζε το δικαίωμα των κρατών μελών να διατηρήσουν και να ενισχύσουν την εξουσία τους. Αυτές οι διαφορετικές προσεγγίσεις μπορούν να αναγνωριστούν με τους όρους που χρησιμοποιούνται στο πεδίο του λόγου της εξωτερικής οικονομικής τους πολιτικής: η γερμανική λέξη «Ordnungspolitik» σημαίνει ότι η κυβέρνηση περιορίζεται στη θέσπιση κανόνων, ένα νομικό πλαίσιο για την κοινωνική οικονομία της αγοράς, εντός του οποίου η οικονομία μπορεί να αναπτυχθεί ελεύθερα. Ο γαλλικός όρος «gouvernement é Economique» εκφράζει την πρόθεση της γαλλικής κυβέρνησης να συμβάλει άμεσα στην οικονομική διαδικασία ακολουθώντας σαφώς καθορισμένους στόχους (Koopmann, 2018, σ. 10).

3.2 Σχέσεις Γαλλίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης

Η ευρωπαϊκή ολοκλήρωση αποτελούσε διαχρονικά το μέσο αλλά και τον σκοπό, για την εφαρμογή της παραδοσιακής γαλλικής εξωτερικής πολιτικής, ανεξάρτητα από τις μεταβολές στο ευρύτερο στρατηγικό περιβάλλον. Το διπολικό σύστημα του Ψυχρού Πολέμου, επέτρεψε στη Γαλλία να διασφαλίσει την ανεξαρτησία της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφάλειάς της, όμως το τέλος του Ψυχρού Πολέμου σηματοδότησε την μειωμένη γαλλική επήρρεια στη διεθνή πολιτική. Σε αυτό συνετέλεσε, η τελική ανάδειξη των Η.Π.Α. ως ηγέτιδας δύναμης, κορωνίδας στην κούρσα εξοπλισμών μεταξύ Η.Π.Α-Σοβιετικής Δύναμης, και στην επαγωγική απειλή για απώλεια της αυτονομίας όλων των λοιπών διεθνών δρώντων όπως και της Γαλλίας σε επίπεδο διαμόρφωσης πολιτικής ασφαλείας και εξωτερικής πολιτικής. Στο πλαίσιο αυτό, η Ευρώπη διαδραμάτιζε βασικό ρόλο στη γαλλική προσπάθεια ανάκτησης του «καθεστώτος της υπερδύναμης» και της ανεξαρτησίας της. Ακολούθησε η προσπάθεια χειραφέτησης της Ευρώπης κατά την κρίση του Ιράκ το 2003 με τη Γαλλία να υποστηρίζει ότι η φύση της ασφάλειας είχε μεταβληθεί άρδην από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου. Την αλλαγή αυτή στην αντίληψη για τον ρόλο της Ευρώπης, υιοθέτησε και η υπερδύναμη πλέον Αμερική. Σύμφωνα με τη Γαλλία, η Ευρώπη οφείλει να ισχυροποιήσει την θέση και το status quo της, να αγωνιστεί για ανεξαρτησία από την Αμερική, καθώς δεν υπάρχει εξασφάλιση ότι στο μέλλον η σχέση μεταξύ Ευρώπης και ΗΠΑ θα είναι βιώσιμη. Από ευρωπαϊκή σκοπιά, η Γαλλία αποτελεί την κινητήρια δύναμη της ανάπτυξης της πολιτικής άμυνας και ασφάλειας της ΕΕ και το εχέγγυο οποιασδήποτε κοινής ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας. Η αντιφατική όμως δράση του γαλλικού ριζοσπαστισμού στον τομέα της ευρωπαϊκής εξωτερικής πολιτικής και των αμυντικών δραστηριοτήτων - λόγω της εσωτερικής πολιτικής - προκαλεί διχοτόμηση έναντι της ενότητας μεταξύ των μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δυσχεραίνοντας το διατλαντικό έργο της (Pachta, 2003, σ. 7).

Ενδιαφέρον ζήτημα στο πλαίσιο της συζήτησης για τις σχέσεις Γαλλίας και Ευρωπαϊκής Ένωσης είναι η στάση της Γαλλίας απέναντι στη διεύρυνση. Κι αυτό διότι, η αυστηρότερη ένταξη κρατών στην ΕΕ αποτελεί προσαρμογή

της εθνικιστικής οπτικής του de Gaulle, η οποία ταυτίζεται με το όραμά του, αναφορικά με τη γαλλική επιδίωξη της άσκησης παγκόσμιας επιρροής διαμέσου της Ευρώπης (Bratberg, 2005, σ. 31). Γενικά ακολουθεί μια σκεπτικιστική πολιτική έναντι της διεύρυνσης. Το βέτο του de Gaulle εμπόδισε επί μακρόν την πρωταρχική διεύρυνση προς Βορρά, ενώ υποστηρίχθηκαν μόνο οι νότιες διευρύνσεις του 1981/1986 από το Παρίσι. Η Γαλλία ακολούθησε μια πολιτική «παθητικής συμμόρφωσης» κατά τη διάρκεια της δεύτερης διεύρυνσης του Βορρά, με αυτή να είναι ακόμη πιο παθητική, απέναντι στην επιδιωκόμενη ανατολική διεύρυνση (Boekle et al., 2001, σ. 13).

Παραδοσιακά, η Γαλλία ήταν απρόθυμη για οποιαδήποτε διεύρυνση της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Ενώ ο Charles de Gaulle ήταν άμεσα εχθρικός ως προς τη βρετανική ένταξη, ο George Pompidou συμφώνησε σε αυτή, αλλά από την άλλη εξέφραζε σκεπτικισμό για την Ostpolitik της Γερμανίας του Willy Brandt στις αρχές της δεκαετίας του 1970. Παράλληλα, δεν ήταν τόσο πρόθυμος να δεχθεί την Ελλάδα, την Πορτογαλία και την Ισπανία ως μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με έντονη εσωτερική αντιπαράθεση των γαλλικών πολιτικών κομμάτων.Οι Gaullists ανέφεραν φόβους για το μέλλον των Γάλλων αγροτών, ενώ ο Mitterand ήλπιζε ότι η ένταξη των τριών αυτών νότιων χωρών θα μπορούσε να συνεισφέρει στην ισορροπία της Κοινότητας, προς μια μεσογειακή και σοσιαλδημοκρατική Ευρώπη και όχι προς μια γερμανική και φιλελεύθερη Ευρώπη. Η απροθυμία για περαιτέρω διεύρυνση ενισχύθηκε και πάλι, όταν οι προσδοκίες δεν τελεσφόρησαν. Η Γαλλία φοβόταν ότι η επιρροή της θα μειωνόταν, αλλά και ότι η ΕΕ θα υποχωρούσε σε μια ζώνη ελεύθερης αγοράς, κάτι το οποίο - σύμφωνα με την άποψη της Γαλλίας - ήταν από που επιθυμούσε η Βρετανία (Rieker, 2005, σ. 7).

Στο διαφαινόμενο δίλημμα μεταξύ εμβάθυνσης ή διεύρυνσης, η γαλλική κυβέρνηση επέλεξε την πρώτη, θεωρώντας ότι οι στενότεροι δεσμοί θα συνέβαλαν στη συνοχή της Κοινότητας, ενώ η επέκταση θα συνεπαγόταν τον κίνδυνο μείωσης της συνεκτικότητας της Ένωσης. Με το τέλος του Ψυχρού Πολέμου και το άνοιγμα προς την Ανατολή, σύμφωνα με το όραμα του Charles de Gaulle για μια «Ευρώπη που εκτείνεται από τον Ατλαντικό έως τα

Ουράλια», οι Γάλλοι θεωρούσαν τους εαυτούς τους ως ηγέτες της δυτικής πολιτικής προς την Ανατολή.

Ωστόσο, υπήρχαν τρεις κύριοι λόγοι για τον σκεπτικισμό της Γαλλίας για περαιτέρω διεύρυνση (Rieker, 2005, σ. 7): Ο πρώτος ήταν ο φόβος της απώλειας της ιστορικής ηγεσίας της Ένωσης. Ενώ η Γαλλία αισθάνθηκε σίγουρη για τον ηγετικό της ρόλο σε μια ΕΕ των 15 μελών, αυτό θα μπορούσε να αλλάξει σε μια ΕΕ των 25. Ο δεύτερος ήταν ο φόβος να υπονομευθεί το γαλλικό μοντέλο της μεγάλης κυβέρνησης και των υψηλών φόρων, με τη διεύρυνση να επιφέρει περισσότερους χαμηλούς μισθούς και πολιτικές χαμηλών φόρων. Ο τρίτος, ήταν ο φόβος ύπαρξης περισσοτέρων χωρών με 'ατλαντικό προσανατολισμό' εξωτερικής πολιτικής στην ΕΕ. Φόβος ο οποίος επαληθεύτηκε κατά την πορεία προς τον πόλεμο στο Ιράκ το 2003, όταν οι υποψήφιες χώρες υποστήριξαν σθεναρά τις ΗΠΑ (Rieker, 2005, σ. 8).

Ο Chirac προσδοκούσε την μετατροπή της ΕΕ σε ένα γεωπολιτικό αντίβαρο στην ηγεμονία των ΗΠΑ. Προσπάθησε και απέτυχε να δημιουργήσει μια αυτόνομη ευρωπαϊκή στρατιωτική δύναμη, εργαλείο στην γαλλική εξωτερική πολιτική. Καθώς η διεύρυνση στην ΕΕ συνεχίστηκε με την προσθήκη των μετα-κομμουνιστικών κρατών της Ανατολικής Κεντρικής Ευρώπης, η επιρροή της Γαλλίας μειώθηκε, ενώ παράλληλα επισκιάστηκε από την σταθερά ακμάζουσα οικονομική ηγεσία της Γερμανίας. Η κρίση του Ιράκ του 2003 έδωσε στον Chirac την ιδανική ευκαιρία για να προκαλέσει τις ΗΠΑ (Navon, 2017, σ. 4).

Έτσι ενώ οι γαλλικές ενέργειες χαρακτηριζόταν από τη φιλοδοξία ότι η ΕΕ θα μπορούσε να ενεργήσει ως μια υπερδύναμη, ικανή να αντισταθεί στις Ηνωμένες Πολιτείες, παρουσίαζαν όμως σημαντική ανησυχία ως προς το γεγονός ότι οι Κεντρικοί Ευρωπαίοι αποτελούσαν κρίσιμο παράγοντα για την Ατλαντική Συμμαχία εντός της ΕΕ - και η κρίση στο Ιράκ κατέδειξε αυτούς τους φόβους (Rieker, 2005, σ. 8). Η Γαλλία απέτυχε να εμποδίσει την εισβολή στο Ιράκ. Η στάση του Chirac είχε την υποστήριξη των αντιπολεμικών διαδηλωτών, αλλά αποκάλυψε επίσης την αδυναμία της γαλλικής διπλωματίας (Navon, 2017, σ. 4). Κύρια αιτία αυτού ήταν ότι, η γαλλική πολιτική άμυνας και ασφάλειας χαρακτηρίζεται γενικά από μια προτίμηση για

ένα «ευρωπαϊκό» πλαίσιο για την ασφάλεια και την αμυντική συνεργασία, και όχι μία «ατλαντική» πολιτική ασφάλειας (Boekle et al., 2001, σ. 11).

Σύμφωνα με τους Γάλλους, η αμερικανική επικίνδυνη συμπεριφορά, παρείχε στην Ευρώπη την ευκαιρία αλλά και την υποχρέωση να εναντιωθεί σύσσωμη, έναντι της «υπερδύναμης» των ΗΠΑ. Ωστόσο, η φιλοδοξία της Γαλλίας να παρουσιάσει ένα ενωμένο ευρωπαϊκό μέτωπο, υπονομεύτηκε από πολιτικές εκφράσεις υποστήριξης της θέσεως των ΗΠΑ, κυρίως από την Πολωνία, την Ουγγαρία και την Τσεχική Δημοκρατία, αλλά και από μια ομάδα της Κεντρικής Ευρώπης και των Βαλκανίων που περιελάμβανε πέντε ακόμη χώρες που θα εντάσσονταν στην Ένωση τον επόμενο χρόνο. Αυτό οδήγησε τον Jacques Chirac να απειλήσει με παρεμπόδιση της ευρωπαϊκής διεύρυνσης, για δέκα ακόμη χώρες που επρόκειτο να ενταχθούν στην ΕΕ τον Μάιο του 2004 (Rieker, 2005, σ. 8).

Η επικρατούσα ισχυρή συναίνεση μεταξύ των ηγετών της ΕΕ, ότι πρέπει να λάβει χώρα η διεύρυνση της ΕΕ, υπερσκέλισε τον γαλλικό σκεπτικισμό και κατέστησε εξαιρετικά δυσχερή την εφαρμογή από τη Γαλλία, της δικής της πολιτικής. Επιπλέον, οι περισσότεροι Γάλλοι πολιτικοί ηγέτες, παρά τις αμφιβολίες τους σχετικά με τις συνέπειες, αποδέχτηκαν ότι η διεύρυνση ήταν αναπόφευκτη και απαραίτητη. Ο ίδιος ο Chirac εκφράζει επίσημα την ισχυρή του υποστήριξη για τη διεύρυνση σε αρκετές περιπτώσεις. Σε ομιλία που πραγματοποιήθηκε στο Βίλνιους το 2001, ανέφερε ότι δεν συντρέχει λόγος αμφισβήτησης της βούλησης των Ευρωπαίων και ιδίως των Γάλλων, για να επιτύχει η διεύρυνση, ιδίως καθώς η διεύρυνση ήταν, σύμφωνα με τον ίδιο, μια μεγάλη πολιτική φιλοδοξία και όχι απλώς ένα τεχνικό σχέδιο (Rieker, 2005, σ. 9). Ο Chirac είχε εκφράσει επίσης και την υποστήριξή του στην τουρκική ένταξη ως μακροπρόθεσμου στόχου, ευελπιστώντας σε αναμόρφωση του νομικού της συστήματος και έμπρακτη και αποδεδειγμένη βελτίωση των εσωτερικών πολιτικών της, έναντι των ανθρωπίνων δικαιωμάτων. Κατά τη σύνοδο του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου τον Δεκέμβριο του 2004, οι Γάλλοι συμφώνησαν επίσης να ξεκινήσουν ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την Τουρκία τον Οκτώβριο του 2005. Από την άλλη πλευρά, ο Chirac είχε επίσης καταστήσει σαφές ότι η Γαλλία είναι πιθανό να

διενεργήσει δημοψήφισμα για αυτό το θέμα, μία άποψη η οποία βρήκε θερμούς υποστηρικτές στο πρόσωπο διαφόρων Γάλλων πολιτικών. Σε αυτό το σημείο καταδεικνύεται και η βαρύτητα της κοινής γνώμης στη διαμόρφωση της εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας (Rieker, 2005, σ. 10).

Στη Γαλλία, ο τομέας της πολιτικής ασφάλειας, ως τομέας εξωτερικής πολιτικής αντιμετωπίζεται, σύμφωνα με τη συνταγματική πρακτική, ως "domaine réservée" και σε αυτή ο Πρόεδρος κατείχε παραδοσιακά ενισχυμένη εξουσία στη διαμόρφωσή της. Για παράδειγμα, στον Δεύτερο Πόλεμο του Κόλπου ήταν ο ίδιος ο Mitterrand που ανακοίνωσε τη γαλλική στρατιωτική δράση εναντίον του Ιράκ μεταξύ μιας μικρής ομάδας συμβούλων. Μόνο ο Πρωθυπουργός και οι Υπουργοί Εξωτερικών κλήθηκαν να ζητήσουν τη γνώμη, το Assemblée Nationale δεν είχε καμία δυνατότητα να συζητήσει το θέμα και ο Υπουργός Άμυνας παραιτήθηκε λόγω της απόφασης. Παρά την πληθώρα δημοσίων συζητήσεων επί του θέματος, όπως για παράδειγμα σχετικά με την πολιτική του ΝΑΤΟ του de Gaulle ή τη δύναμη de frappe, και παρ’ όλο που οι συζητήσεις για τους πολέμους της Βοσνίας προκάλεσαν επικρίσεις σχετικά με τη γαλλική εξωτερική πολιτική, η περιορισμένη δομή της γαλλικής πολιτικής ασφάλειας παρέμεινε αμετάβλητη. Ο ευρωπαϊκός λόγος, ο οποίος παραδοσιακά περιοριζόταν στην κυβερνητική ελίτ, διευρύνθηκε στη Γαλλία υπό την προεδρία του Mitterrand, ο οποίος αποφάσισε να διεξαγάγει δημοψήφισμα για τις ευρωπαϊκές συνθήκες, με συνέπεια την ενίσχυση του ρόλου του Κοινοβουλίου (Boekle et al., 2001, σ. 16-18).

Συνολικά, οι σχέσεις της Γαλλίας με την Ευρωπαϊκή Ένωση μπορούν να ερμηνευτούν υπό το πρίσμα της ευρωπαϊκοποίησης. Η κυρίαρχη ακαδημαϊκή προσέγγιση στη γαλλική πολιτική, είναι αυτή της ήπιας δύναμης, εμποτισμένης με Gaullist φιλοδοξίες μεγάλης δύναμης και σαφείς στόχους εξωτερικής πολιτικής ασφάλειας και ανεξαρτησίας. Καθώς η προσέγγιση «Gaullist» δεν είναι σε μεγάλο βαθμό επαρκής για την εξήγηση των δράσεων και των πολιτικών της Γαλλίας, ακόμη και στους τομείς της εξουσίας της (παραδοσιακές αποικιακές σφαίρες επιρροής), τονίζεται η σημασία εξέτασης του αντίκτυπου των μηχανισμών χάραξης εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ.

Μια εναλλακτική θεωρητική προσέγγιση, πρεσβεύει να απομονωθούν και να αγνοηθούν παντελώς οι μεμονωμένες εξωτερικές πολιτικές των κρατών μελών και να μελετηθεί συλλογικά ο ρόλος της ΕΕ, σε διάφορες περιοχές του διεθνούς συστήματος. Η προσέγγιση αυτή, προϋποθέτει ότι τα συμφέροντα της εξωτερικής πολιτικής των κρατών μελών, συντάσσονται με αυτά της ΕΕ και εκφράζονται μέσω αυτής (Wong, 2006, σ. 11).

Υπό αυτό το πρίσμα, η γαλλική εξωτερική πολιτική θα πρέπει να ερμηνευτεί μέσω της «ευρωπαϊκοποίησης» (Europeanisation) (Martins, 2013, σ. 225) με τον όρο να θεωρείται ως διαδικασία σύγκλισης της εξωτερικής πολιτικής. Είναι μια εξαρτημένη από τις ιδέες, οδηγίες και πολιτικές δράσεις μεταβλητή που επηρεάζεται από ποικίλους παράγοντες εντός της ΕΕ (θεσμικά όργανα της ΕΕ, πολιτικοί κ.λπ.), καθώς και από τα ίδια τα κράτη μέλη (εθνικοί πολιτικοί παράγοντες). Η ευρωπαϊκοποίηση είναι επομένως αναγνωρίσιμη διαδικασία αλλαγής, που εκδηλώνεται ως σύγκλιση πολιτικής (από πάνω προς τα κάτω/ up-bottom), καθώς και από εθνικές πολιτικές που ενισχύονται ως πολιτική της ΕΕ (από τη βάση προς τα κάτω /bottom-up). Η μετάλλαξη της ταυτότητας (προς μια «ευρωπαϊκή» ταυτότητα) είναι μια στενά συνδεδεμένη επίδραση που παρατηρείται με την πάροδο του χρόνου (Wong, 2006, σ. 14). Εν ολίγοις, η ευρωπαϊκοποίηση είναι η εθνική προσαρμογή στις πιέσεις που προκύπτουν από την ευρωπαϊκή ολοκλήρωση και δύναται να επηρεάσει, τροποποιήσει ή και ελαχιστοποιήσει τους εθνικούς θεσμούς, τις ταυτότητες και την ιθαγένεια, ή ακόμα και να ενισχύσει τις αποκλίσεις εντός της ΕΕ.

Μια παρατεταμένη περίοδος διαρθρωτικής και διαδικαστικής προσαρμογής, θα οδηγούσε μακροπρόθεσμα, αναγκαστικά στη σύγκλιση των εθνικών πολιτικών μεταξύ των κρατών της ΕΕ. Ως εκ τούτου, η διαδικασία της προβολής των εθνικών ιδεών, προτιμήσεων και μοντέλων από το εθνικό στο υπερεθνικό επίπεδο, αναμένεται από κράτη που διοικούν μεγαλύτερους πόρους, χαρακτηρίζονται από ισχυρές εγχώριες πιέσεις ή σταθερή δέσμευση για αλλαγή ή διαμόρφωση συγκεκριμένης πολιτικής της ΕΕ, όπως συμβαίνει στην περίπτωση της Γαλλίας. Οι εθνικές προτιμήσεις προβάλλονται στην ευρωπαϊκή δομή από τα πιο ισχυρά κράτη μέλη, τα οποία επιδιώκουν τη

διάρθρωση των θεσμών και των πολιτικών της ΕΕ, με γνώμονα το συμφέρον τους. Επιπρόσθετα, η ευρωπαϊκοποίηση με την ευρύτερη έννοια της ταυτότητας και της σύγκλισης των συμφερόντων, δεν σημαίνει απώλεια της εθνικής ταυτότητας, αλλά διαμόρφωση και ενσωμάτωση της ευρωπαϊκής ταυτότητας στις εθνικές ταυτότητες (Wong, 2006, σ. 15).

3.3 Η στάση της Γαλλίας στο ζήτημα του Brexit

Μετά το 1945, ενώ το Παρίσι απέβλεπε σε ενίσχυση της επιρροής του διαμέσου της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, το Λονδίνο θεωρούσε απειλή αυτή τη στρατηγική για την κυριαρχία και τα παγκόσμια συμφέροντα της Βρετανίας. Χαρακτηριστικό ήταν το βέτο του Charles de Gaulle κατά της εισόδου του Ηνωμένου Βασιλείου στην Ευρωπαϊκή Οικονομική Κοινότητα (ΕΟΚ) το 1963 και το 1967 (Varley, 2019). Οι διάδοχοι του de Gaulle ακολούθησαν έναντι των Αγγλοσαξώνων, τα βήματα της εξωτερικής πολιτικής του, αλλά με λιγότερο επιθετική στάση. Έτσι, το Ηνωμένο Βασίλειο μπόρεσε να προσχωρήσει στην ΕΟΚ το 1973 χωρίς γαλλικό βέτο (Navon, 2017, σ. 3).

Η στάση του Προέδρου Emmanuel Macron στις διαπραγματεύσεις για το Brexit οδήγησε αρκετούς στο να συγκρίνουν τη στάση του με τη παρελθούσα στάση του de Gaulle (Varley, 2019). Ο Macron προειδοποίησε τους Ευρωπαίους ότι, το Brexit ήταν «σήμα συναγερμού» τεράστιας ιστορικής σημασίας. Ο Γάλλος πρόεδρος αναφέρθηκε στον καθοριστικό χαρακτήρα της βρετανικής απόφασης, επισημαίνοντας ότι «το Brexit ήταν ένα σοκ και ένα ιστορικό σήμα συναγερμού που πρέπει να ακουστεί σε όλη την Ευρώπη», ενώ επανέλαβε τον ισχυρισμό του για την αφερεγγυότητα τονίζοντας ότι η εκστρατεία του 2016 βασίστηκε σε «ψέματα, υπερβολές και επιταγές που υποσχέθηκαν αλλά δεν θα έρθουν ποτέ» (Boffey & Rankin, 2020). Με αφορμή το ζήτημα της αλιείας, ο Macron αποτελεί το σημαντικότερο εμπόδιο στην επίτευξη μίας εμπορικής συμφωνίας μεταξύ Βρετανίας και ΕΕ (Morris, 2020).

Εκτός από την αλιεία, όμως, κυρίαρχο πολιτικό ενδιαφέρον για τον Macron στην μετά Brexit εποχή ενέχει, όπως και με τους προκατόχους του, η εξωτερική πολιτική και η πολιτική ασφάλειας. Όπως αναφέρει χαρακτηριστικά ο Keiger (2020), από το 2018, η Γαλλία προσπαθεί μάταια να πείσει την ΕΕ να συμφωνήσει, ότι σε αντάλλαγμα για τη γαλλική στρατιωτική επέμβαση στο νότιο Sahel για να προστατεύσει το ευρωπαϊκό συμφέρον, η Γαλλία θα πρέπει να επωφεληθεί στην εθνική της δημοσιονομική συνεισφορά. Όμως, παρά τον φιλοευρωπαϊσμό του, ο Macron δεν διακατέχεται από ψευδαισθήσεις αναφορικά με ένα κοινό ευρωπαϊκό φιλοπολεμικό πνεύμα ή ακόμη και μια βραχυπρόθεσμη ουσιαστική συλλογική εξωτερική πολιτική. Εν τω μεταξύ,

δεδομένης της γενικής διεθνούς αστάθειας στα σύνορα της Ευρώπης και των μεταβαλλόμενων διεθνών κέντρων ισχύος, ο μόνος ρεαλιστικός διεθνής εταίρος του Macron στο εγγύς μεσοπρόθεσμο είναι η Βρετανία. Άλλωστε, αυτή την πεποίθησή του υποδηλώνει σε ομιλία του, στις 27 Αυγούστου 2019 σχετικά με τις μελλοντικές γαλλικές στρατηγικές προτεραιότητες: «Ανεξάρτητα από το αποτέλεσμα του Brexit, είναι απαραίτητο να συνεχίσουμε να πιστεύουμε στην κυριαρχία μας με τη Μεγάλη Βρετανία. Στο στρατιωτικό μέτωπο, στο στρατηγικό μέτωπο, σε όλα τα θέματα», μία δήλωση που βασίστηκε, όπως επισημαίνει ο Keiger (2020) στη διεθνή πραγματικότητα και στον «ντετερμινισμό της ιστορίας και της γεωγραφίας.

Ο Keiger (2018) υποστήριξε πως η προηγηθείσα, λόγω απόσυρσης από το ΝΑΤΟ, εμπειρία της Γαλλίας, θα μπορούσε να αποδειχθεί χρήσιμη ως προς την διαχείριση της διαπραγματευόμενης βρεταννικής αποχώρησης. Άλλωστε παρά τα σημαντικά προβλήματα που δημιουργήθηκαν, η Γαλλία όχι μόνο δεν «τιμωρήθηκε», αλλά διευκολύνθηκε. Το μέλλον της Γαλλίας, μέσα από την διακρατική αλληλεξάρτηση, τόσο στον οικονομικό, όσο και στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής άμυνας και ασφάλειας, θα παραμείνει συνδεδεμένο με αυτό της Βρετανίας για το άμεσο μέλλον. Μόνο οι αμυντικοί προϋπολογισμοί της Γαλλίας και της Βρετανίας, αντιπροσωπεύουν το ήμισυ του συνόλου των ευρωπαϊκών αμυντικών δαπανών. Επιπρόσθετα, ο Keiger (2018) επισημαίνει ότι, με την εξομάλυνση της απόσυρσης της Βρετανίας και όχι την παρεμπόδιση της, ο Macron θα εξασφάλιζε ένα μακροπρόθεσμο πλεονέκτημα για τη θέση της Γαλλίας.

Αναλύοντας τα αναφερόμενα στο Brexit, άρθρα της Le Figaro, οι Bijsmans et al. (2017, σελ. 10) αναφέρουν ότι επικεντρώνονται στις διακρατικές επιπτώσεις στο μέλλον της ΕΕ, υπό το πρίσμα της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Σε άρθρο της η εφημερίδα υπογραμμίζει επίσης την αδύναμη θέση του Cameron στο Συντηρητικό Κόμμα και την πρόδηλη έκθεση σε κίνδυνο της πολιτικής του καριέρας, σε παραλληλισμό με τη Margaret Thatcher και τον John Major. Η εφημερίδα δεν καταδεικνύει πολλά αποδεικτικά στοιχεία για κοινές βρετανικές ανησυχίες στη Γαλλία, αλλά πληθώρα άρθρων βρίθουν σχολίων με αντιδράσεις από έτερες χώρες. Η

εφημερίδα επισημαίνει κοινές βρετανικές ανησυχίες στη Γερμανία καθώς μερικά άρθρα αξιολογούν τη θέση της Merkel, η οποία πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να γίνει «πιο φιλελεύθερη» σε θέματα όπως το ελεύθερο εμπόριο και η ανταγωνιστικότητα. Ένα άρθρο που γράφτηκε από τη σκοπιά της Γερμανίας τόνισε την πιθανή απώλεια επιρροής της Γαλλίας σε μια ολοένα και πιο φιλελεύθερη Ευρώπη και την υπονόμευση του μακροχρόνιου γαλλο-γερμανικού άξονα. Η συζήτηση επικεντρώνεται επίσης στις έννοιες της ταυτότητας και τις αξίες, επισημαίνοντας την περιφερειακή θέση του Ηνωμένου Βασιλείου και τη μακροπρόθεσμη «σύγκρουση του πολιτισμού» μεταξύ μιας βρετανικής έμφασης στην εθνική κυριαρχία και μιας ρεαλιστικής προσέγγισης της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης που βασίζεται στους γαλλικούς πολιτικούς θεσμούς. Η εστίαση στον αντίκτυπο στο Ηνωμένο Βασίλειο καθώς και οι κοινές ανησυχίες της Γερμανίας υποδηλώνουν ότι η Le Figaro δεν καταδεικνύει κοινές ανησυχίες για την ΕΕ με το Ηνωμένο Βασίλειο και τη Γερμανία. Συνολικά, η γαλλική δεξιά εφημερίδα, δεν πιστεύει ότι η ΕΕ πρέπει να μεταρρυθμιστεί και τα αιτήματα του Cameron αντιμετωπίζονται με σκεπτικισμό.

Οι διεθνικές επιπτώσεις του δημοψηφίσματος του Ηνωμένου Βασιλείου για την «Ευρώπη» αποτέλεσαν επίσης θέμα στην κάλυψη των εκλογών του 2015. Σε ένα άρθρο τονίστηκε το «βρετανικό παράδοξο»: οι Συντηρητικοί δεσμεύτηκαν να πραγματοποιήσουν δημοψήφισμα για πιθανή έξοδο από την ΕΕ, ενώ οι Βρυξέλλες γίνονται όλο και περισσότερο «Βρετανικές», δηλαδή πιο ευέλικτες και διακυβερνητικές, με μια ασθενέστερη Επιτροπή. Το θέμα της μετανάστευσης που θεωρείται βασικό ζήτημα για τον προσδιορισμό του αποτελέσματος του δημοψηφίσματος επίσης αναφέρθηκε σε δύο άρθρα, ειδικά όσον αφορά την προσφυγική κρίση, χωρίς όμως η Le Figaro να χαρακτηρίσει το ζήτημα της μετανάστευσης ως κοινό ζήτημα. Ωστόσο, το μεγαλύτερο μέρος της συζήτησης επικεντρώθηκε συγκεκριμένα στο στυλ ηγεσίας του Cameron και στο πώς σκοπεύει να διεξαγάγει διαπραγματεύσεις προκειμένου το Ηνωμένο Βασίλειο να παραμείνει στην ΕΕ, παρά την έντονη εσωτερική αντίθεση.

3.4 Σχέσεις Γαλλίας και ΗΠΑ / ΝΑΤΟ

Η Γαλλία και οι Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής, έχουν ιστορία στενής συνεργασίας, με περιστασιακές εντάσεις και ακολουθούν παράλληλες πολιτικές, για το σύνολο σχεδόν των ουσιωδών οικονομικών και πολιτικών θεμάτων, ιδίως ασφαλείας. Κατά τη διάρκεια του Ψυχρού Πολέμου, η απόπειρα ανάληψης διαιτητικού ρόλου μεταξύ των Ηνωμένων Πολιτειών και της Σοβιετικής Ένωσης, επέφερε προστριβές και εντάσεις. Παράλληλα η Γαλλία επέμεινε στην ανεξαρτησία μέσω διατήρησης του ελέγχου του πυρηνικού της οπλοστασίου, αποχωρώντας επί τούτου από το ΝΑΤΟ. Πιο συγκεκριμένα, το 1949 η Γαλλία αποτελούσε ιδρυτικό μέλος του ΝΑΤΟ. Το 1966, η Γαλλία, θέλοντας τον αποκλειστικό έλεγχο των πυρηνικών της όπλων, αντιτασσόμενη στις απαιτήσεις των ΗΠΑ, απέσυρε τις δυνάμεις της από το ΝΑΤΟ, παραμένοντας όμως μέλος των πολιτικών συμβουλίων του. Η συνεισφορά της Γαλλίας στις επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ μετά τον Ψυχρό Πόλεμο είναι αξιοσημείωτη (Library of Congress - Federal Research Division, 2007).

Όπως προαναφέρθηκε, ο Mitterrand αποτέλεσε τον Γάλλο Πρόεδρο που αναθέρμανε τις σχέσεις της Γαλλίας με τις ΗΠΑ. Υιοθέτησε θετική στάση προς τις Η.Π.Α. και την πολιτική τους, μετά την εισβολή του Ιράκ στο Κουβέιτ το 1990, εκπλήσσοντας τον πολιτικό κόσμο, συμπεριλαμβανομένου και του ιδίου του Saddam Hussein, δεδομένης της προηγούμενης υποστήριξης της Γαλλίας στο Ιράκ, καθώς και της παραδοσιακής απροθυμίας της να ευθυγραμμιστεί με την πολιτική των ΗΠΑ. Ωστόσο, επειδή η εισβολή στο Κουβέιτ ήταν κατάφωρη παραβίαση του διεθνούς δικαίου, ο Mitterrand τάχθηκε με την Ουάσιγκτον από την αρχή, κάτι το οποίο οδήγησε εν τέλει τη Γαλλία ως σύμμαχο πλέον της Αμερικής, στο πεδίο της μάχης (Navon, 2017, σ. 4).

Επιπρόσθετα, παρατηρείται πληθώρα γαλλικών συμμετοχών σε επιχειρήσεις διαχείρισης κρίσεων του ΝΑΤΟ, τόσο στη Βοσνία από το 1993 έως το 2004 στο πλαίσιο της IFOR, όσο και στο Κοσσυφοπέδιο το 1999 στο πλαίσιο της αεροπορικής εκστρατείας του ΝΑΤΟ (SFOR). Από τότε συνέβαλε στη δύναμη του ΝΑΤΟ στο Κοσσυφοπέδιο (KFOR). Η Γαλλία δραστηριοποιείται στο Αφγανιστάν από το 2001 και συνέβαλε σημαντικά στη Διεθνή Δύναμη Βοήθειας για την Ασφάλεια (ISAF), η οποία βρίσκεται υπό τη

διοίκηση του ΝΑΤΟ από το 2003. Αποχώρησε από τις μαχητικές δυνάμεις της το 2012 και έκτοτε διατηρεί την εκπαίδευση και την υποστήριξη προσωπικού στο πλαίσιο της ISAF. Στη Λιβύη, ως μέρος της Επιχείρησης Unified Protector, η Γαλλία ήταν ένας από τους πιο ενεργούς Συμμάχους στη δράση της Συμμαχίας για την προστασία των αμάχων (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2019).

Μετέπειτα εντάσεις προέκυψαν το 2003 όταν η Γαλλία, αρνήθηκε να υποστηρίξει τη χρήση βίας στο Ιράκ, σε αντίθεση με τα πεπραγμένα στον πόλεμο του Κόλπου του 1991. Πιο συγκεκριμένα, το 2003, στη δεύτερη θητεία του Chirac, η Γαλλία προέβαλλε την ανάγκη για διενέργεια περισσότερων επιθεωρήσεων για πυρηνικά όπλα και χρήση διπλωματίας, αψηφώντας τις Ηνωμένες Πολιτείες και το Ηνωμένο Βασίλειο, πριν από τον πόλεμο του Ιράκ. Η στάση αυτή της Γαλλίας, επιδείνωσε τις μεταξύ των σχέσεις, όμως εξομαλύνθηκαν καθώς εντάχθηκε στη δράση στο Αφγανιστάν υπό αμερικανική ηγεσία, συνέβαλε οικονομικά μέσω της ΕΕ στην ανασυγκρότηση του Ιράκ το 2003 και προσέφερε βοήθεια στην προσωρινή κυβέρνηση του Ιράκ υπό μορφή αστυνομικής εκπαίδευσης και ελάφρυνσης του χρέους (Library of Congress - Federal Research Division, 2007).

Η εκλογή του Nicolas Sarkozy στη γαλλική προεδρία τον Μάιο του 2007, συνέβαλε σε μεγάλο βαθμό στη βελτίωση των σχέσεων ΗΠΑ-Γαλλίας. Ο Sarkozy υιοθέτησε πιο πρακτική προσέγγιση στις σχέσεις ΗΠΑ-Γαλλίας από τον προκάτοχό του, Jacques Chirac, ανακοινώνοντας τον Απρίλιο του 2009, την πλήρη επανένταξη της Γαλλίας στη στρατιωτική δομή διοίκησης του ΝΑΤΟ, περισσότερα από 40 χρόνια αφότου ο πρώην Πρόεδρος Charles de Gaulle αποχώρησε και διέταξε το στρατιωτικό προσωπικό των ΗΠΑ να εγκαταλείψει τη χώρα (Belkin, 2011, σ. 1).

Η γαλλική απόφαση πλήρους συμμετοχής στο ΝΑΤΟ, αποσκοπούσε στην αύξηση της γαλλικής παρουσίας και επιρροής στη Συμμαχία, αλλά και στην διευκόλυνση της ενίσχυσης της ευρωπαϊκής άμυνας, παρέχοντας έμπρακτα εχέγγυα για άρση κάθε αμφιβολίας σχετικά με τον πιθανό ανταγωνισμό μεταξύ των δύο οργανισμών.

Παράλληλα η Γαλλία επιδίωξε την επίτευξη προσωπικών στόχων και σκοπών θέτοντας όρους για αυτήν την επιστροφή στη στρατιωτική δομή. Αδιαπραγμάτευτη ήταν η διατήρηση της πλήρους ελευθερίας της κρίσης για τη συμβολή της στις επιχειρήσεις του ΝΑΤΟ αλλά και αυτή της πυρηνικής της ανεξαρτησίας (για τον λόγο αυτό η Γαλλία αποφάσισε να μην ενταχθεί στην Ομάδα Πυρηνικού Σχεδιασμού του ΝΑΤΟ - NPG. Καμία γαλλική στρατιωτική δύναμη δεν τίθεται μόνιμα υπό τη διοίκηση του ΝΑΤΟ εν καιρώ ειρήνης και εξαίρεση από τη συμμετοχή στην κοινή χρηματοδότηση ορισμένων εξόδων στη δομή διοίκησης που αποφασίστηκε πριν από την επιστροφή της Γαλλίας. Δεδομένου ότι η κυβέρνηση ανέλαβε την ευθύνη της για δήλωση εξωτερικής πολιτικής σύμφωνα με το άρθρο 49 παράγραφος 1 του Συντάγματος, η απόφαση υποβλήθηκε σε ψηφοφορία στην Εθνοσυνέλευση, η οποία την ενέκρινε τον Μάρτιο του 2009. Η Γαλλία ανακοίνωσε επίσημα την πλήρη συμμετοχή της στις στρατιωτικές δομές του ΝΑΤΟ στη σύνοδο κορυφής του Στρασβούργου-Kehl τον Απρίλιο του 2009 (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2019).

Στο πλαίσιο της συνεργασίας Γαλλίας-ΝΑΤΟ, δύο σημαντικά έγγραφα θα πρέπει να αναφερθούν: η Védrine Report του 2012 και η Λευκή Βίβλος του 2013. Στις 18 Ιουλίου 2012, ο Πρόεδρος της Δημοκρατίας ανέθεσε στον πρώην υπουργό Εξωτερικών Hubert Védrine μια έκθεση για την πλήρη συμμετοχή της Γαλλίας στην ολοκληρωμένη στρατιωτική δομή του ΝΑΤΟ. Η έκθεση αυτή, με τίτλο «Οι συνέπειες της επιστροφής της Γαλλίας στην ολοκληρωμένη στρατιωτική διοίκηση του Οργανισμού της Συνθήκης του Βόρειου Ατλαντικού (ΝΑΤΟ), το μέλλον της διατλαντικής σχέσης και οι προοπτικές για τις προοπτικές για την Ευρώπη της άμυνας» υποβλήθηκε στις 14 Νοεμβρίου 2012 προς τον Πρόεδρο που ενέκρινε τα συμπεράσματά του και ευχήθηκε να συμβάλουν στο έργο της νέας Λευκής Βίβλου για την άμυνα και την εθνική ασφάλεια. Η έκθεση καταλήγει στο συμπέρασμα ότι «η γαλλική έξοδος από την ολοκληρωμένη εντολή δεν είναι επιλογή» και τονίζει τη σημασία της αποφυγής κάθε "ασήμαντης" θέσης της Γαλλίας στο ΝΑΤΟ. Καλεί τη Γαλλία να είναι σε επαγρύπνηση και “απαιτητική", ιδίως σε θέματα όπως ο ρόλος της πυρηνικής αποτροπής και η προώθηση της Ευρώπης της άμυνας, ειδικότερα όσον αφορά στις βιομηχανικές και τεχνολογικές

επιπτώσεις πρωτοβουλιών (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2019).

Σύμφωνα με τη Λευκή Βίβλο (White Paper) του 2013, η στρατηγική άμυνας και εθνικής ασφάλειας της Γαλλίας δεν μπορεί να σχεδιαστεί εκτός του πλαισίου της Ατλαντικής Συμμαχίας και της συμμετοχής της στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η Γαλλία είναι ένας αξιόπιστος και αλληλέγγυος σύμμαχος, απαραίτητος για την ορθή υλοποίηση των αποστολών του ΝΑΤΟ, αλλά διατηρεί την ικανότητα δράσης εκτός της Συμμαχίας και έχει την πλήρη αυτονομία των αποφάσεων. Έτσι, η Γαλλία αναλαμβάνει πλήρως να παρουσιάσει τα συμφέροντά της στη Συμμαχία, να διατηρήσει μια αυτόνομη θέση και να αποτελέσει πηγή προτάσεων (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2019).

Μετά τις τρομοκρατικές επιθέσεις της 11^{ης} Σεπτεμβρίου και του πολέμου κατά της τρομοκρατίας, η Γαλλία συμπεριελήφθηκε στα ευρωπαϊκά κράτη που εντάχθηκαν στον νεοδημιουργηθέντα από τις πληγείσες Η.Π.Α. αντιτρομοκρατικό συνασπισμό. Τα μέλη της ΕΕ έλαβαν επίσης αρκετά μέτρα προκειμένου να ενισχύσουν την εσωτερική ασφάλεια. Ωστόσο, η αμερικανική πολιτική που τείνει να δικαιολογήσει όλες τις μονομερείς της στάσεις καθώς και στρατιωτικές ενέργειες χωρίς εντολή του ΟΗΕ από τον πόλεμο κατά της τρομοκρατίας δεν έγινε τελικά αποδεκτή από ορισμένα ευρωπαϊκά κράτη, ιδίως από τη Γαλλία, τη Γερμανία και το Βέλγιο. Ο θεμελιώδης διαχωρισμός μεταξύ των ΗΠΑ και αυτών των κρατών, καθώς και μεταξύ των ίδιων των Ευρωπαίων, εμφανίστηκε κατά τη διάρκεια της κρίσης στο Ιράκ. Η Γαλλία αντιτάχθηκε σθεναρά στον αμερικανικό μονομερισμό, που προήλθε από τη νέα αμερικανική στρατηγική αντίληψη, που επαναλήφθηκε από τον υπουργό Άμυνας των ΗΠΑ, Donald Rumsfeld. Η Γαλλία θεωρούσε ότι η στάση των ΗΠΑ αντιπροσωπεύει μια μακροπρόθεσμη στρατηγική, που εφαρμόστηκε από την κυβέρνηση Clinton στην περίπτωση των επιχειρήσεων Desert Fox το 2002, στο Ιράκ 2003 και στη συμμαχική δύναμη στο Κοσσυφοπέδιο, που δεν εντάσσονταν στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών, και κατά συνέπεια δε θεωρούσε την 11^{η} Σεπτεμβρίου ως ένα συμβάν που διαδραμάτισε σημαντικό ρόλο στην αλλαγή της αμερικανικής πολιτικής (Pachta, 2003, σ. 10).

Συμπερασματικά, η Γαλλία κατέκρινε το δόγμα του προληπτικού πολέμου που διαπράττεται παράνομα παρακάμπτοντας τα Ηνωμένα Έθνη. Η απόφαση αυτή βασίστηκε σε συγκεκριμένους φόβους από μέρους της Γαλλίας, αφενός για την υποβάθμιση της έννοιας του διεθνούς δικαίου μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, που εκπροσωπείται από τον ΟΗΕ, και ιδίως το Συμβούλιο Ασφαλείας των Ηνωμένων Εθνών, και κατά συνέπεια την υποβάθμιση της θέσης της ως μόνιμου μέλους, αφετέρου δε την υποβάθμιση του σχεδίου για την ευρωπαϊκή άμυνα και ασφάλεια, που ενώ αρχικά δημιουργήθηκε ως συμπληρωματική της εξωτερικής πολιτικής και πολιτικής ασφάλειας των ΗΠΑ, έρχεται μάλλον σε σύγκρουση με αυτήν (Pachta, 2003, σ. 11).

3.5 Καταληκτικές επισημάνσεις

Με βάση τα ανωτέρω, η χάραξη της εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας στο διαρκώς μεταβαλλόμενο διεθνές παριβάλλον, δύναται να χαρακτηριστεί ως στρατηγική για την προώθηση στον τομέα της εξωτερικής πολιτικής και της πολιτικής ασφαλείας, της αρχής της ενισχυμένης συνεργασίας, την επίτευξη της γαλλογερμανικής συνεργασίας και της δημιουργίας ανεξάρτητης και εναλλακτικής στρατηγικής αντίληψης της ΕΕ, διαφορετικής από εκείνη των ΗΠΑ. Επιπροσθέτως για την ανάδειξη του ουσιαστικού ρόλου των Ηνωμένων Εθνών στη διεθνή ασφάλεια και την προώθηση της ιδέας του μόνιμου προέδρου του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου και του Ευρωπαϊκού Υπουργού Εξωτερικών. Σημαντικότατη δε είναι, η επαύξηση της συνέχειας στην εξωτερική δράση της Ένωσης στις στρατιωτικές αποστολές της ΕΕ (αν και με αρκετές αντιδράσεις και μη αποδοχή αυτού του οράματος από άλλα μέλη της ΕΕ). Τέλος, ουσιώδεις κρίνονται οι προσπάθειες οικοδόμησης των αναπτυσσόμενων ευρωπαϊκών στρατιωτικών ικανοτήτων και της ανάπτυξης ποιοτικής και κερδοφόρας βιομηχανίας στρατιωτικού εξοπλισμού.

Από γεωγραφική άποψη, η Γαλλία στις αρχές της προηγούμενης δεκαετίας έδινε έμφαση στις αποικίες της ανά την υφήλιο (Pachta, 2003, σ. 13) όπως στα: α) σύμπλεγμα Μαγκρέμπ, Βόρεια Αφρική και Βαλκάνια (μέσω της ανάπτυξης της σύνδεσης και της συνεργασίας), β) Υποσαχάρια Αφρική (βοήθεια, επιβολή και διατήρηση της ειρήνης), γ) Μέση Ανατολή (διπλωματία, συνεργασία), δ) Άπω Ανατολή (διπλωματία, συνεργασία). Προτιμά την οικοδόμηση καλών σχέσεων και συνεργασίας με τα μόνιμα μέλη της UNSC και χώρες της G8 καθώς και με τα βασικά αφρικανικά κράτη (Νότια Αφρική, Νιγηρία), τα βασικά κράτη της Μέσης Ανατολής (Συρία, Ιορδανία, Αίγυπτος) και τα βασικά κράτη της Άπω Ανατολής (Κορέα, Βιετνάμ).

Αναπτύσσει συνεργασίες και ενισχύει τις διακρατικές τις σχέσεις, καθοδηγούμενη από την επιθυμία προώθησης της οικονομικής και αναπτυξιακής συνεργασίας, πολιτιστικής, επιστημονικής και τεχνικής συνεργασίας, πολιτικής και στρατιωτικής συνεργασίας, επίλυσης των συγκρούσεων, διπλωματικής επίλυσης κρίσεων. Δραστηριοποιείται σε σχέσεις και συνεργασίες που θα συντελέσουν στην επίλυση ζητημάτων

φτώχειας, αναλφαβητισμού και κοινωνικών ανισοτήτων, πολιτιστικών και θρησκευτικών συγκρούσεων, τρομοκρατίας, τοπικών συγκρούσεων και ξαφνικών κρίσεων που μπορούν να επεκταθούν σε διεθνές πλαίσιο, προασπιζόμενη τις βασικές αρχές της Δημοκρατίας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που την χαρακτηρίζουν αλλά και διαμορφώνοντας ένα ασφαλές και σταθερό διεθνές περιβάλλον . Με βάση αυτές τις επιδιώξεις στο πεδίο της γεωπολιτικής, το επόμενο κεφάλαιο εξετάζει την παρουσία, τον ρόλο και τους στόχους της Γαλλίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έως και σήμερα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4ο : Η ΓΑΛΛΙΑ ΣΤΗΝ ΑΝΑΤΟΛΙΚΗ ΜΕΣΟΓΕΙΟ ΑΠΟ ΤΟΝ ΨΥΧΡΟ ΠΟΛΕΜΟ ΕΩΣ ΣΗΜΕΡΑ

Για αιώνες η Μεσόγειος αποτελούσε ζώνη ειδικών συμφερόντων για την Γαλλία και τροφοδοτούσε την επιδίωξη ένταξης στη γαλλική σφαίρα επιρροής. Κατά τον Μεσαίωνα, η Γαλλία, η οποία αποτελούσε την μεγαλύτερη Καθολική αυτοκρατορία, ενδιαφέρθηκε για την εν λόγω περιοχή, στο πλαίσιο της θρησκείας (διάδρομος προσκυνητών και σταυροφορίες). Η γεωγραφική της θέση, ευνοούσε την ανάπτυξη του θθαλάσσιου και όχι μόνο εμπορίου, αλλά και της αντίστοιχης απαιτούμενης διπλωματίας. Έτσι σύντομα η Γαλλία κατέστει μια μεσογειακή δύναμη, ενώ η ναυσιπλοϊα και το εμπόριο ιδίως από τη Μασσαλία γνώρισαν μεγάλη άνθιση. Ακολούθως της προσάρτησης της Κορσικής (1768) και της κατάκτησης της Αλγερίας (1832), οι τάσεις αυτές κατέστησαν εντονότερες. Η εκστρατεία του Ναπολέοντα Βοναπάρτη στην Αίγυπτο, η πολιτική των προτεκτοράτων του 19ου αιώνα (Τυνησία και Μαρόκο) και η εντολή του Συνδέσμου των Εθνών μετά τον Πρώτο Παγκόσμιο Πόλεμο (Συρία και Λίβανο), επιβεβαίωσαν τη γαλλική παρουσία στην περιοχή. Μετά τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο, η Γαλλία απώλεσε σταδιακά τις αποικίες της στη Βόρεια Αφρική. Ο πόλεμος στην Αλγερία (1954-1962) οδήγησε στην κατάρρευση της Τέταρτης και στην ίδρυση της Πέμπτης Γαλλικής Δημοκρατίας (Koszel, 2014, σ. 63). Οι αποικίες της Γαλλίας στην περιοχή συνετέλεσαν στη διαμόρφωση της γαλλικής εξωτερικής πολιτικής (Blais & Deprest, 2012, σ. 33).

Η γαλλική έμφαση που δόθηκε από τον de Gaulle, στην υποστήριξη των αραβικών κρατών, καθορίστηκε από α) την επιθυμία του για διαφοροποίηση από τις υπερδυνάμεις και β) την προοπτική ενός αυτόνομου παγκόσμιου ρόλου για τη Γαλλία. Ο De Gaulle, προκειμένου να εξισορροπήσει τις υπερδυνάμεις, και ιδίως αυτή των Ηνωμένων Πολιτειών Αμερικής, στόχευε στη δημιουργία μιας προνομιακής σχέσης μεταξύ της Γαλλίας και του αραβικού κόσμου. Έτσι, το κύρος και το καθεστώς ήταν ιδιαιτέρως σημαντικά χαρακτηριστικά των πολιτικών και των προτεραιοτήτων που υιοθέτησε η Γαλλία προς τον αραβικό κόσμο. Εν συνεχεία, οι διάδοχοι του de Gaulle ανέπτυξαν τη σχέση της Γαλλίας με τη Μέση Ανατολή και τη Βόρεια Αφρική,

περιλαμβάνοντας πολιτικές, διπλωματικές, πολιτιστικές, οικονομικές και εμπορικές σχέσεις (επικεντρώνοντας στο εμπόριο όπλων, συχνά αντιτιθέμενοι στα συμφέροντα των ΗΠΑ), στο βαθμό που η 'φιλία' της Γαλλίας με τα αραβικά κράτη ήταν αναπόσπαστο στοιχείο της εξωτερικής πολιτικής της (Utley, 2013, σ. 69).

Με τα χρόνια, οι διπλωματικές προσπάθειες στον τομέα της οικονομίας και του πολιτισμού επέτρεψαν στη Γαλλία να αποκαταστήσει την επιρροή της στην περιοχή. Κατά τον Ψυχρό Πόλεμο, ο έκτος στόλος των ΗΠΑ, η Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο ήταν οι ισχυρότερες δυνάμεις στη Μεσόγειο (Koszel, 2014, σ. 63). Η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας, έναντι των κρατών αυτών, από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου χαρακτηριζόταν και από την προάσπιση και ανάδειξη των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και της δημοκρατίας και έτσι διαμορφώθηκε αντίστοιχα. Ακόμα ήταν έκδηλες οι προσπάθειες να ευθυγραμμίσει τις προσεγγίσεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις εθνικές προτεραιότητες του Παρισιού. Η τάση για ενίσχυση των ιστορικών σχέσεων με τα αραβικά κράτη παρέμεινε βασικό μέρος της γαλλικής εξωτερικής πολιτικής, καθώς συνέβαλε στην αίσθηση του ορθού ρόλου της Γαλλίας και της σημασίας της στη διεθνή σκηνή. Κατά συνέπεια, το Παρίσι συνέχισε να επιδιώκει ένα ευρύ φάσμα διπλωματικών, πολιτιστικών, οικονομικών και άλλων συμφερόντων με κράτη του αραβικού κόσμου, παρά τις περιοδικές δυσκολίες, αναζητώντας έναν πρωταρχικό στόχο επιρροής και καθεστώτος στη διεθνή σκηνή (Utley, 2013, σ. 69).

Η Ευρώπη και οι χώρες της Μεσογείου, έχουν κοινούς δεσμούς στη βάση της ιστορίας, της γεωγραφίας και του πολιτισμού. Ένεκα της γεωγραφικής της θέσης, βίωσε πολιτικές και οικονομικές ευκαιρίες που οδήγησαν σε συζητήσεις για ευρωμεσογειακή ολοκλήρωση και συνεργασία (Adamo & Garonna, 2009, σ. 73). Η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας (ρόλος και επιδιώξεις), ευθυγραμμίζεται και επηρεάζει τις σχέσεις Ευρώπης-Μεσογείου για δύο λόγους. Ο πρώτος είναι η πολιτική της ευρωπαϊκοποίησης που αναφέρθηκε παραπάνω. Ο δεύτερος είναι διότι, διαχρονικά η Γαλλία θεωρούσε την Ευρωπαϊκή Ένωση ως ένα μέσο ανάδειξης και ανάληψης ενός ηγετικού ρόλου και εκπλήρωσης έτσι των φιλόδοξων στόχων και σκοπών της,

όπως καταδείχθηκε από τη μέχρι τώρα ανάλυση. Για τον λόγο αυτό, θα αναφερθούμε πρωτίστως στις επιδιώξεις της Ευρωπαϊκής Ένωσης συνολικά στην περιοχή της Μεσογείου.

4.1 Η πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης στη Ανατολική Μεσόγειο

Η πρώτη απόπειρα ένταξης των τεκταινομένων της Μεσογείου στη διεθνή ατζέντα χρονολογείται από το 1975. Ο συνυπολογισμός του μεσογειακού κεφαλαίου στην τελική πράξη του Ελσίνκι, βασίζεται στην υπόθεση του αναπόσπαστου δηλαδή ότι χωρίς ασφάλεια στη Μεσόγειο, δεν μπορεί να υπάρξει ασφάλεια στην Ευρώπη και αντίστροφα. Πρωτοβουλίες της δεκαετίας του 1980, κυρίως με παρότρυνση της Γαλλίας που θα συζητηθούν στην επόμενη ενότητα, αποσκοπούσαν στην ενίσχυση τόσο της πολιτικής όσο και της οικονομικής συνεργασίας (Adamo & Garonna, 2009, σ. 74).

Η περιοχή της Μεσογείου, κατέχει ζωτική στρατηγική σημασία για την ΕΕ τόσο από πολιτική όσο και από οικονομική άποψη, κάτι που καταδεικνύεται στη Διαδικασία της Βαρκελώνης, η οποία από την έναρξή της το Νοέμβριο του 1995, παραμένει το κύριο μέσο για τις ευρωμεσογειακές σχέσεις. Η Διαδικασία της Βαρκελώνης αποσκοπεί στη διαμόρφωση και δημιουργία ενός κοινού χώρου ειρήνης, σταθερότητας και ευημερίας στη Μεσόγειο. Αντιπροσωπεύει μια καινοτόμο συμμαχία, βασιζόμενη στις αρχές της κοινής ιδιοκτησίας, του διαλόγου και της συνεργασίας μεταξύ των μελών της ΕΕ και των δέκα κρατών της νότιας Μεσογείου. Η Διαδικασία της Βαρκελώνης καθιερώνει μια πολυμερή εταιρική σχέση, βασισμένη σε τρεις βασικούς τομείς συνεργασίας: τον πολιτικό, τον οικονομικό και τον κοινωνικοπολιτιστικό τομέα (Adamo & Garonna, 2009, σ. 74).

Το 2008 δημιουργήθηκε μία νέα Ένωση για τη Μεσόγειο. Η Ένωση για τη Μεσόγειο είναι μια επίσης πολυμερής εταιρική σχέση, η οποία στηρίζεται στην ήδη υπάρχουσα Διαδικασία της Βαρκελώνης και στους στόχους αυτής για επίτευξη ειρήνης, σταθερότητας και ασφάλειας. Διατηρεί το κεκτημένο της Διαδικασίας της Βαρκελώνης και ενισχύει τα κάθε είδους επιτεύγματά της (Adamo & Garonna, 2009, σ. 76). Η πρόκληση αυτής της νέας πρωτοβουλίας, είναι η ενίσχυση των πολυμερών σχέσεων (διετής σύνοδος κορυφής και ετήσιες υπουργικές συνεδριάσεις), η αύξηση της συνιδιοκτησίας της διαδικασίας, μέσω της συγκρότησης συν-προεδρίας και κοινής γραμματείας και η επίτευξη μεγαλύτερης προβολής προς τους πολίτες. Συνεπώς,

παραμένουν έγκυροι, στο πλαίσιο της Ένωσης για τη Μεσόγειο, οι στόχοι και οι τομείς συνεργασίας της Διαδικασίας της Βαρκελώνης.

Θεμελιώδη στοιχεία των ευρωμεσογειακών σχέσεων, συνεχίζουν να αποτελούν η αρχή της συναίνεσης, η ισότητα και ο αμοιβαίος σεβασμός της κυριαρχίας του άλλου. Στον πυρήνα της συνεργασίας αναφορικά με την Ένωση για τη Μεσόγειο, παραμένει η ιδέα του Προέδρου Sarkozy και αφορά εργασία σε συγκεκριμένα έργα. Έχουν ήδη εντοπιστεί τέσσερις προτάσεις από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή για θαλάσσιες και χερσαίες οδούς, απορρύπανση της Μεσογείου και ορθή περιβαλλοντική διακυβέρνηση, πολιτική προστασία, καθώς και ηλιακή ενέργεια (Adamo & Garonna, 2009, σ. 76).

4.2 Η πολιτική της Γαλλίας στην Ανατολική Μεσόγειο

4.2.1 Η Ένωση για τη Μεσόγειο

Η «Μεσογειακή» πολιτική της Γαλλίας και οι ευρωμεσογειακές φιλοδοξίες της, διακρίνονται γενικά από τις αρχές του Gaullism και για αυτό μπορούν να χαρακτηριστούν ως συνέχειά του, πλην όμως εμφανίζουν συχνά αντιφατικότητα, όπως η ξαφνική ρήξη του Sarkozy, μιας προηγουμένως θετικής σχέσης με τη Λιβύη. Η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας στην Ανατολική Μεσόγειο, καταδεικνύει εν μέρει και τον αντιφατικό χαρακτήρα της «Μεσογείου» ως πολιτική ιδέα, καθώς και τις διαφοροποιήσεις μεταξύ γαλλικών εθνικών συμφερόντων και ευρωπαϊκών φιλοδοξιών στη Μεσόγειο, κυρίως υπό τον Sarkozy (Winter, 2015, σ. 266).

Το 1983, ο Γάλλος πρόεδρος François Mitterrand ξεκίνησε μια πρωτοβουλία για την ασφάλεια, με στόχο τη δημιουργία ενός φόρουμ για τη συγκέντρωση πέντε μελών της Ένωσης Αραβικού Μαγκρέμπ και των βόρειων γειτόνων τους. Αυτό οδήγησε στην καθιέρωση το 1990 του Δυτικού Μεσογειακού Διαλόγου. Στόχος αυτής της πρωτοβουλίας, ήταν η αύξηση της περιφερειακής αλληλεξάρτησης, κυρίως διαμέσου της βελτίωσης της οικονομικής συνεργασίας. Η διαδικασία αυτή τερματίστηκε άδοξα, δύο χρόνια αργότερα, λόγω των διεθνών κυρώσεων που επιβλήθηκαν στη Λιβυκή Αραβική Jamahiriya, καθώς και των γεγονότων στην Ένωση Αραβικού Μαγκρέμπ, που προκλήθηκε από εντάσεις μεταξύ Αλγερίας και Μαρόκου. Μια κοινή πρόταση της Γαλλίας και της Αιγύπτου δημιούργησε το Μεσογειακό Φόρουμ στην Αλεξάνδρεια της Αιγύπτου, το 1994 (Adamo & Garonna, 2009, σ. 74).

Το ενδιαφέρον για την περιοχή της Μεσογείου ανανεώθηκε από την «Ένωση της Μεσογείου», μια πρωτοβουλία που ξεκίνησε ο Γάλλος πρόεδρος Nicolas Sarkozy το φθινόπωρο του 2007 (Gillespie, 2008, σ. 277; Koszel, 2014, σ. 66; Cianciara, 2017, σ. 10). Παρατηρώντας τις αποτυχίες της Διαδικασίας της Βαρκελώνης, ο τότε υποψήφιος για την προεδρία Sarkozy, παρουσίασε για πρώτη φορά την ιδέα μιας νέας ένωσης που θα συγκεντρώνει όλες τις χώρες που συνορεύουν με τη Μεσόγειο Θάλασσα. Εκείνη την εποχή,

ο Sarkozy ισχυρίστηκε ότι «η Βαρκελώνη ήταν καλή επειδή ο Βορράς βοήθησε τον Νότο, αλλά… [δεν] ήταν μια συνεργασία μεταξύ των ανθρώπων. Η Βαρκελώνη ήταν λάθος επειδή ο διάλογος Βορρά-Νότου ήταν ακριβώς όπως ήταν μετά την αποικιοκρατία». Αργότερα, στην ομιλία το βράδυ των εκλογών της 6ης Μαΐου 2007 και τη νίκη του, ο Sarkozy απευθύνθηκε στους «λαούς της Μεσογείου» για να τους πει ότι «ήρθε η ώρα να οικοδομήσουμε μαζί μια Μεσογειακή Ένωση που θα σχηματίσει έναν σύνδεσμο μεταξύ Ευρώπης και Αφρικής (…). Ότι έγινε για την ένωση της Ευρώπης πριν από 60 χρόνια, πρόκειται να κάνουμε σήμερα για την ένωση της Μεσογείου» (BBC News, 2007; Gillespie, 2008, σ. 278; Koszel, 2014, σ. 66; Cianciara, 2017, σ. 10).

Σε ένα πρωταρχικό σχέδιο, αποφασίστηκε η εθελοντική ένταξη στην πολιτική ένωση, για τα παράκτια αποκλειστικά κράτη της Λεκάνη της Μεσογείου. Μόνο σε δεύτερο στάδιο θα μπορούσαν οι χώρες της ΕΕ να ενταχθούν στην Ένωση, υπό το καθεστώς των μη μόνιμων μελών, συμμετέχοντας σε συγκεκριμένα έργα. Η προτεινόμενη Ένωση θα μπορούσε να βασιστεί σε μια απλή δομή: το G-MED, που αποτελείται από αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων και τον Οργανισμό της Μεσογείου, που έχει την αρμοδιότητα να υλοποιεί τα έργα της Ένωσης. Η Ένωση της Μεσογείου σχεδιάστηκε για να λειτουργήσει στη βάσει του σεβασμού των κάτωθι αρχών: α) μη αλληλοεπικάλυψη υφιστάμενων θεσμών, β) σχέση με την ΕΕ (ρυθμίζεται από έναν Χάρτη εταιρικής σχέσης), γ) ισότητα μεταξύ των μελών της, δ) μεταβλητή γεωμετρία (μέθοδος της Ευρώπης ώστε να επιλυθούν ζητήματα που σχετίζονται με τη διαφοροποιημένη ολοκλήρωση εξαιτίας διαφορών μεταξύ των χωρών), ε) ‘ανοιχτότητα’ έναντι της κοινωνίας των πολιτών. Οι τομείς προτεραιότητας που προσδιορίστηκαν, περιλαμβάνουν τη διαχείριση των υδάτων, το περιβάλλον και την ανταλλαγή γνώσεων (Adamo & Garonna, 2009, σ. 74).

Το 2007 στην Ταγγέρη, ο Γάλλος πρόεδρος, επανέλαβε τις εκκλήσεις του για την οικοδόμηση μιας Μεσογειακής Ένωσης, η οποία θα οδηγούσε σε συνασπισμό της Γαλλίας με επιλεγμένες ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Ισπανία, η Πορτογαλία, η Ιταλία και η Ελλάδα, καθώς και τις χώρες της Νότιας

Μεσογείου. Ακολουθώντας το ¨δοκιμασμένο¨ παράδειγμα της Ευρωπαϊκής Κοινότητας Άνθρακα και Χάλυβα, η Μεσογειακή Ένωση, θα επικεντρωνόταν σε συγκεκριμένους τομείς, όπως η αειφόρος ανάπτυξη, η ενέργεια, οι μεταφορές και η παροχή νερού. Ο Sarkozy τόνισε επίσης, ότι όλες οι μη μεσογειακές χώρες θα κληθούν να συμμετάσχουν στην πρώτη σύνοδο κορυφής, ως παρατηρητές και ότι η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει να είναι πλήρως συνδεδεμένη με τη νέα Ένωση. Στην πραγματικότητα, αναμένεται οι δύο Ενώσεις να λειτουργούν ως εταίροι, παίζοντας συμπληρωματικούς και αλληλοενισχυόμενους ρόλους (Koszel, 2014, σ. 66; Cianciara, 2017, σ. 10).

Ωστόσο, η πρόταση του Προέδρου Sarkozy, αναφερόταν στην ένταξη μόνο μεσογειακών χωρών και ως εκ τούτου, υπήρξαν αντιδράσεις από χώρες που δεν συγκαταλέγονταν (Koszel, 2014, σ. 67; Cianciara, 2017, σ. 5). Καταρχήν, η πρωτοβουλία του Sarkozy για τη Μεσογειακή Ένωση, προκάλεσε μεγάλη ανησυχία σε πολλά από τα νέα κράτη μέλη, ιδίως στην Πολωνία, την Τσεχική Δημοκρατία και την Ουγγαρία. Η υλοποίηση του έργου στην αρχική του μορφή, θα μπορούσε να είχε ως αποτέλεσμα, την ολική περιθωριοποίηση της ανατολικής διάστασης της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας (ΕΠΓ). Ωστόσο, την ίδια στιγμή, η πρόταση του Sarkozy ασκούσε έμμεσες πιέσεις, για ενισχυμένη συνεργασία της ΕΕ με την ανατολική Ευρώπη, η οποία αποτελούσε τον πυρήνα των προτεραιοτήτων εξωτερικής πολιτικής των νέων κρατών μελών. Αρχικά, επικρατούσε η οπτική της Ένωσης για τη Μεσόγειο ως απειλής, αναφορικά με την οικονομική αντιστάθμιση εις βάρος της Ανατολικής Ευρώπης, καθώς και ο σκεπτικισμός ως προς την προστιθέμενη αξία ολόκληρου του έργου, στην ίδια τη Μεσόγειο. Ακολούθως, η αρχική αυτή αντίληψη αντικαταστάθηκε από την κατανόηση ότι το έργο παρέχει μια τέλεια ευκαιρία για την ενίσχυση της ανατολικής διάστασης της ΕΠΓ (Cianciara, 2017, σ. 5).

Τον Δεκέμβριο του 2007, η Γερμανίδα καγκελάριος Merkel απέρριψε την ιδέα ότι η πρωτοβουλία για τη Μεσόγειο θα πρέπει να περιοριστεί στα νότια κράτη της ΕΕ. Και αυτό διότι υποστήριζε πως: «θα μπορούσε να δημιουργηθεί μια κατάσταση όπου η Γερμανία θα στραφεί προς την Κεντρική και Ανατολική Ευρώπη και η Γαλλία στη Μεσόγειο. Αυτό θα δημιουργούσε

ένταση που δεν θα ήθελα ». Αυτό αποτελούσε μια σαφέστατη ένδειξη ότι η Γερμανία και άλλα κράτη μέλη της ΕΕ (ιδίως η Πολωνία και η Σουηδία), θεωρούσαν το έργο ως απειλή, όχι μόνο για τη Διαδικασία της Βαρκελώνης και την ΕΠΓ, αλλά και για την ακεραιότητα της ίδιας της ΕΕ. Αυτές οι ανησυχίες, αντιμετωπίσθηκαν εν μέρει, από τη Διακήρυξη της Ρώμης της 20ης Δεκεμβρίου 2007, η οποία εξασφάλισε τη συμπληρωματικότητα μεταξύ της νέας Ένωσης και των υφιστάμενων περιφερειακών και διμερών μορφών συνεργασίας. Στη Διακήρυξη ακόμα, επιβεβαιώθηκε ότι το έργο δεν θα παρεμβαίνει στις διαδικασίες σταθεροποίησης και σύνδεσης ή στις ενταξιακές διαπραγματεύσεις, οι οποίες έχουν ιδιαίτερη σημασία για την Τουρκία (Cianciara, 2017, σ. 11).

Οι πιέσεις των άλλων χωρών της ΕΕ που αποκλείστηκαν από το νέο σχέδιο, ιδίως της Γερμανίας, απέδωσαν καρπούς καθώς καθόρισαν την επανέναρξη της πρωτοβουλίας με το όνομα «Διαδικασία της Βαρκελώνης: Ένωση για τη Μεσόγειο». Το τελευταίο εγκρίθηκε από το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο τον Μάρτιο του 2008 και στη Σύνοδο Κορυφής του Παρισιού της 13ης Ιουλίου 2008. Η νέα Ένωση για τη Μεσόγειο, συμπεριλαμβάνει όλες τις χώρες της ΕΕ, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή και τους μεσογειακούς εταίρους της ΕΕ όπως και τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη,την Κροατία, το Μονακό και το Μαυροβούνιο. Ως εκ τούτου, εγκαταλείφθηκε η ιδέα μιας αποκλειστικά μεσογειακής πολιτικής ένωσης (Adamo & Garonna, 2009, σ. 76).

Μετά από αυτό, ο Koszel (2014, σ. 67) κατέληξε στη διαπίστωση ότι οι γαλλικές ιδέες, μάλλον δεν είχαν σαφήνεια και δεν ήταν ολοκληρωμένες, και πως υπήρχαν αποκλίσεις μεταξύ του Elysée Palace και του Quai d'Orsay. Υπήρξαν μακροσκελείς συζητήσεις σχετικά με την επέκταση της Μεσογειακής Ένωσης προς τα δυτικά, ενώ αρκετοί πολιτικοί και εμπειρογνώμονες, υποστήριξαν την ιδέα της συμπερίληψης, όλων των παράκτιων χωρών, ακόμα και της Κροατίας και της Λιβύης. Ευρύτερα σχέδια προέβλεπαν την επέκταση της υφιστάμενης μεσογειακής εταιρικής σχέσης (EUROMED) ώστε να συμπεριλάβει περιφερειακούς οργανισμούς, όπως η Αφρικανική Ένωση. Επίσης, υποστηρίζεται από τον Henry (2012, σ. 413), ότι ο Sarkozy δεν είχε κάποιο συγκεκριμένο προσωπικό όραμα για τις μεσογειακές σχέσεις, αλλά

στηριζόταν στις αναλύσεις και τις απόψεις επίσημων ή άτυπων συμβούλων. Παρ ‘ όλα αυτά, παρουσιάζει μια αυταρχική άποψη για το ρόλο του και, όπως ο de Gaulle, θεωρεί ότι οι διεθνείς σχέσεις είναι προσωπική ευθύνη του προέδρου. Επιπρόσθετα, δράττει ευκαιρίες για την προώθηση του διεθνούς προφίλ του, βελτιστοποιώντας το αντίστοιχο εγχώριο και επομένως την ικανότητά του να διατηρήσει την εξουσία (Henry, 2012, σ. 413). Τέλος, καταδεικνύεται το γεγονός, ότι ενώ η Γαλλία ηγείται αρκετών πρωτοβουλιών, δεν είναι σε θέση να ορίσει όλες τις σχετικές αποφάσεις και ενέργειες προς επίτευξη αυτών των πρωτοβουλιών (Delgado, 2011, σ. 39).

Στο σημείο αυτό θα πρέπει να γίνει μνεία στην έντονη επιθυμία του Sarkozy για τη συγκεκριμένη Ένωση, που οφείλεται σε τρεις κυρίως λόγους. Η σύνοδος κορυφής του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου στη Μαδρίτη τον Δεκέμβριο του 1995, αποφάσισε την διεύρυνση της ΕΕ, με ένταξη κρατών της Ανατολικής Ευρώπης, της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και της Νοτίου Ευρώπης. Αυτή η κατεύθυνση επέκτασης της ΕΕ δεν ήταν ποτέ προτεραιότητα για τη Γαλλία, όπως άλλωστε αναφέρθηκε και παραπάνω. Η διεύρυνση της ΕΕ, έρχεται σε αντίθεση με την τάση της Γαλλίας να επικεντρώνεται στην εμβάθυνση της συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών, προκειμένου να περιοριστεί η ανεξαρτησία αλλά και η τυρρανική ηγεμονία της Γερμανίας. Στις αρχές της δεκαετίας του 1990, η Γαλλία δεν συμμετείχε στην διαδικασία ένταξης νέων δημοκρατιών στην ΕΚ / ΕΕ, υποθέτοντας ότι οι χώρες της Κεντρικής Ευρώπης ήταν παραδοσιακά, φιλικά προσκείμενες στη Γερμανία. Εκτός από αυτό, ένας δεύτερος λόγος ήταν η αναγκαιότητα συγκράτησης των ευρωπαϊκών φιλοδοξιών της Τουρκίας, στην οποία επετράπη το 2005 να ξεκινήσει ενταξιακές διαπραγματεύσεις με την ΕΕ. Η γαλλική δεξιά πτέρυγα, δεν θεωρούσε την Τουρκία ευρωπαϊκή χώρα, φοβόταν την εισροή μεταναστών, τον εξισλαμισμό της Ευρώπης και το αυξημένο ποσοστό εγκληματικότητας. Παράλληλα, η ένταξη της Τουρκίας στην ΕΕ θα οδηγούσε σε σημαντική αποδυνάμωση της θέσης της Γαλλίας. Με μεγαλύτερο πληθυσμό και περιοχή, η Τουρκία θα υποβάθμιζε τη Γαλλία, η οποία θα μετατρεπόταν σε τρίτη δύναμη στην ΕΕ (μετά τη Γερμανία και την Τουρκία). Ως εκ τούτου, η Γαλλία αναζήτησε έναν τρόπο να αποθαρρύνει την Τουρκία από την ένταξη, προσφέροντας παράλληλα στενή συνεργασία και κατάλληλη,

στρατηγική θέση στην περιοχή, στο πλαίσιο της «προνομιακής εταιρικής σχέσης» (Koszel, 2014, σ. 65). Ο τρίτος λόγος σχετίζεται με το ενδιαφέρον άλλων χωρών για την περιοχή. Λόγω της ιστορικής παράδοσης και της μακράς παρουσίας της στη Βόρεια Αφρική, η Γαλλία είχε ιδιαίτερα ισχυρή ζώνη επιρροής σε αυτήν την περιοχή. Επομένως, δεν είχε θετική στάση έναντι των συχνών επισκέψεων που πραγματοποιήθηκαν από αμερικανούς διπλωμάτες στο Μαγκρέμπ, ενώ φοβόταν την κινεζική οικονομική ανάπτυξη στην περιοχή. Η Γαλλία προσπάθησε να χρησιμοποιήσει την παρουσία της στη Βόρεια Αφρική, για να αντιστρέψει τις δυσμενείς κατά τη γνώμη της τάσεις και είχαν ως στόχο τη διεύρυνση της ΕΕ προς τα ανατολικά και νοτιοανατολικά (Koszel, 2014, σ. 65).

Ένα καινούργιο σχέδιο, που τείνει να επικεντρώνεται σε συγκεκριμένες επιχειρήσεις, παρουσιάστηκε στη Μάλτα τον Οκτώβριο του 2012 από τον νέο Γάλλο Πρόεδρο, François Hollande και το οποίο ήταν ριζικά διαφορετικό από τις αρχικές ιδέες του Sarkozy. Η νέα ιδέα ήταν να καταστεί η Ένωση για τη Μεσόγειο, ένα είδος εκτελεστικού φορέα της Ευρωπαϊκής Πολιτικής Γειτονίας. Ο Γενικός Γραμματέας της Ένωσης για τη Μεσόγειο, ο Μαροκινός διπλωμάτης, Fathallah Sijilmassi, έπρεπε να εφαρμόσει έργα περιφερειακής ολοκλήρωσης, όπως ο αυτοκινητόδρομος της Βόρειας Αφρικής και η επέκταση του προγράμματος Erasmus Mundi. Η Γαλλίδα Υπουργός για τα Δικαιώματα της Γυναίκας, Najat Vallaud-Belkacem, ήταν μεταξύ των διοργανωτών μιας διάσκεψης, για την προώθηση των δικαιωμάτων των γυναικών στην περιοχή το 2013. Στη συνάντηση της Μάλτας, αποφασίστηκε να συσταθεί μια κοινή μονάδα για την καταπολέμηση του λαθρεμπορίου ναρκωτικών, του οργανωμένου εγκλήματος και της παράνομης μετανάστευσης. Η Γαλλία προώθησε μια κοινή βιομηχανική στρατηγική, με στόχο τη δημιουργία νέων χώρων εργασίας, διευκολύνοντας τις επιχειρηματικές δραστηριότητες και τη συνεργασία στον τομέα της μεταφοράς αγαθών και ανθρώπων. Απορρίπτοντας το φιλόδοξο έργο του προκατόχου του, ο Hollande σκόπευε να δώσει μια πιο μέτρια μορφή στην Ένωση, μέσω της παροχής ενός φόρουμ διαλόγου μεταξύ πέντε κρατών της Βόρειας Αφρικής (Μαρόκο, Τυνησία, Αλγερία, Λιβύη και Αίγυπτος) και πέντε μεσογειακών κρατών (Ισπανία, Ιταλία, Γαλλία, Πορτογαλία και Ελλάδα).

Απώτερος στόχος αυτής της μείωσης του πεδίου συνεργασίας, ήταν να εκλείψουν από την καθημερινή ατζέντα τα ζητήματα που σχετίζονται με την ισραηλινο-παλαιστινιακή σύγκρουση, καθώς στο παρελθόν, τα εν λόγω ζητήματα είχαν παρεμποδίσει συχνά τη μεσογειακή συνεργασία. Ουσιαστικά, το ενδιαφέρον της Γαλλίας επικεντρώθηκε σε τρία κράτη: το Μαρόκο, την Αλγερία και την Τυνησία. Τα κράτη αυτά στοχοποιήθηκαν από τις εντατικοποιημένες δραστηριοτήτες της γαλλικής διπλωματίας και από τους επιχειρηματικούς κύκλους. Ταυτόχρονα, η Γαλλία ενδιαφεροταν όλο και περισσότερο για την περιοχή της Υποσαχάριας Αφρική. Η περιοχή Σαχέλ, ταλανιζόμενη από εσωτερικά προβλήματα ένεκα της φτώχειας και των έντονων τοπικών συγκρούσεων, αιτήθηκε και έλαβε από τη Γαλλία συντονισμένη επιχείρηση βοήθειας (Koszel, 2014, 73-74).

4.2.2 Summit of the Two Shores

Το 2019 ο Macron διοργάνωσε το Summit of the Two Shores, μία πρωτοβουλία που στοχεύει στην ενίσχυση της συνεργασίας μεταξύ χωρών της Μεσογείου (Γαλλία, Ιταλία, Μάλτα, Πορτογαλία, Ισπανία, Αλγερία, Λιβύη, Μαυριτανία, Μαρόκο και Τυνησία που υποστηρίζουν την κοινωνία των πολιτών, καθώς και την οικονομική και βιώσιμη ανάπτυξη στην περιοχή (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2019α). Η εν λόγω πρωτοβουλία, βασίζεται στην ιδέα ότι η κοινωνία των πολιτών πρέπει να συμμετάσχει πλήρως στον καθορισμό μιας νέας και θετικής ατζέντας για την περιοχή της Μεσογείου. Για τρεις μήνες, Απριλίο έως και Ιούνιο 2019, ομάδες της κοινωνίας των πολιτών της Μεσογείου, εργάζονται για την ανάπτυξη απτών λύσεων για την περιοχή. Οι ομάδες που στοχεύουν, περιλαμβάνουν νέους, οικονομικούς, κοινωνικούς, ακαδημαϊκούς και πολιτιστικούς φορείς. Οι προτεινόμενοι τρόποι ενεργείας, οι πρωτοβουλίες αλλά και οι προβληματισμοί τους, επρόκειτο να κοινοποιηθούν στους αρχηγούς κρατών και κυβερνήσεων στη σύνοδο κορυφής της Μασσαλίας, όπου και θα καθορίζονταν οι δράσεις προτεραιότητας. Οι πρωτοβουλίες ποικίλλουν: νέα έργα, έργα στο στάδιο της τεχνικής ανάπτυξης, έργα που απαιτούν χρηματοδότηση ή επεκτάσεις υφιστάμενων έργων. Δύνανται να λάβουν διάφορες μορφές: συλλογικές δράσεις, προτάσεις για κοινή δημόσια πολιτική, κοινές έννοιες, θεσμούς, μεσογειακές ετικέτες, κανονισμούς κ.λπ., δράσεις περιφερειακές ή πολυμερείς. Κάθε κράτος στον διάλογο 5 + 5 (5+5 Dialogue) έχει υποβάλει τα ονόματα των 10 εκπροσώπων της κοινωνίας των πολιτών. Ένας από κάθε χώρα θα ονομαστεί ως κύριος εκπρόσωπος. Οι επικεφαλείς εκπρόσωποι ονομάζονται "The 100" και θα λάμβαναν μέρος σε όλα τα προπαρασκευαστικά θεματικά φόρουμ, με σκοπό τη σύνοψη συζητήσεων και τη συλλογή ιδεών και έργων (Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères, 2019α). Πέντε ήταν οι πυλώνες αυτής της πρωτοβουλίες ως προς τα θέματα συζήτησης:

• Energy Forum (που διοργάνωσε η Αλγερία) με τίτλο «Ισχυρότερες συνεργασίες για τη βιώσιμη ενεργειακή μετάβαση»

• Φόρουμ Νεολαίας, Εκπαίδευσης και Κινητικότητας (που διοργάνωσε η Μάλτα) με τίτλο «Η Μεσογειακή Γενιά: η συμβολή της Μάλτας στη Σύνοδο Κορυφής των Δύο Ακτών»

• Φόρουμ Οικονομίας και Ανταγωνιστικότητας (που διοργάνωσε το Μαρόκο) με τίτλο «Καλύτερη οικονομική ολοκλήρωση μεταξύ των δύο ακτών, προς μια εταιρική σχέση που εστιάζει στην κοινή ανάπτυξη και την καινοτομία»

• Φόρουμ Πολιτισμού, Μέσων και Τουρισμού (που διοργάνωσε η Γαλλία) με τίτλο «Δημιουργία νέας πολιτιστικής δυναμικής στη Δυτική Μεσόγειο»

• Φόρουμ για το περιβάλλον και την αειφόρο ανάπτυξη (που διοργάνωσε η Ιταλία) με τίτλο «Μπλε οικονομία, πράσινη οικονομία, κυκλική οικονομία: προτάσεις εταιρικής σχέσης για βιώσιμη παράκτια αστική ανάπτυξη στη Δυτική Μεσόγειο»

• Συνάντηση αποκατάστασης της Συνέλευσης των 100 (που διοργάνωσε η Τυνησία) με τίτλο «Προς τον κοινό διαπολιτισμικό διάλογο, την παραγωγή και την αειφόρο και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξη»

4.2.3 Η κρίση στην Τυνησία

Η υλοποίηση του έργου Ένωση για τη Μεσόγειο, διακόπηκε από τις αραβικές επαναστάσεις που ξεκίνησαν στην Τυνησία τον Δεκέμβριο του 2010 και εξαπλώθηκαν γρήγορα στην Αίγυπτο και τη Λιβύη. Η πορεία αυτή των γεγονότων εξέπληξε τη Γαλλία, η οποία διατηρούσε στενές σχέσεις με τους ηγέτες της Τυνησίας, του Ben Ali και της Αιγύπτου, Hosni Mubarak (Koszel, 2014, σ. 72).

Στην εξέγερση στην Τυνησία τον Δεκέμβριο του 2010, η γαλλική πολιτική στράφηκε υπέρ του καθεστώτος, παρά τον αυταρχικό και κατασταλτικό του χαρακτήρα και τη δυσανάλογη χρήση βίας εναντίον διαδηλωτών από τις Τυνησιακές δυνάμεις, την οποία επέκρινε ο πρωθυπουργός Fillon (Utley, 2013, σ. 70). Από την άλλη πλευρά, η υπουργός Εξωτερικών Michèle Alliot-Marie προσφέρθηκε να αποστείλλει γαλλική αστυνομία προς βοήθεια για την αποκατάσταση της τάξης και η γαλλική κυβέρνηση επέτρεψε την περαιτέρω αποστολή εξοπλισμού καταστολής, στην κυβέρνηση της Τυνησίας, μόνο λίγες ημέρες πριν από την πτώση του Προέδρου Ben Ali (Utley, 2013, σ. 70; Koszel, 2014, σ. 72). Παράλληλα, δεν έκρυψε τη δυσπιστία της έναντι της ισλαμικής αντιπολιτευόμενης ισλαμικής οργάνωσης Al-Nahda, που ήταν ο προσδιοριστικός παράγοντας των μετασχηματισμών της Τυνησίας (Koszel, 2014, σ. 72). Η Γαλλία, ισχυρίστηκε, πως ενήργησε στη βάση των αρχών της μη παρέμβασης, της στήριξης της δημοκρατίας και της ελευθερίας και της εφαρμογής του κράτους δικαίου, των αρχών εκείνων δηλαδή που υποδηλώνουν ότι στην περίπτωση ενός πρώην προτεκτοράτου, έχουν ακόμα μεγαλύτερη ευθύνη να παρέμβουν (Utley, 2013, σ. 70).

Τα παραπάνω γεγονότα απέδειξαν πως στη Γαλλία η πληροφόρηση αναφορικά με την πραγματικότητα στο εσωτερικό της Τυνησίας ήταν ελλιπής (Koszel, 2014, σ. 72). Ο Sarkozy δήλωσε πως η Γαλλία είχε υποτιμήσει τις διαδηλώσεις της Τυνησίας, κάτι το οποίο κάθε άλλο παρά ήταν προς ενίσχυση του κύρους της χώρας σε επίπεδο γαλλικής διπλωματίας και εξωτερικής πολιτικής και μάλιστα σε μια τόσο σημαντική περιοχή όπου η γαλλική εμπλοκή ήταν τόσο εκτεταμένη. Η Alliot-Marie παραιτήθηκε μετά από εβδομάδες κριτικής στα τέλη Φεβρουαρίου 2011, εξακολουθώντας να

διαμαρτύρεται για το ότι δεν είχε κάνει λάθος, αλλά ακόμη και αυτό δε βοήθησε ώστε να αντισταθμίσει την εντύπωση μιας άκαμπτης και μη ανταποκρινόμενης γαλλικής εξωτερικής πολιτικής, εκτός συντονισμού με τις μεταβαλλόμενες συνθήκες, αλλά και έλλειψης ελέγχου και συνοχής μεταξύ του προέδρου και των ανώτερων υπουργών (Utley, 2013, σ. 70).

Πριν από την Αραβική Άνοιξη, η Γαλλία είχε μια μάλλον θεσμοθετημένη ιδέα για τις σχέσεις της με την Τυνησία. Η Τυνησία θεωρήθηκε ως στρατηγικός εταίρος για την αντιτρομοκρατική εκστρατεία, με την οποία η Γαλλία διατηρούσε φιλικές και βαθιές προσωπικές σχέσεις (με την κυρίαρχη ελίτ). Ο ρόλος της Γαλλίας για την Τυνησία, η πολιτική της μη παρέμβασης, η υποστήριξη του αυταρχικού καθεστώτος, ο προσανατολισμός του status quo και η ρητορική της φιλίας, βοήθησαν στη νομιμοποίηση της γαλλικής realpolitik.

Το «σοκ της πραγματικότητας» με την επανάσταση της Τυνησίας ήταν ένα κρίσιμο σημείο για τη γαλλική εξωτερική πολιτική, προσφέροντας ευκαιρίες για αλλαγή. Ωστόσο, η γαλλική κυβέρνηση αντέδρασε με μια πολιτική «περισσότερο του ίδιου ρεαλισμού που προσπαθεί να διαφυλάξει την εξουσία του Ben Ali». Ως εκ τούτου, η υποστήριξη της Alliot-Marie ήταν συνεπής με τη γαλλική realpolitik. Μόνο όταν αυτή η πολιτική αποδείχθηκε πλήρης καταστροφή της εξωτερικής πολιτικής, η Γαλλία αναθεώρησε. Τα παραπάνω στοιχεία δείχνουν μια σταδιακή εντατικοποίηση των σχέσεων Γαλλίας-Τυνησίας παρά τη ριζική αναθεώρησή τους. Τα κεντρικά μοτίβα παρέμειναν σταθερά, ενώ μια πιο ιδεαλιστική ρητορική αποτέλεσε ναι μεν αντικείμενο διαλόγου, αλλά μόνο μέχρι το τέλος του δημοκρατικού μετασχηματισμού της Τυνησίας (Krüger & Stahl, 2018, σ. 214).

4.2.4 Η κρίση στη Λιβύη

Ο Πρόεδρος Sarkozy, υποστήριξε την πλευρά της αντιπολίτευσης της Λιβύης και επέλεξε τη στρατιωτική επέμβαση. Αυτό αποτέλεσε πλήγμα για τον Gaddafi, ο οποίος εθεωρείτο πιστός φίλος της Γαλλίας και πιστεύεται ότι χρηματοδότησε κρυφά την εκλογική εκστρατεία του Sarkozy το 2007 (Koszel, 2014, σ. 72).

Πιο συγκεκριμένα, η αρχική απάντηση της Γαλλίας στο ξέσπασμα βίας στη Λιβύη στις 15 Φεβρουαρίου ήταν προσεκτική. Όταν ρωτήθηκε για αναφορές περισσότερων από 200 θανάτων σε μια εβδομάδα μάχης, ο Laurent Wauqiez του γαλλικού Υπουργείου Εξωτερικών, δήλωσε ότι «η πραγματική μας ανησυχία είναι να διασφαλίσουμε την ασφάλεια των Γάλλων πολιτών στη Λιβύη» και ότι, αν και η βία της κυβέρνησης της Λιβύης ήταν «απαράδεκτη, η Γαλλία δεν θα επέμβει». Μέχρι τις 19 Μαρτίου, η κυβέρνηση του Sarkozy είχε στραφεί προς την εντελώς αντίθετη κατεύθυνση: ήταν η πρώτη χώρα που συμμετείχε σε στρατιωτική επέμβαση ενάντια στο καθεστώς του Gaddafi (Davidson, 2013, σ. 314). Στο σημείο αυτό επομένως, τίθεται το ερώτημα ποιοι ήταν οι λόγοι μεταστροφής της εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας, που την οδήγησαν στη στρατιωτική επέμβαση.

Ο Davidson (2013, σελ. 310), προσπάθησε να ερμηνεύσει τους λόγους που οδήγησαν τον Sarkozy να παρέμβει στην κρίση της Λιβύης του 2011. Κατέληξε ότι οι λόγοι που ενέπλεξαν την Γαλλία στις επιχειρήσεις ήταν: α) η ευθύνη για προστασία, β) ο φόβος των μεταναστευτικών ροών, γ) η προσπάθεια ανάκτησης του κύρους της χώρας και δ) η υποστήριξη της κοινής και πολιτικής γνώμης στο εσωτερικό της χώρας.

Αναλύοντας τα ανωτέτω, θα λέγαμε ότι η Γαλλία θεώρησε πως ο κανόνας της «ευθύνης για προστασία» εφαρμόστηκε στην υπόθεση της Λιβύης. Στις 23 Φεβρουαρίου, ο Sarkozy δήλωσε ότι η «βίαιη και αιματηρή» καταστολή των πολιτών της κυβέρνησης Καντάφι ήταν «επαναστατική». Τρεις ημέρες αργότερα, ο Πρέσβης της Γαλλίας στον ΟΗΕ, Gerard Araud, χαρακτήρισε την καταστολή της κυβέρνησης Καντάφι «βάναυση και αιματηρή» και σημείωσε ότι «ενδέχεται να έχουν διαπραχθεί εγκλήματα κατά

της ανθρωπότητας». Στις 8 Μαρτίου ο πρώην πρέσβης της Γαλλίας στη Λιβύη υπενθύμισε στην Εθνοσυνέλευση τη σφαγή του καθεστώτος Καντάφι το 1996, σε περισσότερους από 1.200 κρατούμενους σε φυλακή της Τρίπολης. Στις 24 Φεβρουαρίου, το γαλλικό υπουργείο Εξωτερικών ζήτησε αποστολή των Ηνωμένων Εθνών στη Λιβύη, για την αξιολόγηση του μεγέθους των εγκλημάτων που διαπράχθηκαν και κυρίως τη διερεύνηση πιθανών εγκλημάτων κατά της ανθρωπότητας.

Παράλληλα, η μεταναστευτική απειλή στα σύνορα της Γαλλίας, από τους πρόσφυγες της Λιβύης, ήταν εξίσου σημαντικός προσδιοριστικός παράγοντας. Καθώς εξαπλώθηκε η βία στη Λιβύη, αυξήθηκαν οι ανησυχίες των Γάλλων αξιωματούχων για αθρόα μετανάστευση. Σε συνέντευξη Τύπου της 25^{ης} Φεβρουαρίου, ο Sarkozy εξέφρασε την ανησυχία του για τις αποσταθεροποιητικές συνέπειες των μεταναστών προς τα σύνορα της Τυνησίας και της Αιγύπτου, ενώ τον επόμενο μήνα, αναφέρθηκε στον κίνδυνο στροφής των μεταναστών στην άλλη μεριά της Μεσογείου.

Αδιαμφισβήτητα, η κυβέρνηση του Sarkozy προσπάθησε να διατηρήσει το κύρος της Γαλλίας. Οι Γάλλοι διπλωμάτες εξηγούν τον ηγετικό ρόλο της χώρας τους στην κρίση της Λιβύης, όπως καθοδηγείται από την ιστορική θέση επιρροής τους στην αφρικανική ήπειρο. Αυτή η ιστορική θέση, οδήγησε στην προσδοκία ότι η Γαλλία θα ενεργήσει στη συγκεκριμένη περιοχή. Από τον Μάρτιο του 2011, η θέση επιρροής της Γαλλίας στην Αφρική, είχε αποδυναμωθεί από την αποτυχία της να παρέμβει στην Αίγυπτο και στην Τυνησία. Η επέμβαση στη Λιβύη, φάνταζε για τον Sarkozy ως απόλυτη ευκαιρία να ανακτήσει η Γαλλία το κύρος της στη Βόρεια Αφρική, μια περιοχή σημαντική για την οικονομία και την ασφάλειά της Γαλλίας. Γάλλοι αξιωματούχοι πίστευαν ότι μια χαμηλού κόστους αεροπορική παρέμβαση, θα μπορούσε να αποτρέψει το καθεστώς του Gaddafi.

Μεγάλη βαρύτητα στην απόφαση της ανάμειξης στη Λιβύη, είχε η υποστήριξη του κοινού και της αντιπολίτευσης. Καθώς η επεμβατική πολιτική στη Λιβύη ήταν δημοφιλής στο γαλλικό κοινό, ενώ και το Σοσιαλιστικό Κόμμα της αντιπολίτευσης, ήταν υπέρ της επιθετικής αντίδρασης στην κρίση της Λιβύης, ο Sarkozy γνώριζε ότι η παρέμβαση στη Λιβύη δεν θα είχε εκλογικό

κόστος. Για παράδειγμα, στις 27 Φεβρουαρίου, η αντιπολίτευση ανακοίνωσε την συμμετοχή της σε ζώνη απαγόρευσης πτήσεων.

Ο Bucher et al. (2013, σ. 527) στη δική του έρευνα σχετικά με τα αίτια παρέμβασης της Γαλλίας στη Λιβύη, δίνει ιδιαίτερη έμφαση στην υποστήριξη της κοινής γνώμης. Αναφέρθηκε παραπάνω, ότι η γαλλική εξωτερική πολιτική λαμβάνει υπόψη της και επηρεάζεται από την κοινή γνώμη της χώρας. Έτσι αυτή και το δημοψήφισμα, δύναται να συντελέσουν στη διαμόρφωση της πολιτικής της Γαλλίας. Η κοινή γνώμη στην περίπτωση του Sarkozy για την κρίση στη Λιβύη διαμορφώθηκε υπό πέντε δυνάμεις (Bucher et al., 2013, σ. 527-528), οι οποίες έχουν ως εξής:

Το αποικιοκρατικό παρελθόν της Γαλλίας στην περιοχή: ο παράγοντας αυτός αναφέρεται στον ενεργό ρόλο της Γαλλίας ως πρώην αποικιακή δύναμη στο Μαγκρέμπ και την υποσαχάρια Αφρική. Με στρατιωτικές βάσεις σε διάφορες αφρικανικές χώρες, οι γαλλικές επαφές με τις πρώην αποικίες είναι μάλλον εντατικές. Η Γαλλία επίσης δεν δίστασε να παρέμβει (στρατιωτικά) στην εσωτερική πολιτική των πρώην αποικιών της. Οι στρατιωτικές της ενέργειες στο Μάλι το 2013, την Ακτή του Ελεφαντοστού το 2011 και το Τσαντ το 2008 είναι χαρακτηριστικά παραδείγματα.

Η ατζέντα του de Gaulle: οι Γάλλοι Πρόεδροι ακόμα και σήμερα κρίνονται και αξιολογούνται έναντι του de Gaulle, ο οποίος έθεσε τις έννοιες της «ανεξαρτησίας» και του «μεγαλείου» στην καρδιά της διεθνούς ατζέντας του, και ο οποίος έθεσε στο επίκεντρο της εξωτερικής πολιτικής τον ίδιο τον Πρόεδρο, παρακάμπτοντας συχνά το υπουργείο Εξωτερικών. Στη βάση αυτή, υπήρξε μια συνέχεια στην εξωτερική πολιτική, συμπεριλαμβανομένων και των Mitterrand και Sarkozy. Το τρίτο στοιχείο της πολιτικής που διαμόρφωσε ο de Gaulle αναφέρεται στον ακτιβισμό. Ο γαλλικός ακτιβισμός εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας στην Αφρική είναι ένα σύμβολο για το ενδιαφέρον της χώρας να αναγνωρίζεται η σημασία της διεθνώς, μάλλον ως ηγέτης σε διεθνείς οργανισμούς όπως το ΝΑΤΟ, η ΕΕ και τα Ηνωμένα Έθνη. Το ιδιαίτερο ενδιαφέρον για τις χώρες Μαγκρέμπ απορρέει από τις μακροπρόθεσμες επενδύσεις, την επιρροή και τις οικονομικές σχέσεις της με αυτές τις χώρες ως μέρος του αποικιακού του παρελθόντος. Λόγω των

ιστορικών δεσμών της με την Αφρική, η Γαλλία αναγνωρίζει ότι ο ακτιβισμός της είναι ο πιο ισχυρός που μπορεί να ασκήσει στη διεθνή σκηνή. Μέσω της ενεργού συμμετοχής στην επίλυση των συγκρούσεων, η Γαλλία προσπαθεί να ενισχύσει τους πολιτικούς της δεσμούς με τις ΗΠΑ, δείχνοντας τη δυνατότητα να χρησιμοποιήσει σκληρή δύναμη και να αυξήσει την αξία της Ευρώπης ως παγκόσμιου παράγοντα στη διεθνή σκηνή.

Η σχέση της Γαλλίας με το ΝΑΤΟ: ο συνδυασμός της διφορούμενης σχέσης της Γαλλίας με το ΝΑΤΟ και της δύναμη de frappe (η οποία εγγυάται την ανεξαρτησία και συμβολίζει το μεγαλείο) σήμαινε τη διατήρηση εκστρατευτικών δυνάμεων που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν για την προστασία των εθνικών συμφερόντων, ιδίως στην Αφρική. Η τέταρτη δύναμη αναφέρεται στον ακτιβισμό.

Η συμμετοχή της Γαλλίας στο Συμβούλιο Ασφαλείας: θεωρώντας τον εαυτό της ως μια μεγάλη δύναμη, η Γαλλία συνήθως διακατέχεται από μια αίσθηση υποχρέωσης στις διεθνείς υποθέσεις. Σύμφωνα με τον Χάρτη των Ηνωμένων Εθνών, το Συμβούλιο Ασφαλείας έχει «πρωταρχική ευθύνη για τη διατήρηση της διεθνούς ειρήνης και ασφάλειας» (άρθρο 24 παράγραφος 1). Ως μόνιμο μέλος, η Γαλλία χρησιμοποιεί αυτές τις υποχρεώσεις, όποτε θεωρεί ότι συμπίπτει με τα συμφέροντά της, ακόμη και στην ΕΕ. Η υπεροχή του Συμβουλίου Ασφαλείας δίνει επίσης στη Γαλλία το «δικαίωμα» να μην διαβουλεύεται σε μεγάλο βαθμό και να μην ανταλάσσει ζωτικές πληροφορίες με συμμάχους της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Γερμανίας. Το δικαίωμα επέμβασης σε τρίτες χώρες, είτε μέσω του ΟΗΕ είτε όχι, επομένως, ερμηνεύεται με βάση τα ανωτέρω.

Τα γεγονότα στη Λιβύη θα πρέπει να ερμηνευθούν και υπό το πρίσμα των σχέσεων Γερμανίας και Γαλλίας. Από την αρχή, η Γερμανία τάχθηκε υπέρ των μετασχηματισμών στη Βόρεια Αφρική. Ωστόσο, η πιο έντονη γαλλογερμανική διαμάχη αφορούσε τα γεγονότα στη Λιβύη. Ενώ η Γαλλία, το Ηνωμένο Βασίλειο και οι ΗΠΑ, τόσο εντός του ΝΑΤΟ, όσο και εκτός της συμμαχίας, παρείχαν ενεργό υποστήριξη σε οπλισμό και τρόφιμα στους αντάρτες που πολεμούσαν εναντίον του Gaddafi, η Γερμανία περιορίστηκε στην προσφορά ηθικής υποστήριξης και της βοήθειας που παρείχε μία ομάδα

Γερμανών αξιωματικών που εργάζονται στην εφοδιαστική αλυσίδα του ΝΑΤΟ. Η γερμανική διπλωματία υποστήριξε την αναστολή του εμπάργκο των Ηνωμένων Εθνών, για την προμήθεια όπλων για τους αντάρτες και τασσόταν υπέρ της ποινικής διαδικασίας που θα ξεκινήσει κατά του ηγέτη της Λιβύης ενώπιον του Διεθνούς Δικαστηρίου της Χάγης (Koszel, 2014, σ. 73).

4.2.5 Ζητήματα ενεργειακής πολιτικής

Από την ανάληψη της Προεδρίας από τον Emmanuel Macron, η Γαλλία επιδίωξε σταδιακά την ενίσχυση της επιρροής της στην ευρύτερη περιοχή της Μέσης Ανατολής και της Βόρειας Αφρικής, συμπεριλαμβανομένης και της Ανατολικής Μεσογείου, ιδίως καθώς το κενό από τη μειωμένη παρουσία της Ουάσιγκτον, φιλοδοξεί να καλύψει η Ρωσία και η Κίνα. Υπό τον Πρόεδρο Macron, το Παρίσι φαίνεται επίσης πιο πρόθυμο να ασκήσει εμπράκτως εξουσία στην περιοχή για να επιτύχει τους στόχους του. Σε αυτό το πλαίσιο, ο Macron φαίνεται να ακολουθεί τη φιλοδοξία του Nicolas Sarkozy, ο οποίος πρότεινε τη δημιουργία μιας Μεσογειακής Ένωσης - μια ιδέα που δεν υλοποιήθηκε, λόγω της έντονης αντίστασης από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ (ειδικά τη Γερμανία), της έλλειψης νομισματικών πόρων, αλλά κυρίως των γεγονότων της Αραβικής Άνοιξης.

Ωστόσο, είναι η Ανατολική Μεσόγειος που παρουσιάζει τη μεγαλύτερη ανησυχία για τους Γάλλους υπεύθυνους χάραξης πολιτικής. Η Γαλλία έχει από καιρό εκφράσει ανησυχίες για την αποφασιστικότητα της Τουρκίας να ενταχθεί στην ΕΕ, αλλά πλέον πιστεύει ότι η Άγκυρα έχει ξεκινήσει μια νεοϊμπεριαλιστική πολιτική που απειλεί όχι μόνο άλλα κράτη μέλη της ΕΕ, όπως η Ελλάδα και η Κύπρος, αλλά και τη συνοχή του ΝΑΤΟ. Η Γαλλία ανησυχεί για τον αποσταθεροποιητικό ρόλο της Τουρκίας στη Συρία, τον Λίβανο και το Ιράκ. Η συνέχιση της σύγκρουσης σε αυτές τις περιοχές θα μπορούσε να πυροδοτήσει μια νέα προσφυγική κρίση, την οποία ο Macron θα ήθελε να αποφύγει πριν από τις γαλλικές προεδρικές εκλογές το 2022.

Ωστόσο, περισσότερο από μια νέα εισροή πρόσφυγες, αυτό που τροφοδοτεί τη γαλλο-τουρκική αντιπαλότητα, είναι κυρίως η πολιτική ενέργειας και εξουσίας. Όπως και στη Λιβύη, η γαλλική Total λειτουργεί από κοινού με την ιταλική Eni, σε δραστηριότητες εξερεύνησης φυσικού αερίου και πετρελαίου, στην κυπριακή Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη (Athanasopoulos, 2020).

Το ενδιαφέρον για την αξιοποίηση των αποθεμάτων φυσικού αερίου της Ανατολικής Μεσογείου προκάλεσε αυξημένη συνεργασία μεταξύ Ελλάδας,

Κύπρου, Ισραήλ και Αιγύπτου, καθώς και βασικών ενεργειακών εταιρειών από την Ιταλία και τη Γαλλία. Αυτός ο όμιλος έχει αναπτυχθεί για να καλύψει την ίδια την Ιταλία, την Ιορδανία και την Παλαιστίνη, με αποκορύφωμα τη δημιουργία του Φόρουμ για το φυσικό αέριο της Ανατολικής Μεσογείου (EMGF) στο Κάιρο τον Ιανουάριο του 2019.

Απουσιάζει, ωστόσο, η Τουρκία παρά τους ισχυρισμούς της για σχετικά δικαιώματα, την τεράστια εγχώρια αγορά και τις δυνατότητες ως χώρα διέλευσης για τις εξαγωγές φυσικού αερίου της Ανατολικής Μεσογείου. Αυτός ο συνασπισμός έλαβε την υποστήριξη των Ηνωμένων Πολιτειών, των οποίων η σχέση με την Τουρκία ήταν επίσης τεταμένη.

Η τρέχουσα πολιτική της ΕΕ για την Ανατολική Μεσόγειο επικεντρώνεται στην «απαλή συγκράτηση» της Τουρκίας, όπως σηματοδοτείται από την καθιέρωση νέων κυρώσεων στη χώρα τον Φεβρουάριο του 2020. Τα μέτρα αυτά ήρθαν κατόπιν αιτήματος της Κύπρου, της Ελλάδας, της Γαλλίας και της Ιταλίας σε μια προσπάθεια να περιορίσουν τις αποστολές γεώτρησης της Τουρκίας. Αυτή η δυναμική τονίστηκε περαιτέρω τον Μάιο του 2020 σε κοινή δήλωση της Κύπρου, της Γαλλίας, της Ελλάδας, της Αιγύπτου και των ΗΑΕ, η οποία προέτρεψε την Τουρκία να σεβαστεί πλήρως την κυριαρχία και τα κυριαρχικά δικαιώματα όλων των κρατών στις θαλάσσιες ζώνες τους στην ανατολική Μεσόγειο, καταδικάζοντας παράλληλα έντονα τη στρατιωτική παρέμβαση της Τουρκίας στη Λιβύη (Aydıntaşbaş et al., 2020).

Η αποφασιστική προσέγγιση της Τουρκίας στην Ανατολική Μεσόγειο - όπου στέλνει επανειλημμένα το σεισμικό ερευνητικό σκάφος «Oruc Reis» και την πλατφόρμα γεωτρήσεων «Yavuz», σε περιοχές όπου η Ελλάδα έχει αξιώσεις στην υφαλοκρηπίδα και η Κύπρος διεκδικεί τα κυρίαρχα δικαιώματα της ΑΟΖ - απειλεί τα γαλλικά εμπορικά συμφέροντα.

Θα πρέπει επίσης να σημειωθεί ότι η Γαλλία έχει εκφράσει έντονο ενδιαφέρον για να γίνει μόνιμο μέλος του νεοσύστατου, Φόρουμ East Med Gas (EMGF) με έδρα το Κάιρο, το οποίο περιλαμβάνει την Αίγυπτο, το Ισραήλ, την Ελλάδα, την Κύπρο, την Ιορδανία και την Παλαιστινιακή Αρχή, αλλά όχι την Τουρκία.

Παράλληλα, το Παρίσι, προσπαθεί με πυγμή να συμπαρασύρει τους εταίρους του στην ΕΕ, να αρχίσουν να σκέφτονται πιο σοβαρά το ενδεχόμενο επιβολής σοβαρών κυρώσεων κατά της Άγκυρας, εάν δεν αλλάξει άρδην την αποσταθεροποιητική συμπεριφορά της (Athanasopoulos, 2020).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5ο : ΠΡΟΟΠΤΙΚΕΣ

Ήδη από τις αρχές του 19ου αιώνα όπως διαφαίνεται και με την εκστρατεία του Ναπολέοντα Βοναπάρτη στην Αίγυπτο, η Γαλλία επεκτείνει το ζωτικό της χώρο και τείνει να διατηρεί μια περίπλοκη σχέση με χώρες στις νότιες ακτές της Μεσογείου. Οι αρχική μορφή αυτών των σχέσεων χαρακτηριζόταν από την επιβολή της παρουσίας της με βία, μέσω αποικισμού, προτεκτοράτων ή στρατιωτικών περιπετειών. Η διακρατική όμως οικονομικοτεχνική και όχι μόνο αλληλεξάρτηση και οι συσχετισμοί δυνάμεων στο διεθνές σύστημα, τροποποίησαν τις πολιτικές της Γαλλίας στην Ανατολική Μεσόγειο και προσέδωσαν σε αυτές τις στρατηγικές, πολύπλοκο χαρακτήρα. Σε έκαστη περίπτωση, ο τελικός επιθυμητός της στόχος, είναι η διατήρηση μίας ηγετικής παρουσίας και φυσικά να παραμείνει «εξαιρετική» (Daguzan, 2009, σ. 387).

Στο πλαίσιο αυτό, το βασικό ερώτημα που τίθεται και χρήζει απαντήσεως είναι ποια είναι η επιδίωξη της Γαλλίας στην Ανατολική Μεσόγειο. Μετά τη συνάντηση «Med7» του Σεπτεμβρίου στην Κορσική (Γαλλία, Ελλάδα, Ιταλία, Κύπρος, Μάλτα, Ισπανία και Πορτογαλία), ο Πρόεδρος Macron αναφέρθηκε στην ανάγκη για «Pax Mediterranea», με ταυτόχρονη επισήμανση στις επεκτατικές βλέψεις της Άγκυρας, με χρήση της ναυτικής της δυνάμεως προς επιβολή νέας τάξης στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Είναι εμφανές ότι η Γαλλία επιζητά να της αποδοθούν τα εύσημα για μια περισσότερο ενοποιημένη εξωτερική πολιτική της ΕΕ, η οποία θα βασίζεται στην στρατηγική αυτονομία. Η πολυδιακυρηγμένη άποψη των Γάλλων είναι ότι, η ΕΕ πρέπει να αναλάβει επιτέλους ηγετικό ρόλο στην γειτνιάζουσα με τα σύνορά της περιοχή, αλλά και στην ευρύτερη γειτονιά της, καθώς δεν είναι αποδεκτό να αφήσει χώρες όπως η Τουρκία - αλλά και η Ρωσία και η Κίνα - να αυξήσουν τη σφαίρα επιρροής τους.

Ωστόσο, ο Macron εμφανίζεται μόνος του σε αυτήν την προσπάθεια, καθώς τα περισσότερα κράτη μέλη της ΕΕ επικεντρώνονται επί του παρόντος στην καταπολέμηση του Covid-19 και στον οικονομικό του αντίκτυπο. Η καγκελάριος Merkel επίσης δε φαίνεται να συμμερίζεται τις γαλλικές φιλοδοξίες (Athanasopoulos, 2020).

Η Γαλλία διαθέτει όλα τα απαραίτητα στοιχεία (οικονομία/ΑΕΠ, στρατιωτικές δυνατότητες και εμπειρίες, αποικιακή κληρονομιά) για να αυξήσει, ακόμη περισσότερο το σχετικό πολιτικό βάρος της στη Μεσόγειο, ιδίως συνδυάζοντας τα στοιχεία αυτά με την ισχυρή διπλωματία της, εντός και εκτός της ΕΕ, αλλά και τη συνεργασία της με το ΝΑΤΟ. Για παράδειγμα, για να εδραιώσει την παρουσία της στα ύδατα της Μεσογείου, η Γαλλία παρουσίασε πρόσφατα τις δυνατότητές της σε κοινές ναυτικές ασκήσεις με εταίρους του ΝΑΤΟ, όπως PEAN 2019 ή MEDOUSA 2020.

Το Παρίσι επιδιώκει να διαδραματίσει ηγετικό ρόλο σε μία νέα ευρωπαϊκή αρχιτεκτονική ασφάλειας, που αποσκοπεί μεταξύ άλλων και στην επίτευξη υψηλότερου βαθμού ανεξαρτησίας από τις Ηνωμένες Πολιτείες, αλλά και σε περαιτέρω εμβάθυνση των σχέσεων με χώρες της ΕΕ. Έτσι αναλαμβάνει ηγετικό ρόλο στην ΕΕ, επιδιώκοντας την επιβολή κυρώσεων στην Τουρκία, υπερσκελίζοντας την αντίθετη βούληση της Γερμανίας. Στηρίζοντας την Ελλάδα στην διαμάχη με την Τουρκία, ένεκα των Διεθών Συνθηκών, λαμβάνει την απαιτούμενη για επέμβαση νομιμοποίηση, δημιουργώντας επιπροσθέτως την εικόνα του Υπερασπιστή του Δικαίου, του Νόμου και της Τάξης.

Τούτο, καθίσταται ιδιαίτερα εμφανές στην Ελλάδα, αλλά και στους διεθνείς δρώντες, με την ενίσχυση και παροχή αποτελεσματικής στρατιωτικής βοήθειας ενάντια στην τουρκική απειλή, ενώ παράλληλα ηγείται της παρουσίας στο Σαχέλ, όπου ζητά μεγαλύτερη συμμετοχή άλλων Ευρωπαίων παραγόντων (Villegas, 2020, σ. 9).

Παράλληλα επιτυγχάνει την βελτιστοποίηση της εσωτερικής της εικόνας, επιφέροντας εργασία και οικονομικό πλούτο στο γαλλικό λαό μέσα από σύναψη εξοπλιστικών συμμαχιών και προγραμμάτων, επαυξάνοντας τις κοινωνικές παροχές, και αυξάνοντας την συνοχή σε μια δύσκολη χρονικά περίοδο λόγω των θρησκευτικοκοινωνικού χαρακτήρα αναταράξεων.

Η Γαλλία μέσα από την συμφωνία ισχυροποίησης της συμμαχίας με την Ελλάδα, επιπροσθέτως των προαναφερθέντων, δύναται σε ενδεχόμενη σύγκρουση με την Τουρκία, να προωθήσει βιομηχανικά προϊόντα, ωθώντας την οικονομία αυτής σε περαιτέρω ανάπτυξη, ενώ παράλληλα δεσμεύει τις

συμβάλλουσες στη συμφωνία χώρες (Ελλάδα-Κύπρο) να συμμετέχουν πιο έμπρακτα και ενεργά σε δικές τις πολεμικές ή μη επιχειρήσεις (ΜΑΛΙ).

Επιπροσθέτως, προασπιζόμενη στην ουσία τις δικές της οικονομικές επιχειρήσεις (γαλλικές πετρελαιοπαραγωγικές εταιρείες) στην Ανατολική Μεσόγειο, χωρίς να επιφορτίζεται το συνολικό συγκρουσιακό κόστος με την Τουρκία, λαμβάνει το δικαίωμα της συμμετοχής στην αποκομιδή επιπλέον ωφέλους από την διαβλεπόμενη ήττα της Τουρκίας.

Δυστυχώς όμως, η Ευρώπη, υπολείπεται των περιστάσεων και αδυνατεί να υποστηρίξει επιχειρήσεις σταθεροποίησης μεγάλης κλίμακας σε μια μόνο χώρα - είτε πρόκειται για τη Λιβύη, τη Συρία, ή ένα μελλοντικό κράτος - χωρίς σημαντική αμερικανική βοήθεια αφού δεν διαθέτει τις απαιτούμενες στρατιωτικές δυνατότητες (Chivvis & Fishman, 2017, σ. 13).

Διαπιστώνεται λοιπόν, ότι η Γαλλία θα συνεχίσει να επιδιώκει την επίτευξη των συμφερόντων της στην Ανατολική Μεσόγειο, στη βάση των αρχών που προσδιόρισε ο de Gaulle, των αρχών του Συμβουλίου Ασφαλείας, αλλά και ειδικότερα της χρήσης πολιτικοοικονομικοκοινωνικών εργαλείων που εντάσσονται στο πλαίσιο της μαλακή δύναμης.

Ωστόσο, δεν θα πρέπει να υποβαθμιστεί και να παραβλεφθεί ο υπονομευτικός, ρόλος της Γερμανίας στην προσπάθεια της Γαλλίας να ενισχύσει τη θέση της στη διεθνή σκηνή και να διεκδικήσει ζωτικά για εκείνη συμφέροντα μέσα και από συμμαχίες, αλλά και κυρίως από την παρουσία της στην Ανατολική Μεσόγειο. Τούτο είναι απόλυτα κατανοητό, καθώς η Γερμανία διακατέχεται από το σύνδρομο του φοβικού ηγέτη που ανησυχεί για ενδεχόμενη απώλεια της ηγεσίας του. Άλλωστε οι γερμανικές πολιτικές διαχείρισης της ΕΕ, έχουν ήδη προκαλέσει πολλάκις την δυσφορία κρατών μελών αναφορικά με κοινά δυσεπίλυτα προβλήματα (οικονομία, μεταναστευτικό) και η ανάδειξη ενός νέου ηγέτη με πληθώρα δυνατοτήτων, επιφέρουν διχογνωμία και διαφοροποίηση στις πολιτικές της Ευρώπης. Έτσι, οι αποτυχίες της γαλλικής πολιτικής στη Μεσόγειο καταδεικνύουν την αδυναμία εφαρμογής ¨εθνικής¨ μεσογειακής πολιτικής από την Ευρώπη. Φαντάζει επιβεβλημένος λοιπόν ένας μηχανισμός για τη δημιουργία

συμπληρωματικών εθνικών πολιτικών, μέσα από την αξιοποίηση πόρων και προσεγγίσεων που σχετίζονται με τη Μεσόγειο, μεταξύ των κρατών μελών και άλλων ευρωπαϊκών φορέων, για την εξυπηρέτηση του κοινού συμφέροντος (Henry, 2012, σ. 414). Στη βάση αυτή, υποστηρίζεται ότι ένας συνδυασμός γαλλικής ηγεσίας, ενσωματωμένης σε συντονισμένη ευρωπαϊκή συνεργασία, ενδεχομένως θα μπορούσε να οδηγήσει προς αυτήν την κατεύθυνση και σε αυτό θα πρέπει να εστιάσει περισσότερο η Γαλλία.

Ωστόσο, ο Macron, αν και κινούμενος σε μια φιλοευρωπαϊκή πλατφόρμα, είναι πολύ πιο συγκεκριμένος για τις ενδοκοινοτικές υποθέσεις, όπως η διακυβέρνηση της ευρωζώνης και η μεταναστευτική πολιτική, σε σύγκριση με την ευρωπαϊκή του φιλοδοξία για την εξωτερική πολιτική (Rapnouil, 2018, σελ. 27). Η μη σαφής εικόνα της Γαλλίας, για τις ενέργειές της στο πεδίο της εξωτερικής πολιτικής, υπό το πρίσμα ενός σαφούς οράματος, αποτέλεσε και στο παρελθόν αιτία αποτυχιών, όπως καταδείχθηκε και από την προηγηθείσα ανάλυση.

Επιπρόσθετα, μια ανησυχητική πτυχή της γαλλικής μεσογειακής πολιτικής είναι ο υπερβολικός αντίκτυπος των εσωτερικών πολιτικών ζητημάτων και οι συνέπειές τους στις διεθνείς σχέσεις. Οι «λαϊκιστικές» ομιλίες του Sarkozy κατά της μετανάστευσης και του Ισλάμ έχουν συμβάλει σε αυτό. Η περιγραφή του για την αντιπαράθεση μεταξύ Ισλάμ και Δύσης ως μείζονα πρόκληση της διεθνούς πολιτικής, αποτέλεσαν μία στροφή στον γαλλικό λόγο εξωτερικής πολιτικής, με κίνδυνο ενοποίησης του αντιδυτικού συναισθήματος μεταξύ των αραβικών λαών που πρόσφατα υπέστησαν αλλαγή καθεστώτος (Henry, 2012, σ. 413). Ο Macron καλείται να διαχειριστεί και αυτό το ζήτημα που έχει απασχολήσει σε σημαντικό βαθμό την εσωτερική πολιτική σκηνή, επιδεικνύοντας προς το παρόν την απαιτούμενη πυγμή.

Επομένως, είναι ανάγκη η Γαλλία να σχεδιάσει μία σαφή στρατηγική εξωτερικής πολιτικής στη βάση: α) όλων εκείνων που συνθέτουν την ιστορικά διαμορφούμενη εξωτερική της πολιτική, δηλαδή σε εθνικό επίπεδο (αρχές του de Gaulle, εσωτερική κοινή γνώμη), β) της πληροφόρησής της για την εσωτερική κατάσταση που επικρατεί στα κράτη ενδιαφέροντός της στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου (έπειτα από το παράδειγμα της ελλιπούς

πληροφόρησης για την κατάσταση στην Τυνησία), γ) των διεθνών συσχετισμών που μπορούν να προκαλέσουν συγκρούσεις και αλλαγή δυνάμεων στη διεθνή σκηνή (όπως απόσυρση της Αμερικής από την περιοχή και ενδεχόμενη επιρροή Ρωσίας και Κίνας).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 6ο : ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Από τον Δεύτερο Παγκόσμιο Πόλεμο και μετά, η Γαλλία διαδραματίζει ηγετικό διεθνή ρόλο, μετατρεπόμενη από μια μεγάλη αποικιακή δύναμη σε ισχυρό υποστηρικτή της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης, αλλά και της ευρύτερης διεθνούς συνεργασίας. Ως πρώην αποικιακή δύναμη επιδεικνύει ενδιαφέρον και αισθάνεται ιδιαίτερο δεσμό με τις χώρες της Βορείου Αφρικής. Ιδίως μετά τη Διακήρυξη της Βαρκελώνης του 1995, η Γαλλία προσπάθησε να ενισχύσει την πολιτική της στην Ανατολική Μεσόγειο, στη βάση διαφόρων παραγόντων: α) της ευθύνης της για την προστασία και την παρέμβαση σε χώρες με τις οποίες συνδέεται βάσει του αποικιοκρατικού της παρελθόντος, β) των αρχών της ασκούμενης εξωτερικής πολιτικής, ήδη από την εποχή του de Gaulle (ανεξαρτησία, μεγαλείο, ακτιβισμός, παρουσία), γ) της 'ανεξάρτητης συνεργασίας' της με το ΝΑΤΟ, δ) της ΕΕ και κυρίως της συνεργατικής της σχέσης με τη Γερμανία, δεδομένου ότι η Γαλλία θεωρεί την ανάπτυξη μιας ανεξάρτητης ευρωπαϊκής αμυντικής ικανότητας, ως πυλώνα για την ενίσχυση της ευρωπαϊκής ασφάλειας, ε) της χρήσης μαλακής ισχύος, στ) της κοινής γνώμης στο εσωτερικό της χώρας, καθώς η εξωτερική πολιτική στην περίπτωση της Γαλλίας αποτελεί μάλλον θέμα δημόσιας και πολιτικής συναίνεσης.

Διαχρονικά η Γαλλία εμφάνιζε, στη γαλλική (και κατ' επέκταση και στην παγκόσμια) ιστορία, επεκτατικές τάσεις ήδη από την εποχή του Ναπολέοντα με την εκστρατεία του στην Αίγυπτο. Οι επεκτατικές τάσεις της Γαλλίας συνεχίστηκαν και τον επόμενο αιώνα μέσω της αποικιοκρατίας, κυρίως στην Αφρική. Αυτό συνετέλεσε και στη διατήρηση του γαλλικού ενδιαφέροντος για τις χώρες της Αφρικής. Αυτή η πολιτική της Γαλλίας έχει αναφερθεί ως «Françafrique» και ουσιαστικά χαρακτηρίζει τις οικονομικές, στρατιωτικές και πολιτικές σχέσεις της Γαλλίας με τις πρώην αποικίες της στην Αφρική. Οι ειδικές αυτές σχέσεις της Γαλλίας, που έχουν την απαρχή τους στην περίοδο της Γαλλικής Αποικιακής Αυτοκρατορίας από τον ύστερο Μεσαίωνα, αποτελούν έναν σημαντικό παράγοντα του ενδιαφέροντος που δείχνει για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Έκτοτε, θα μπορούσε κανείς να ισχυριστεί ότι η Γαλλία αποζητά τον ρόλο του «προστάτη» αυτών των περιοχών, νοιώθοντας υπεύθυνη για τις εξελίξεις και τα τεκταινόμενα σε αυτές. Αυτό έγινε εμφανές από το παράδειγμα της Τυνησίας, αλλά και τους στόχους του Sarkozy στο πλαίσιο της Ένωσης για τη Μεσόγειο. Η συγκεκριμένη πρωτοβουλία αναδεικνύει ποικίλους ακόμη παράγοντες για το ενδιαφέρον της Γαλλίας για την περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Έτσι η Γαλλία επιζητά την διεθνή παρουσία καθώς και ενεργό ρόλο στην παγκόσμια σκηνή και προς τούτο χρησιμοποιεί την Ευρωπαϊκή Ένωση ως όχημα για να την εξασφαλίσει. Οι πρωτοβουλίες της Γαλλίας διεξάγονταν εντός της Ευρωπαϊκής Ενώσεως, με παράλληλή απόδοση εμφατικής σημασίας στη σχέση της με την Γερμανία. Ωστόσο, τα τελευταία χρόνια πρωτοβουλίες, όπως το Summit of the Two Shores φαίνεται να διαφοροποιούνται από τον προσανατολισμό αυτόν. Ενδεχομένως σηματοδοτείται έτσι η απόφαση της Γαλλίας να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στην περιοχή χωρίς να ενεργεί στο όνομα της Ευρωπαϊκής Ένωσης ή στο πλαίσιο αυτής. Επίσης, αυτό ίσως να ερμηνεύεται και από το γεγονός ότι η Γαλλία θέλει να διαφοροποιηθεί από την γερμανική Ευρωπαϊκή Ένωση και κυρίως τη Γερμανία, της οποίας οι προθέσεις δε συμβαδίζουν πάντοτε με τις αντίστοιχες γαλλικές, όπως καταδείχθηκε και από την κίνηση για την Ένωση για τη Μεσόγειο.

Η διαφοροποίηση αυτή στην γαλλική εξωτερική πολιτική έναντι της αντίστοιχης γερμανικής έγκειται στο γεγονός της αντιμέτωπης διαφορετικών κινδύνων στην Ανατολική Μεσόγειο. Οι φόβοι της Γαλλίας για αυξημένες μεταναστευτικές ροές στη χώρα, ακολούθως της λιβυκής κρίσης, μπορούν να επιβεβαιώσουν αυτήν την υπόθεση. Πλην των παραπάνω, μεταξύ των δύο χωρών υπάρχουν τρεις ακόμα σημαντικές διαφορές που προσδιορίζουν τον τρόπο με τον οποίον ενεργεί η Γαλλία σε επίπεδο εξωτερικής πολιτικής: α) η σχέση της Γαλλίας με το ΝΑΤΟ υπό το ιδιότυπο καθεστώς της συμμετοχής, αλλά και της ανεξαρτησίας, β) η λήψη αποφάσεων εξωτερικής πολιτικής σχεδόν εξ ολοκλήρου από τον Πρόεδρο, ή τουλάχιστον με πολύ μεγάλη

ευθύνη του, γ) ο μεγάλος ρόλος που διαδραματίζει η κοινή γνώμη της Γαλλίας.

Η διεύρυνση που επιζητεί η Γερμανία αλλά και οι πολύ καλές σχέσεις της Γερμανίας με την Τουρκία, αποτελούν έναν ακόμη σημαντικό παράγοντα, που καθορίζει την εξωτερική πολιτική της Γαλλίας και που συχνά τη διαφοροποιεί από τη Γερμανία, ακόμα και εντός της Ευρωπαϊκής Ένωσης. Η Γαλλία δεν έχει θετική στάση απέναντι στην ένταξη της Τουρκίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση, ενώ συνολικά τηρεί μία πιο επιφυλακτική στάση απέναντι στη διεύρυνση που επιθυμεί η Γερμανία στην περιοχή των Βαλκανίων. Η επιφύλαξη αυτή απορρέει τόσο από το γεγονός ότι η Γαλλία υποστήριζε διαχρονικά περισσότερο την εμβάθυνση από τη διεύρυνση, όσο και από το γεγονός ότι οι χώρες αυτές είναι μάλλον περισσότερο φιλικά προσκείμενες στη Γερμανία («χώρες δορυφόροι»). Επομένως, ως αντίβαρο προς αυτή την διεύρυνση που επιθυμεί η Γερμανία προς τα Βαλκάνια, η Γαλλία επιθυμεί μία ισχυρότερη παρουσία προς την Ανατολική Μεσόγειο.

Τέλος ένας εξίσου σημαντικός παράγοντας που διαδραματίζει κρίσιμο ρόλο στην εξωτερική πολιτική της Γαλλίας είναι ο ενεργειακός. Η Γαλλία καλείται να διασφαλίσει ζωτικά συμφέροντα στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου στο πλαίσιο της ενεργειακής εξωτερικής της πολιτικής για την αξιοποίηση των αποθεμάτων φυσικού αερίου. Αυτός είναι και ένας ακόμη λόγος για την επιφύλαξη της Γαλλίας απέναντι στη στάση της Τουρκίας σε αντίθεση με την Ευρωπαϊκή Ένωση που υιοθετεί μία πιο μετριοπαθή στάση «χαλαρούς συγκράτησης».

Συνολικά, η εξωτερική πολιτική της Γαλλίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, προσδιορίζεται και καθοδηγείται, από ένα σύνολο παραγόντων που αφορούν, τόσο την αποικιοκρατική της ιστορία στην περιοχή και τις βασικές αρχές της ως έθνος και διαμορφώθηκαν ήδη από τον de Gaulle, όσο και από παράγοντες που διαμορφώθηκαν αργότερα, όπως ο φόβος των μεταναστευτικών ροών και η αξιοποίηση των ενεργειακών κοιτασμάτων. Ως εκ τούτου, η Γαλλία είναι αποφασισμένη να διαδραματίσει ενεργό και σημαντικό ρόλο στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου και οι ενέργειές της στο πεδίο

της εξωτερικής πολιτικής κινούνται προς την κατεύθυνση της συνεχούς και ενισχυμένης παρουσίας της στην περιοχή αυτή.

Ωστόσο, από την προηγηθείσα ανάλυση, διαπιστώθηκε πως παρά τις πρωτοβουλίες της Γαλλίας στην Ανατολική Μεσόγειο, αυτή δεν έχει επιτύχει να αναδειχθεί ηγέτης στην περιοχή. Υπήρξαν αρκετές παρελθούσες αποτυχίες, που ενδεχομένως να αιτιολογούνται εν μέρει μέσα από την έλλειψη οράματος, τον μη σαφή σχεδιασμό συγκεκριμένης εξωτερικής πολιτικής, την έλλειψη πλήρους ενημέρωσης για τα διεθνή τεκταινόμενα, την μεγάλη εμπλοκή της κοινής γνώμης σε ζητήματα εξωτερικής πολιτικής, με αποτέλεσμα να μην είναι δυνατή η εφαρμογή συγκεκριμένων ενεργειών με θετικό αποτέλεσμα. Η έλλειψη συνταύτισης και κοινού προσανατολισμού με τη Γερμανία αποτελεί έναν ακόμη λόγο για την μερική αποτυχία της εδραίωσης της θέσης της Γαλλίας στην Ανατολική Μεσόγειο.

Ο Macron καλείται να διαχειριστεί αρκετά ζητήματα, όπως η αποσταθεροποιητική πολιτική της Τουρκίας στην περιοχή, οι συνεχείς ανακατατάξεις στις χώρες του Μαγκρέμπ, οι ενεργειακές συμφωνίες, η αντίθεση του Βερολίνου στις πολιτικές προώθησης της εξωτερικής πολιτικής της ΕΕ στη Μεσόγειο, οι ιστορικές της σχέσεις με τις χώρες της Βόρειας Αφρικής, το μέλλον της σχέσης της με την μεταBrexit Βρετανία στο πλαίσιο εμπορικής συμφωνίας ΕΕ και Μεγάλης Βρετανίας.

Επομένως η Γαλλία χρειάζεται ένα σαφές όραμα που θα καθοδηγήσει τις ενέργειές της στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, μέσα από τη διαμόρφωση κατάλληλων συμμαχιών.

Πέραν των συμμαχιών αυτών, η Γαλλία θα πρέπει να προσδιορίσει επακριβώς το πώς επιθυμεί να κινηθεί σε μία περιοχή που χαρακτηρίζεται από συνεχείς γεωπολιτικές ανακατατάξεις και κυρίως αντικρουόμενα συμφέροντα. Η σχέση της Γαλλίας με τη Γερμανία στο πεδίο αυτό είναι καθοριστική. Εκτιμάται πως, εξαιτίας της ηγετικής θέσης της Γερμανίας στην Ευρωπαϊκή Ένωση και των σχέσεών της με την Τουρκία, η Γαλλία θα δυσκολευθεί αρκετά να εδραιώσει και να ισχυροποιήσει τη θέση της περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου. Αυτό που απαιτείται είναι η αποσαφήνιση των

στόχων και σκοπών στην περιοχή και το ποια επιθυμεί να είναι η θέση της στο μέλλον. Αυτό απαιτεί τόσο συμμαχίες, όπως προαναφέρθηκε, όσο και στρατηγικούς στόχους ώστε να διαμορφώσει τις κατάλληλες ενέργειες, αλλά και προορατικότητα και σωστή ανατροφοδότηση πληροφοριών για τα τεκταινόμενα στην περιοχή.

Τα στοιχεία αυτά φαίνεται να απουσιάζουν από την εξωτερική πολιτική της χώρας, τουλάχιστον στον βαθμό που θα της επιτρέψουν να πραγματοποιήσει τις επιθυμίες της. Η φιλοδοξία μάλλον είναι αυτή που εν τέλει καθοδηγεί τις ενέργειες της Γαλλίας στην περιοχή, ενώ αυτό που χρειάζεται είναι μία Realpolitik που θα είναι σύμφωνη με τις συνθήκες που επικρατούν στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου, αλλά και με τις συνθήκες που θα διαμορφωθούν στο μέλλον, σε βραχυπρόθεσμο, αλλά και μακροπρόθεσμο ορίζοντα.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Στην παρούσα εργασία, διερευνήσαμε την εξωτερική πολιτική της Γαλλίας στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου από το τέλος του Ψυχρού Πολέμου έως σήμερα.

Το συγκεκριμένο θέμα παρουσιάζει ιδιαίτερο ενδιαφέρον, δεδομένου του γεγονότος ότι η Γαλλία είναι μία χώρα με διαχρονικά σημαντική παρουσία στην περιοχή, αλλά και ένεκα του ρόλου που επιθυμεί να διαδραματίσει στο μέλλον.

Η Γαλλία ανέκαθεν επιδίωκε την ισχυροποίηση του ρόλου της στη Διεθνή σκακιέρα και ως εκ τούτου και στην Ευρωπαϊκή Ένωση. Η ανάληψη της ηγεσίας από την εξίσου ή και ανώτερη γεωπολιτικά και οικονομικά ισχυρή Γερμανία, περιόρισε τις βλέψεις της και εντέχνως την υποβάθμισε. Η εσωτερική ενδυνάμωση και η προαγωγή των εθνικών οικονομικών της συμφερόντων και σκοπών στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου αποτελούσε μονόδρομο.

Η επεκτατική πολιτική της Τουρκίας, τόσο προς τη Λιβύη όσο και προς την Ανατολική Μεσόγειο, οδήγησε την Γαλλία σε ισχυροποίηση των ήδη υπαρχόντων δεσμών με χώρες εντός και εκτός ΕΕ, των οποίων τα συμφέροντα πλήττονταν, σε μια περίοδο συνεχιζόμενης και επιτεινόμενης, από τους εσφαλμένους χειρισμούς της Γερμανίας, σε πληθώρα πολιτικών και οικονομικών θεμάτων, δυσφορία των Κρατών μελών της Ευρωπαϊκής Ένωσης και κυρίως του Ευρωπαϊκού Νότου.

Επιπρόσθετα, οι παρελθούσες σχέσεις της Γαλλίας με τις χώρες της Βόρειας Αφρικής, αλλά και τα φλέγοντα ζητήματα ενεργειακής πολιτικής θα συνεχίσουν να καθορίζουν σε ύψιστο βαθμό τις αποφάσεις της εν λόγω χώρας, στο πεδίο της εξωτερικής της πολιτικής στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου.

Προς αυτή την κατεύθυνση, η Γαλλία, προέβει στην ανάπτυξη και διενέργεια των πολιτικών εκείνων, που ανέκαθεν επιδίωκε και οι οποίες θα

την αναδείξουν και θα την κατοχυρώσουν, ως ισχυρό δρώντα στο Διεθνές Σύστημα, κυρίαρχη ηγέτιδα δύναμη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και θα συντελέσουν στην καθιέρωση της εξακολουθητικά επιζητούμενης στο χρόνο, ενιαίας πολιτικής ασφαλείας, στη βάση των δημοκρατικών γαλλικών αρχών και επιδιώξεων.

Συνήθη λάθη στην άσκηση της γαλλικής εξωτερικής πολιτικής ήταν η παράβλεψη σημαντικών υφιστάμενων γεγονότων, η λανθασμένη πληροφόρηση για τα τεκταινόμενα στην περιοχή, αλλά και η αδυναμία πρόβλεψης των μελλοντικών εξελίξεων.

Αναμένεται, η ανάληψη της ηγεσίας των Η.Π.Α. από τον Joe Biden να ενέχει πολλαπλές εναλλαγές στην έως σήμερα στάση των ΗΠΑ στην περιοχή, σε συνδυασμό με τις σχέσεις της χώρας με το ΝΑΤΟ, την Τουρκία, αλλά και την Κίνα.

Το ζήτημα των ισορροπιών ισχύος στην περιοχή της Ανατολικής Μεσογείου είναι ένα εξαιρετικά ενδιαφέρον θέμα προς επιπρόσθετη μελλοντική διερεύνηση, αφενός μεν λόγω των συνεχών μετασχηματισμών στην περιοχή και αφετέρου δε λόγω της εισόδου και νέων «παικτών», όπως η Κίνα, στο πλαίσιο της θαλάσσιας στρατηγικής της τον 21^{ο} αιώνα υπό το πρίσμα των ενεργειακών αποθεμάτων και των ενεργειακών εταιρειών. Επομένως, μία μελλοντική εργασία θα μπορούσε να εξετάσει αυτούς τους νέους συσχετισμούς που διαμορφώνονται. Ως εκ τούτου, η διενέργεια επισταμένης μελλοντικής έρευνας στο πεδίο αυτό είναι επιβεβλημένη, προκειμένου να διερευνηθούν πιθανοί έτεροι παράγοντες επηρεασμού της εξωτερικής πολιτικής της Γαλλίας στον χώρο της Ανατολικής Μεσογείου ή /και επικαιροποίηση των υπαρχόντων δεδομένων.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Adamo, K., & Garonna, P. (2009). Euro–Mediterranean integration and cooperation: prospects and challenges. Διαθέσιμο στο: https://www.unece.org/fileadmin/DAM/oes/nutshell/2009/9_EuroMediterranean.pdf

Antunes, S., & Camisão, I. (2017). Realism. Στο: S. Mcglinchey, R. Walters & C. Scheinpflug (Eds.), *International Relations Theory* (σσ. 15-21). Bristol: E-International Relations Publishing.

Athanasopoulos, A. (2020). The Paris-Athens-Ankara triangle: A game for influence in the Eastern Mediterranean – Angelos Athanasopoulos. Διαθέσιμο στο: https://www.eliamep.gr/en/publication/%CF%84%CE%BF-%CF%84%CF%81%CE%AF%CE%B3%CF%89%CE%BD%CE%BF-%CF%80%CE%B1%CF%81%CE%AF%CF%83%CE%B9-%CE%B1%CE%B8%CE%AE%CE%BD%CE%B1-%CE%AC%CE%B3%CE%BA%CF%85%CF%81%CE%B1-%CE%AD%CE%BD%CE%B1-%CF%80%CE%B1%CE%B9/

Aydıntaşbaş, A., Barnes-Dacey, J., Bianco C., Lovatt, H., & Megerisi, T. (2020). Overview: Fear and loathing in the eastern Mediterranean. Διαθέσιμο στο: https://ecfr.eu/special/eastern_med/

Blais, H., & Deprest, F. (2012). The Mediterranean, a territory between France and Colonial Algeria: imperial constructions. *European Review of History: Revue europeenne d'histoire, 19*(1), 33-57.

BBC News (2007). Nicolas Sarkozy: Victory speech excerpts. Διαθέσιμο στο: http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6631125.stm

Belkin, P. (2011). France: Factors Shaping Foreign Policy, and Issues in U.S.-French Relations. CRS Report for Congress. Διαθέσιμο στο: https://fas.org/sgp/crs/row/RL32464.pdf

Bijsmans, P., Galpin, C., & Leruth, B. (2017). 'Brexit' in transnational perspective: an analysis of newspapers in France, Germany and the Netherlands. *Comparative European Politics, 16*(3), doi: 10.1057/s41295-017-0104-z.

Boekle, H., Nadoll, J., & Stahl, B. (2001). European Foreign Policy and National Identity: Detecting the Link. Διαθέσιμο στο: https://www.phil.uni-passau.de/fileadmin/dokumente/fakultaeten/phil/lehrstuehle/stahl/European_Foreign_Policy_and_National_Identity_Detecting_the_Link.pdf

Boffey, D., & Rankin, J. (2020). Brexit is alarm signal for Europe, warns Emmanuel Macron. Διαθέσιμο στο: https://www.theguardian.com/politics/2020/jan/31/eu-leaders-tell-uk-to-expect-tough-brexit-trade-negotiations

Bratberg, Ø. (2005). *Grand nations, grand ideas?. Guiding principles in the foreign policy of Britain and France.* Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo.

Bucher, J., Engel, L., Harfensteller, S., & Dijkstra, H. (2013). Domestic politics, news media and humanitarian intervention: why France and Germany diverged over Libya. *European Security, 22*(4), 524-539.

Chivvis, C. S., & Fishman, B. (2017). Regional foreign policy dynamics and their implications for the Mediterranean Region. Διαθέσιμο στο: https://www.rand.org/pubs/perspectives/PE223.html

Cianciara, A. K. (2017). The Union for the Mediterranean and the Eastern Partnership: Perspectives from Poland, Czech Republic and Hungary. Διαθέσιμο στο: https://www.euromesco.net/wp-content/uploads/2017/10/200905-The-Union-for-the-Mediterranean-and-the-Eastern-Partnership-1.pdf

Daguzan, J.-F. (2009). France's Mediterranean Policy: Between Myths and Strategy. *Journal of Contemporary European Studies, 17*(3), 387-400.

Davidson, J. W. (2013). France, Britain and the intervention in Libya: an integrated analysis. *Cambridge Review of International Affairs, 26*(2), 310-329.

Delgado, M. (2011). France and the Union for the Mediterranean: Individualism versus Co-operation. *Mediterranean Politics, 16*(01), 39-57.

Deudney, D. (2011). Anarchy and violence interdependence. Στο: K. Booth (Ed.), *Realism and World Politics* (17-34). Oxon: Routledge.

Gillespie, R. (2008). A 'Union for the Mediterranean' … or for the EU?. *Mediterranean Politics, 13*(2), 277-286.

Gomart, T. (2018). Introduction. Στο: T. Gomart & M Hecker (Eds.), *Macron Diplomat: A New French Foreing Policy?* (σσ. 7-10). Paris: IFRI.

Henry, J.-R. (2012). Sarkozy, the Mediterranean and the Arab Spring. *Contemporary French and Francophone Studies, 16*(3), 405-415.

Holm, U. (2009). Sarkozysm: New European and Foreign Policy into Old French Bottles?. DIIS Working Paper, 30. Διαθέσιμο στο: https://www.econstor.eu/bitstream/10419/44701/1/61507944X.pdf

Keiger, J. (2020). Macron's new post-Brexit negotiating position. Διαθέσιμο στο: https://briefingsforbritain.co.uk/macrons-new-post-brexit-negotiating-position/

Keiger, J. (2018). France and Brexit: lessons from history. Διαθέσιμο στο: https://briefingsforbritain.co.uk/france-and-brexit-lessons-from-history/

Keiger J.F.V. (1983). The Search for Security: French Foreign Policy, 1871–1907. Στο: *France and the Origins of the First World War. The Making of the 20th Century* (σσ. 4-24). London: Palgrave.

Koopmann, M. (2018). A driving force despite everything. Franco-German relations and the Enlarged European Union. Διαθέσιμο στο: https://institutdelors.eu/wp-content/uploads/2018/01/etud36-en.pdf

Koszel, B. (2014). The Union for the Mediterranean in the policy of France and Germany. *Rocznik Integracji Europejskiej, 8,* 63-80.

Krotz, U. (2015). *History and Foreign Policy in France and Germany*. New York: Palgrave Macmillan.

Krotz, U. (2000). National Role Conceptions and Foreign Policies: France and Germany Compared. Program for the Study of Germany and Europe, Working Paper 02.1. Διαθέσιμο στο: http://aei.pitt.edu/9291/1/Krotz.pdf

Krüger, L.-T., & Stahl, B. (2018). The French foreign policy U-turn in the Arab Spring – the case of Tunisia. *Mediterranean Politics, 23*(2), 197-222.

Library of Congress – Federal Research Division (2007). Country profile: France. Διαθέσιμο στο: https://www.loc.gov/rr/frd/cs/profiles/France-new.pdf

Lundborg, T. (2019). The ethics of neorealism: Waltz and the time of international life. *European Journal of International Relations, 25*(1), 229-249.

Martins, V. (2013). Towards a Europeanisation of French Mediterranean Politics?. *L'Europe en formation, 368,* 223-240.

Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (2019). France and NATO: presentation. Διαθέσιμο στο: https://otan.delegfrance.org/France-and-NATO-presentation-1217

Ministère de l'Europe et des Affaires étrangères (2019α). Summit of the Two Shores, Mediterranean Forum. Διαθέσιμο στο: https://dk.ambafrance.org/Summit-of-the-Two-Shores-Mediterranean-Forum

Morris, N. (2020). Brexit latest: Emmanuel Macron has become the main obstacle on the EU side to a trade deal with Britain. Διαθέσιμο στο: https://inews.co.uk/news/analysis/brexit-latest-emmanuel-macron-main-obstacle-eu-trade-deal-724966

Navon, E. (2017). French Foreign Policy since 1945: An Introduction. Israel Journal of Foreign Affairs, doi: 10.1080/23739770.2017.1295340.

Pachta, L. (2003). *France: driving force of the EU Common Foreign and Security Policy?.* Prague: EUROPEUM Institute for European Policy.

Rapnouil, M. L. (2018). Alone in the desert? How France can lead Europe in the Middle East. Διαθέσιμο στο: https://ecfr.eu/wp-content/uploads/ECFR251_how_france_can_lead_europe_in_the_middle_east.pdf

Rieker, P. (2005). French foreign policy and the limits of Europeanisation. The changing French position on EU enlargement. Διαθέσιμο στο: https://www.files.ethz.ch/isn/27835/692.pdf

Suganami, H. (2009). Understanding Man, the State, and War. *International Relations, 23*(3), 372-388.

Tamaki, T. (2019). Levels of Analysis of the International System. Στο: E. Kavalski (Ed.), *Encounters with World Affairs: An Introduction to International Relations* (σσ. 85-106). Farnham: Ashgate.

Telbami, S. (2002). Kenneth Waltz, Neorealism, and Foreign Policy. *Security Studies, 11*(3), 158-170.

Utley, R. (2013). France and the Arab Upheavals. *The RUSI Journal, 158*(2), 68-79.

Varley, K. (2019). Brexit: France and UK have long and troubled history – but pragmatism offers a bright future. Διαθέσιμο στο: https://theconversation.com/brexit-france-and-uk-have-long-and-troubled-history-but-pragmatism-offers-a-bright-future-123495

Villegas, G. A. (2020). The Mediterranean Sea: maritime power, conflicts and strategies. Διαθέσιμο στο: http://www.ieee.es/Galerias/fichero/docs_marco/2020/DIEEEM03_GUIABI_Mediterraneo-ENG.PDF

Waltz, K.N. (2000). Structural Realism after the Cold War. *International Security, 25*(1), 5-41.

Waltz, K.N. (1988). The Origins of War in Neorealist Theory. *Journal of Interdisciplinary History, 18*(4), 615-628.

Waltz, K.N. (1979). *Theory of International Politics*. Massachusetts: Addison-Wesley Publishing Company.

Wæver, O. (2009). Waltz's Theory of Theory. *International Relations, 23*(2), 201-222.

Winter, B. (2015). France and the Mediterranean: International Relations. Culture and Politics. *Modern & Contemporary France, 23*(2), 266-268.

Wong, R. Y. (2006). *The Europeanization of French Foreign Policy. France and the EU in East Asia.* New York: Palgrave Macmillan.

Young, R. J. (1978). *In Command of France. French Foreign Policy and Military Planning, 1933-1940.* Cambridge: Harvard University Press.